

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

**ERGENLERİN ALGILADIKLARI VE MEVCUT ANNE BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ VE ALGILANAN ANNE
BABA TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve GÜLKAYA

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan ERMAN ASLANOĞLU

ANKARA, 2018

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

**ERGENLERİN ALGILADIKLARI VE MEVCUT ANNE BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ VE ALGILANAN ANNE
BABA TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve GÜLKAYA

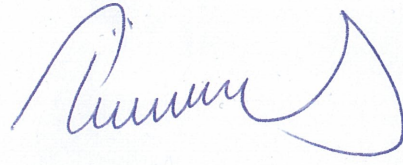
Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan ERMAN ASLANOĞLU

ANKARA, 2018

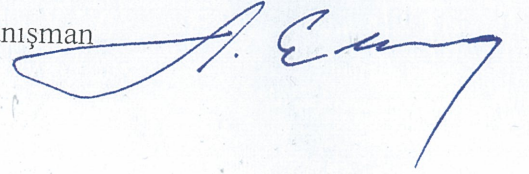
KABUL VE ONAY

Merve Gülkaya tarafından hazırlanan 'Ergenlerin Algıladıkları ve mevcut Anne-Baba Tutumları arasındaki ilişki ve algılagılanan anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre İncelenmesi'' başlıklı bu çalışma, 10/09/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Türkan Doğan -Başkan

Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan ERMAN ASLANOğLU -Danışman

Dr. Öğretim Üyesi Glden BİLAL -Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin / raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin / raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin / Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim / Raporum sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin / Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin / raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Merve GÜLKAYA

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın planlanıp yürütülmesinde değerli önerileriyle araştırmanın her aşamasında beni yönlendiren ve katkı sağlayan danışmanım Ufuk Üniversitesi Dekan Yardımcısı Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan ERMAN ASLANOĞLU başta olmak üzere, araştırmanın değişik aşamalarında yardım ve desteğini esirgemeyen Öğr. Görevlisi Ayşe IRKÖRÜCÜ'ye, meslektaşım ve kıymetli dostum Uzm.Psk.Dan. Fatma Nur ÇELİK'e teşekkür ediyorum. Ayrıca Sosyal Bilimler Enstitüsü personeline teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Araştırmayı yürüttüğüm okulların izinlerini sağlayan Sınav Eğitim Kurumları Müdürlüğüne, araştırma yürüttüğüm okulların yöneticileri ile öğretmenlerine ve araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrencilere teşekkür ederim. Araştırma sürecinde gösterdikleri sabır, anlayış ve yardımları için başta kıymetli Annem Güler GÜLKAYA ve Babam Mehmet GÜLKAYA olmak üzere tüm aileme, desteklerinden dolayı arkadaşlarıma ve işyerimdeki yöneticilerime, emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

GÜLKAYA, Merve. Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Bu çalışma, lise öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba tutumları ile mevcut anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirleme ve ergenin algıladığı anne baba tutumlarının bazı demografik değişkenler ile ergenlerin akademik başarıları bakımından incelenmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Çalışma grubu 2016- 2017 eğitim öğretim yılında, Ankara ili Çankaya İlçesinde öğrenim görmekte olan 310 lise öğrencisi ve onların anne babaları (310 anne, 310 baba) olmak üzere toplam 930 kişiden oluşmuştur. Araştırmada verilerin toplanmasında Soenens, Beyers ve Goossens (2004) tarafından geliştirilen ve Sevim (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan "Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LAABÖ Ana Baba Sürümü)" ve "Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LAABÖ Ergen Sürümü)" kullanılmıştır. Demografik değişkenlerle ilgili bilgiler ise araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir. Ergenlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar ile anne babaların mevcut tutumlar arasındaki ilişkiler ve ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde ise Pearson korelasyon analizi kullanılırken demografik değişkenler ile algılanan anne baba tutumları arasında fark olup olmamasını belirlemek için bağımsız örneklem için t testi, MANOVA, Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre, ergenin anne ve babadan algıladığı duyarlılık alt boyut tutumu ile anne ve babanın mevcut duyarlılık alt boyut tutumu arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Anne ve babadan algılanan davranışsal denetim alt boyut tutumu ile anne ve babanın mevcut davranışsal denetim alt boyut tutumu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ergenin anneden algıladığı psikolojik kontrol alt boyutu ile annenin mevcut psikolojik kontrol alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunurken, babadan algılanan psikolojik kontrol alt boyutu ile babanın mevcut psikolojik kontrol alt boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyete göre algılanan anne tutumlarından sadece özerklik desteği alt boyut tutumu, babadan ise davranışsal denetim alt boyut tutumu için anlamlı fark göstermektedir. Anne ve babanın eğitim düzeyleri ve çalışma durumuna göre ergenin anne ve babadan algıladığı tutumlar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ergenin anneden algıladığı duyarlılık alt boyut tutumu ile davranışsal denetim alt boyut tutumu annelerin sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Son olarak ergenlerin anneden algıladığı duyarlılık alt boyut tutumu ile akademik başarı arasında negatif

yönlü düşük bir ilişki bulunurken babadan algılanan tutumlar ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Anne Baba Tutumları, Mevcut Anne Baba Tutumları, Akademik Başarı

ABSTRACT

GÜLKAYA, Merve. The Relationship Between Perceived And Parental Attitudes Of Adolescents And Changing Of Perceived Parental Attitudes That Accord,Ng To Some Variables. Masters' Thesis, Ankara, 2018.

This is a descriptive study which aims to examine the relation between the parent attitudes perceived by the high school students and actual parent attitudes and to examine the parents attitudes perceived by the adolescent with respect to demographic variables and academic performance. The research is conducted in 2016-2017 educational year in Ankara province on 310 high school students who receive education in Çankaya district and their parents (310 mothers, 310 fathers). 930 people have been examined in total. In order to collect data for reseach, "Leuven Adolescent Perceived Parenting Scale's (LAPPS Parent Version)" and "Leuven Adolescent Perceived Parenting Scale's (LAPPS Adolescent Version)" which have been developed by Soenens, Beyers and Goossens (2004) and have been adapted to Turkich by Sevim (2014) were used. Data regarding demographich variables has been acquired via the Personal Information Form developed by the researcher. The relationship between the parent attitudes perceived by the adolescents and actual parent attitudes have been examined with Pearson Correlation for analyzing the differences between the behaviours of the parents and for sampling t Test, MANOVA, Kruskal Wallis Test have been used. Acording to the findings of this research there is a positive correlation between the responsiveness sub dimensşon attitude perceived by the adolescent and the actual responsiveness sub dimension attitude of the parents. There is a negative correlation between the behavioral control sub dimension perceived by the adolescent and the actual behavioral control sub dimension of the parents. While there is a negative correlation between the psychological control sub dimension of the mother perceived by the adolescent and the actual psychological control sub dimension of the mother; there is a positive correlation between the psychological control sub dimension of the father. When gender is examined, it is observed that there is a meaningful difference of perception by the adolescent regarding autonomy support sub dimension attitude of the mother and behavioral control sub dimension attitude of the father. It is observed that there is no significant difference regarding the parent attitudes perceived by the adolescent şth respect to the educational and working status of the parents. It is also observed that the responsiveness sub dimension attitude and behavioral control sub dimension attitude perceived by the adolescent does not differ significantly with respect to the socio-economical

status of the mother. As a last point, while there is a low negative correlation between the responsiveness sub dimension attitude perceived from the mother and academic performance; there is no meaningful correlation between the attitudes perceived from the father and academic performance.

Key Words: Perceived Parent Attitudes, Actual Parent Attitudes, Academic Performance

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLoların LİSTESİ	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xii
1 BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.2. Problem Durumu	5
1.2.1. Alt Problemler	5
1.3. Varsayımlar	6
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	7
1.5.1. Tutum.....	7
1.5.2. Anne-baba tutumu	7
1.5.3. Algılanan anne-baba tutumu.....	7
1.5.4. Başarı	7
1.5.5. Akademik başarı	8
2. BÖLÜM	9
KURAMSAL TEMEL	9
2.1. Anne-Baba Tutumunun Kuramsal Temeli	9
2.1.1. Anne- Baba- Çocuk İlişkisi	9
2.1.2. Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Öne Sürülen Modeller	11
2.1.2.1. Psikodinamik Model	11
2.1.2.2. Adlerci Model	11
2.1.2.3. Davranışçı Model.....	12
2.1.2.4. Baumrind'in Sınıflaması	12
2.1.2.5. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli	13
2.1.3. Temel Psikolojik İhtiyaçları Destekleyici Ebeveynlik Uygulamaları	14
2.1.3.1. Psikolojik Kontrol.....	15
2.1.3.2. Özerklik Desteği	15

2.1.3.3. Davranışsal Denetim	17
2.1.3.4. Duyarlılık	17
2.1.4. Ülkemizde Sıklıkla Rastlanan Anne-Baba Tutumları	18
2.1.4.1. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu	18
2.1.4.2. Baskıcı Otoriter Anne-Baba Tutumu	19
2.1.4.3. Demokratik Anne-Baba Tutumu	19
2.1.5. Anne Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler	19
2.1.5.1. Anne Babanın Sosyoekonomik Durumu	20
2.1.5.2. Anne Babanın Eğitim Durumu	20
2.1.5.3 Anne Babanın Çalışma Durumu	20
2.1.5.4. Çocuğun Cinsiyeti	21
2.2. Akademik Başarının Kuramsal Temeli	21
2.2.1. Aile ve Akademik Başarı	21
2.2.2. Akademik Başarı ve Yükleme	22
2.2.3. Başarma Motivasyonu	23
2.2.3.1. Başarma Motivasyonunda Aile Etkisi	24
2.2.4. Benlik, Akademik Benlik ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki	24
2.3. Anne-Baba Tutumu ve Akademik Başarı İle İlgili Yapılan Araştırmalar	26
2.3.1. Anne-Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	26
2.3.2. Akademik Başarı ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	29
3 BÖLÜM	32
YÖNTEM	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Çalışma Grubu	32
3.3. Örneklem Grubuna Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	32
3.3.1. Ebeveynlere Ait Betimsel İstatistikler	33
3.3.2. Ergenlere Ait Betimsel İstatistikler	34
3.4. Veri Toplama Araçları	36
3.4.1. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAABÖ) Ergen Sürümü	37
3.4.1.1. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAAÖ) Ergen Sürümüne Ait Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	37
3.4.2. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAABÖ) Ana-Baba Sürümü	38
3.4.2.1. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAAÖ) Ana- Baba Sürümüne Ait Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	39

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu	39
3.5. Verilerin Toplanması.....	40
3.6. Veri Analizleri	40
4 BÖLÜM.....	43
BULGULAR	43
4.1. Anne, Baba ve Ergenlerin Mevcut Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	43
4.2. Ergenlerin Algıladıkları Anne Alt Boyut Tutumları İle Mevcut Anne Alt Boyut Tutumları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	45
4.3. Ergenlerin Algıladıkları Baba Alt Boyut Tutumları İle Mevcut Baba Alt Boyut Tutumları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	47
4.4. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Anne Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	48
4.5. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Baba Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	48
4.6. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	49
4.7. Babaların Eğitim Durumuna Göre Ergenlerin Babadan Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	53
4.8. Annelerin Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguları	56
4.9. Babaların Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmamasına İlişkin Bulgular	59
4.10. Annelerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguları.....	62
4.11. Babaların Sosyo -Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Babalarından Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguları	67
4.12. Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumlarının Akademik Başarı İle İlişkisine Ait Bulguları	68
4.13. Ergenin Babadan Algıladığı Alt Boyut Tutumlarının Akademik Başarı İle İlişkisine Ait Bulguları.....	69

5 BÖLÜM	70
TARTIŞMA VE YORUM	70
5.1. Ergenin Algıladıkları Anne ve Baba Alt Boyut Tutumları İle Mevcut Anne ve Baba Alt Boyut Tutumları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgularının Tartışma ve Yorumu	70
5.2. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Anne ve Baba Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	72
5.3. Anne ve Babaların Eğitim Durumuna Göre Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	73
5.4. Anne ve Babaların Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmamasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	73
5.5. Anne ve Babaların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	74
5.6. Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumların Akademik Başarıları İle İlişkisine Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu	75
6 BÖLÜM	76
SONUÇ VE ÖNERİLER	76
6.1. Sonuçlar	76
6.2. Öneriler	77
KAYNAKLAR	79
EKLER	90
EK-1. Leuven'in Ana-Babalık Ölçeği/ Ergen Sürümü (Örnek Maddeleri).....	90
EK-2. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği/ Ana-Baba Sürümü (Örnek Maddeleri)	91
EK-3. Kişisel Bilgi Formu.....	92

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1.	Baumrind'in Anne-Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması.....	13
Tablo 2.	Anne Değişkenine Ait Dağılımlar (N=310)	33
Tablo 3.	Baba Değişkenine Ait Dağılımlar (N=310).....	34
Tablo 4.	Ergenlere Ait Dağılımlar (N=310)	35
Tablo 5.	Ergenlerin Başarı Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler.....	35
Tablo 6.	Annelerin Mevcut Alt Boyut Tutumlarının Betimsel İstatistikleri	43
Tablo 7.	Baba Katılımcıların Alt Boyut Tutumların Betimsel İstatistikleri	44
Tablo 8.	Ergenlerin Anne ve Babasından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarının Betimsel İstatistikleri	44
Tablo 9.	Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumları ile Mevcut Anne Alt Boyut Tutumları Arasındaki Korelasyona Ait Bulgular	46
Tablo 10.	Ergenlerin Babadan Algıladığı Alt Boyut Tutumları ile Mevcut Baba Alt Boyut Tutumları Arasındaki Korelasyona Ait Bulgular	47
Tablo 11.	Cinsiyete Göre Algılanan Anne Alt Boyut Tutumlarına Ait T-testi Bulguları	48
Tablo 12.	Cinsiyete Göre Algılanan Baba Alt Boyut Tutumlarına Ait T-testi Bulguları.....	49
Tablo 13.	Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumların Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistikleri	50
Tablo 14.	Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Tutumların Annelerin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Test Bulguları	52
Tablo 15.	Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumların Babaların Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistikleri	53
Tablo 16.	Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Tutumların Babaların Eğitim Durumuna Göre Çoklu Varyans Analizi Bulguları	55
Tablo 17.	Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumların Annenin Çalışma Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	56
Tablo 18.	Annelerin Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Çoklu Varyans Testi (MANOVA) Bulguları	58
Tablo 19.	Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumların Babaların Çalışma Durumuna Göre Betimsel İstatistikler.....	59
Tablo 20.	Babaların Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Çoklu Varyans Testi (MANOVA) Bulguları	61

Tablo 21. Annelerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumlar için Normallik Varsayımı Testi	63
Tablo 22. Annelerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları	64
Tablo 23. Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Duyarlılık Alt Boyut Tutumu için Annenin Sosyo-Ekonomik Düzey Aralıklarına İlişkin Mann-Whitney Testi Sonuçları.....	65
Tablo 24. Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Davranışsal Denetim Alt Boyut Tutumu için Annenin Sosyo-Ekonomik Düzey Aralıklarına İlişkin Mann-Whitney Testi Sonuçları.....	66
Tablo 25. Babaların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlar için Normallik Varsayımı Testi	67
Tablo 26. Babaların Sosyo -Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları	68
Tablo 27. Ergenlerin Anneden Algıladıkları Alt Boyut Tutumlar İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkisi	69
Tablo 28. Ergenlerin Babadan Algıladıkları Alt Boyut Tutumlar İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkisi	69

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1. Maccoby ve Martin'in ana-babalık üsluplarını sınıflandırması 14

Şekil 2. Başarı Puanına Ait Grafiği..... 36

1 BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanoğlu, yaşamı boyunca farklı dönemlerden geçmektedir. Beden yapısına, içinde bulunduğu yaşa göre bu dönemlerde farklı özellikler göstermektedir. İnsan hayatını genel olarak çocukluk, gençlik, yetişkinlik, orta yaşlılık, yaşlılık ve ihtiyarlık olmak üzere altı evreye ayırabiliriz. Bir evreden diğer bir evreye geçerken kesin yaş sınırı olmamakla beraber gelişimde belirli ve sıralı bir seyir izlenir. Bununla birlikte gelişme evrelerinde geçilmesi gereken basamaklar atlanmaz ve bir önceki gelişme aşaması bir sonrakine basamak teşkil eder (Kulaksızoğlu, 2011).

Ergenlik dönemi, çocukluğun son döneminden ergenliğe, ergenlikten yetişkinliğe kadar uzanan bir süreci/dönemi kapsamaktadır. Bu dönem içindeki bireyler kendilerini ne çocuk ne de yetişkin olarak hissederler. Gelişim özelliklerine bağlı olarak ergenlik döneminde fizyolojik, bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve sosyal açıdan değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişikliklerin sağlıklı olarak yaşanmasının en büyük etkenlerinden bir tanesi ebeveynlerin tutumlarıdır. Ergenlik, aile ilişkilerinden ergenlerin güç kazandıkları ve özgürlüklerinin yükseldiği bir yeniden yapılanma dönemidir. Aile ilişkilerinde görülen bu değişimler ergenin fizyolojik, bilişsel ve toplumsal olgunlaşmasıyla hız kazanır (Steinberg, 2007).

Aile içindeki bireylerle çocuğun kurduğu ilişki, çocuğun gelişimini etkileyen en önemli unsurdur. Burada önemli olan çocuğun gelişmesinde hangi aile tutumunun önemli bir etkiye sahip olduğudur (Cüceloğlu, 1991). Literatürde ana-baba davranış türlerinin birçok sınıflandırması yapılmıştır. Örneğin Baumrind (1972) otoriter, demokrat ve izin verici olmak üzere üç çocuk yetiştirme tutumundan söz etmektedir (Akt. Steinberg, 2007). Bir başka sınıflandırmayı Maccoby ve Martin (1983) yapmıştır. Onlara göre anne ve babanın ergene yönelik tutumunun kritik iki ögesi bulunmaktadır. Bunlar anne-baba duyarlılığı ve anne-baba talepkarlığıdır. Bu iki kritik ögenin birleşiminden yetkili, yetkeci, izin verici ve ilgisiz-kayıtsız olmak üzere dört anne-baba tutumları dört faktör olarak geliştirilmiştir;

- a) Yetkili ailelerde büyüyen ergenler daha sorumlu, daha kendine güvenli, uyumlu, yaratıcı, daha meraklı, sosyal becerileri fazla ve okulda daha başarılıdır.
- b) Yetkeci evlerde büyüyen ergenler daha bağımlı, edilgin, toplumsal olarak daha yetersiz, daha az güvenli ve daha az meraklıdırlar.

- c) İzin verici ev ortamlarında büyüyen ergenlerin birçoğu genellikle olgun ve sorumlu değildirler, liderlik özelliğini daha az gösterirler.
- d) İlgisiz- kayıtsız evlerde yetişen ergenlerin birçoğu tepkiseldir ve alkol, madde bağımlılığı, cinsellik gibi yetişkin yaşantılarına erken girme ve suç işleme olasılıkları daha yüksektir (Steinberg, 2007).

Yavuzer (2014) çocuk yetiştirmede karşılaşılan bir başka ebeveyn tutumunu şu şekilde gruplandırmıştır: Baskıcı-otoriter tutum, destekleyici-yetkili ve güvenilir tutum, gevşek tutum, aşırı korumacı tutum, tutarsız ve kararsız tutum. Ebeveynin çocuklarına karşı olan bu farklı tutumlar onların davranış şekillerine, psikolojik gelişimlerine etkisi büyüktür. Çocuğun girişken, sosyal, güvensiz, çekingen, özgüvenli, şımarık, aşırı bağımlı, doyumsuz, sorumluluk sahibi, saldırgan, yaratıcı gibi özelliklerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle ailelerin bilinçlenmesi, modern ve pedagojik bilgiler doğrultusunda tavır sergilemeleri son derece önem taşımaktadır.

Son yıllarda anne babalığın omurgasını oluşturan üç boyut ortaya çıkmıştır. Duyarlı olma/ özen gösterme, davranışsal denetim ve psikolojik kontroldür. Daha sonra Silk ve arkadaşları dördüncü boyut olan özerklik desteğini eklemiştir (Seher, 2014). Çelik (2015)' in araştırma sonuçlarında, algılanan ebeveyn kontrolü arttıkça ergenin kendini duygusal olarak özerk hissetme düzeyinin azaldığı ve buna bağlı olarak ergenin iyi oluşunun bu durumdan olumsuz yönde etkilendiği belirtilmiştir. Yılmaz (2014) hem anne hem de babadan algılanan duyarlılık, davranışsal denetim ve özerklik desteği alt boyut tutumlarının ergenlerin sosyal duygusal becerilerini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Diğer yandan, özellikle ergenlik dönemindeki çocukların algıladıkları ana-baba tutumları ile ebeveynlerin çocuklarına olan tutumlarındaki algı arasında farklılaşma olabilmektedir. Bunun sebebi olarak ergenlik döneminde aileden uzaklaşıp arkadaşlara yönelme, bilişsel süreçte değişim ve gelişim yaşanması, yaş ve kuşak farkına bağlı olarak algılayış biçimlerindeki farklılaşma sayılabilir. Nasıl ebeveyn tutumları çocuklar üzerinde bir etkiye sahipse, çocuklarının tutumları da ebeveynleri üzerinde bir etkiye sahiptir. Karşılıklı olan bu etkileşim sistem kuramının da içerisinde yer almaktadır. Klein ve White (1996), sistem kuramına bağlı olarak ilişkilerin tek yönlü değil çift yönlü olduğunu belirtmiştir (Akt, Hortaçsu, 2003).

Ebeveyn ve ergen arasındaki bu algı farklılığının sebebi olarak aile çatışması, zayıf iletişim ve duygusal eksiklik gibi sorunlardan kaynaklanabilmektedir. Ayrıca ergenlik döneminden kaynaklı gelişim dönemine bağlı algılarda farklılık olabilmektedir (Ferdinand ve ark., 2004; Grills ve Ollendick, 2002). Ebeveyn tutumları birçok etkene göre değişebilmektedir. Ebeveynin, aileden ve içinde bulunduğu çevreden edindiği bilgiler, deneyimler, içinde bulunduğu kültürel yapı ve çocuk yetiştirme konusundaki inançları, çocuk yetiştirmeyle ilgili tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Sertelin, 2003). Bu sebeple araştırmamızda sosyo ekonomik düzeyin, ebeveynin çalışıp çalışmama durumu ve eğitim düzeyleri ile ergenin cinsiyeti gibi değişkenlerin ergenlerin anne baba tutumları üzerinde algılamalarındaki durumlar da araştırılmıştır.

Yukarıda bahsedilen alan yazı bilgileri doğrultusunda, anne- baba tutumlarının çocukların davranışları üzerinde büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Özgün çevrenin (anne, baba, kardeşlerden oluşan çevre) ergenlerin başarılarında özellikle akademik başarıları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Davranışçı yaklaşıma göre, insan davranışlarının sonucu çevreden etkilenmektedir. Anne ve baba, çocukta davranışa neden olabilecek önemli değişiklikleri fark etmediğinde, pekiştirmede aksamalar meydana gelir ve böylece bazı davranışlar pekiştirilemez. Bu yüzden ebeveyn çocuğunun öğrendiği birçok şeyi öğrenememektedir (Murdock, 2012). Farklı anne baba tutumlarında yetişen ergenlerin başarıları arasında fark olabilmektedir. Anne ve baba çocuğuna ne kadar çok baskı yaparsa o kadar başarısının artacağını düşünmektedir. Bu durum çok sakıncalıdır. Anne ve baba istediği için masa başına oturan çocuk –mış gibi yapacaktır. Böyle bir durum hem başarıyı getirmeyecek hem de verimli çalışmayı engelleyecektir (Cüceloğlu, 2011).

Başarı, bir işin düşüncenin, bir arzunun ya da projenin, kişinin veya kurumun isteği doğrultusunda ve usulüne uygun olarak, belirli süre içinde gerçekleştirilmesidir (Akça, 2002). Akademik başarı ise, öğrencinin bir yıllık performansını yansıtan bütün derslerden aldığı sınıf geçme notlarının aritmetik ortalamasıdır (Akça, 2002). Lise öğrencilerinin en rahat başarılarını gösterebildikleri platform okullarıdır. Bir üst döneme geçebilmeleri için okullardaki akademik başarıları hayatlarında önemli bir role sahiptir. Öğrencinin başarısını etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Genel olarak öğrencinin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal durum ve koşulları akademik başarısını etkilemektedir (Uluğ, 1997). Bununla birlikte aile içinde yetiştirilme tarzı da öğrencinin akademik başarısı üzerindeki etkilidir.

Dornbusch ve arkadaşları (1987), ergenlerin okul başarıları ile anne babalarının tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu araştırmanın sonucunda demokratik, ebeveyn tutumunda olan ailelerin çocuklarının okul başarılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine araştırmanın sonucuna göre otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarında yetişen çocukların okul başarılarının daha düşük olduğu bulunmuştur (akt. Arcan, 2006).

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, lise öğrencilerinin algıladıkları anne- baba tutumları ile anne- babaların çocuklarına karşı olan tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını, ergenlerin cinsiyetleri, ebeveynlerin çalışma durumu, sosyoekonomik düzeyleri, eğitim düzeyleri değişkenlerinin algılanan anne baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ve algılanan tutumların öğrencilerin akademik başarılarına olan ilişkinin incelenmesi amacıyla taşımaktadır.

Ülkemizdeki eğitim sistemi çocukları, akademik açıdan başarılı olmasıyla değerlendirmektedir. Ülkemizde öğrencilerin çoğunluğu üniversiteye “Temel Yeterlilik Testi” (TYT) ve “Alan Yeterlilik Testi” (AYT) ile girebilmektedirler. Öğrencilerin sınavdan aldıkları puanlara ek olarak her öğrenci için, okul derslerindeki dört yıllık performansa göre hesaplanan “Ağırlıklı Orta Öğretim Başarı Puanı” (AOÖP) eklenmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin 4 yıllık lise hayatı çocukların geleceği açısından dikkat edilmesi gereken bir dönem olmakla beraber ev ortamı, ailelerin tutumları çocukların başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olması açısından oldukça önemlidir. Gordon’a (2005) göre anne-babaların üzerinde en çok durduğu konulardan bir tanesi, çocuklarının iyi bir eğitim alıp alamayacağı ile ilgilidir. Ailelerin çocuklarının gelecekleri ile ilgili beklentilerinin önemli bir kısmını, iyi okullarda eğitim almaları ve iyi imkanları olan işlere sahip olmaları bununla beraber iyi bir yaşam standardı oluşturmalarıdır (Arcan, 2006).

Bu araştırma sonuçları ile kariyer danışmanlığı, lise rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında sunulan kariyer danışmanlığı, aile danışmanlığı ve rehberlik hizmetlerine katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada 9, 10, 11, 12. Sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin ve ergenlerin algıladıkları anne- baba tutumları ile anne babaların mevcut tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesini gerekli görülmüştür.

Diğer bir yandan araştırma anne- baba tutumları hem çocuklara hem de ebeveynlere sorulmasıyla farklılık göstermektedir. Çocukların algıladıkları anne- baba tutumları ile ebeveynlerinin çocuklarına olan tutumları arasında farklılık olabilmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerin duygu ve düşünceleri abartma, aileden uzaklaşma, olayları kendi bakış açılarından görme gibi döneme ait özelliklerden dolayı anne- babalarına karşı algıladıkları tutumda farklılık olabilmektedir. Diğer yandan bazı araştırmacılar tarafından, ebeveynlerin kendi tutum ve davranışları hakkındaki ifadeleri, güvenirlikten uzak bulunmuş; ifadelerinde kabul ve kontrol boyutları ile ilgili abartılı ifadeler kullandıkları belirtilmiştir (akt, Arcan 2006). İlgili alan yazına bakıldığında bu anlamda çok yönlülük yani hem anneye hem babaya hem de çocuklarına ölçek uygulayarak yapılan ve aralarındaki ilişkiye bakılan ülkemizdeki araştırmaya rastlanılmamış olup yurt dışında da az sayıda çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Aile içindeki ergen ve ebeveyn açısından algılanan tutumların karşılaştırılması bu açıdan önemli görülmektedir. Araştırmada uygulanacak olan, ergenlere ve anne babalara ayrı olarak farklı sürümlerden oluşan ” Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği” Seher Sevim tarafından Türkçeye 2014 yılında uyarlanması ve çok az sayıda araştırmada kullanılmasından dolayı, alanyazına katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu sebeplerden dolayı bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

1.2. Problem Durumu

Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının ile anne ve babaların mevcut tutumları arasında ilişki var mıdır? Algılanan anne baba alt boyut tutumları cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, çalışma durumları, sosyoekonomik düzeyi açısından anlamlı bir fark göstermekte midir? Algılanan tutumlar ergenlerin akademik başarılarıyla ilişkili midir?

1.2.1. Alt Problemler

- 1) Ergenlerin algıladıkları anne baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) ile anne ve babalarının mevcut alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında ilişki var mıdır?
- 2) Ergenlerin cinsiyetlerine göre algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- 3) Ergenlerin cinsiyetlerine göre algıladıkları baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4) Anne eğitim durumuna göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?
- 5) Baba eğitim durumuna göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?
- 6) Annelerin çalışma durumuna göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?
- 7) Babaların çalışma durumuna göre ergenlerin algıladıkları baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?
- 8) Annelerin sosyoekonomik düzeylerine göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?
- 9) Babaların sosyoekonomik düzeylerine göre ergenlerin algıladıkları baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?
- 10) Ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları alt boyut tutumlar (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) ile akademik başarı arasında ilişki var mıdır?

1.3. Varsayımlar

Lise öğrencileri tarafından yanıtlanacak ‘‘Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği’nin’’ ergen sürümünü ve anne, babalar tarafından yanıtlanacak ‘‘Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği’nin’’ ana-baba sürümlerinin içtenlikle yanıtlandığı varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma,

- 2015-2016 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya bölgesindeki iki temel lise ile sınırlıdır.
- ‘Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği’ ndeki maddelerle sınırlıdır.
- Bulgular, öğrencilerin ve ebeveynlerin ölçme araçlarına verdikleri bilgilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Tutum

Bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir konu ya da olaya karşı deneyim ve bilgilerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (Baysal, 1981) .

1.5.2. Anne-baba tutumu

Anne ve babaların, çocuğun sosyal, psikolojik, kişilik gelişimlerini etkileyecek yönde bir birey, nesne ya da ortamlara olumlu veya olumsuz şekilde bir tepkide bulunma eğilimidir (Yavuzer, 1998)

1.5.3. Algılanan anne-baba tutumu

Anne babaların çocuklarını yetiştirme davranışlarının çocukları tarafından algılanış biçimini ifade etmektedir.

1.5.4. Başarı

Başarı, bir işin düşüncenin, bir arzunun ya da projenin, kişinin veya kurumun isteği doğrultusunda ve usulüne uygun olarak, belirli süre içinde gerçekleştirilmesidir (Akça, 2002).

1.5.5. Akademik başarı

Öğrencinin bir yıllık çalışmasını yansıtan, bütün derslerden aldığı sınıf geçme notlarının aritmetik ortalamasıdır (Akhun, 1980).

2. BÖLÜM

KURAMSAL TEMEL

2.1. Anne-Baba Tutumunun Kuramsal Temeli

Bu bölümde anne- baba tutumunun kuramsal temeli açıklanmaya çalışılmıştır. Öncelikle anne-baba-çocuk ilişkisine değinilmiş daha sonra anne- baba tutumlarına ilişkin öne sürülen modeller anlatılmıştır. Araştırmamızdaki dört alt boyutun açıklamasını kapsayan temel psikolojik ihtiyaçları destekleyici ebeveynlik uygulamaları açıklanmıştır. Son olarak ülkemizde sıklıkla rastlanan anne-baba tutumlarına değinilmiştir.

2.1.1. Anne- Baba- Çocuk İlişkisi

Aile, biyolojik ve sosyal bir yapıya sahip olmasıyla beraber kişinin fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanıp devam etmesini sağlayan ve üyeleri arası iletişim ve etkileşimi olan bir kurumdur (Nirun, 1994). Aile genel olarak anne, baba ve çocuktan oluşan toplumun en küçük birimidir. Doğumdan itibaren çocuk, fiziki ve sosyal çevreye uyum çabasında en büyük desteğini anne ve babasından alır. Çocuk, kendini ifade edebilmeyi, kendini yönetebilmeyi ailesinden öğrenir. Özellikle çocuğun kişiliğinin oluşumunda anne-baba özdeşim modelleri önemlidir. Çocuk bu özdeşim modelinde anne-babayı örnek alır ve onların yaşam biçimlerini taklit yoluyla öğrenmektedir (Aydoğmuş, 1994). Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde en önemli etken ailedir. Burada önemli nokta çocuğa yönelik davranışın çocuk tarafından nasıl algılandığıdır. Algılama biçimi çocuğun kişilik gelişimine önemli katkı sağlar (Toktamış, 2008).

Çocuk doğduğu andan itibaren hayatı anne ve babasının gözlüğüyle görmeye başlar. Bu nedenle anne-babanın hayata karşı bakış açıları, değer yargıları ve inançları çocuğu etkilemektedir (Aydoğmuş, 1993). Çocuklar anne ve babalarından farklı düzeyde etkilenmektedirler. Her çocuğun kimden ne kadar etkileneceği ve etkilenme derecesi farklıdır. Bu farklılık çocuk ve anne baba etkileşiminin süresine, sıklığına, içtenliğine ve özerkliğine bağlı olmaktadır (İnanç, Bilgin, Atıcı, 2010).

Çocuğun doğduğu andan itibaren temel ihtiyaçlarının karşılanması ve bakımını üstlenmesinde genellikle aile üyelerinden anne sorumluluk almaktadır. Çocuğun anne ile olan

ilişkisi, onu dünyaya getirmesi ve emzirmesi bakımından diğer üyelere (baba ve kardeşler) göre farklılık göstermektedir. Annenin, çocuğuna dokunarak, oyun oynayarak kurduğu iletişim, duygusal doyumun sağlanmasına ve anne ile çocuğun arasındaki bağın güçlenmesine neden olmaktadır. Schaffer (1965) en başarılı anne-çocuk ilişkisinin, bebeğin doğal faaliyetine annenin geliştirdiği cevapla başladığını vurgularken, Bowlby (1969) gelişiminin temelinde anne ile çocuk arasındaki sıcak ilişkinin bulunduğunu savunmaktadır. Bowlby (1969)'ye göre bu ilişki, doyum ve haz nedenidir (Akt. Yavuzer, 2003).

Çocuk anne ile daha yakın ilişkiler kursa da baba ile ilişkisi çocuğun sosyal gelişim boyutunu etkilemektedir. Babanın problem çözme düzeyi azaldıkça, çocukların sosyal kaçınma oranının yükselmiştir. Bununla birlikte annenin problem çözme düzeyleri ile çocukların sosyal kaçınma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Babalar çocukların sosyal gelişimlerinde etkili bir role sahiptir. Sosyal olarak geri kaçınan erkek çocuklarda, babanın ilgisinin daha az olduğu tespit edilmiştir (Bülbül, 2014). Baba çocuk ilişkisi çocuğun bilişsel gelişimini ve okul başarısını büyük ölçüde etkilemektedir. Babasıyla yakın ve nitelikli bir ilişki içinde olan çocukların okul başarıları ile bilişsel gelişimleri olumlu yönde olmaktadır. Bununla beraber baba çocuğun kişiliğinin gelişiminde de önemli bir rol modelidir. Babanın yokluğu, ilgisizliği çocuğun kişilik yapısını, psikolojik ve fiziksel sağlığını etkilemektedir (Yavuzer, 2003).

Kulaksızoğlu (2005)'nin Almanya'da yaşayan Türkler ile yaptığı araştırmaya göre, gençlerin algılanan anne baba tutumları babalarının eğitim seviyesine göre farklılaşmaktadır. Babaların eğitim seviyesi arttıkça tutum demokratik olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, babaların eğitim seviyeleri arttıkça, çocuklar annelerine karşı algılanan tutumun daha az otoriter tutumda olduklarını değerlendirmektedir. Babanın olumlu ve nitelikli ilgisi, çocuğun çevreye uyum, ders başarısı, olumlu kimlik gelişimi ile yüksek derecede anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Kuzgun, 1999).

Diğer yandan 1940'lı yıllardan itibaren anne, baba ve çocuk ilişkileri incelenmiştir. İlk zamanlarda anne babaların çocuklarını etkilediği düşünülmüş daha sonrasında ise çocuğun mizacı, özellikleri, gelişen bilişsel yetenekleri anne baba davranışlarını etkilediği görülmüştür (Hortaçsu, 2003). Çocuk her zaman etkilenen taraf değildir. Çocukta girdiği iletişim ile anne ve babayı etkiler. Çocuğun doğuştan getirdiği özellikleri ile anne ve baba tutumlarını etkilemektedir (Yörükoğlu, 1998). Anne ve baba açısından bakıldığında, gelişim dönemlerinden ergenlik dönemi daha karmaşık, zorlayıcı bir süreç olabilmektedir. Bu süreçte

ergenin yaşadığı bilişsel, sosyal ve fizyolojik değişimler, anne-baba ve ergen ilişkisini tekrardan yapılandırmasını gerekli kılmaktadır (Bumpus, Crouter, McHale, 2001).

2.1.2. Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Öne Sürülen Modeller

2.1.2.1. Psikodinamik Model

Psikodinamik modelde, çocuğun cinsel ihtiyaçları ile aile çevresi arasındaki etkileşimin, çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıkları belirlediği iddia edilmektedir. Psikodinamik bakış açısındaki araştırmacılar ebeveyn çocuk arasındaki duygusal ilişki ile bu duygusal ilişkinin çocuğun; psikoseksüel, psikososyal ve kişilik gelişimi üzerindeki etkisiyle ilgilenmişlerdir. Ebeveyn tutumlarındaki farklılıkların, ebeveyn ile çocuk arasındaki özgün duygusal ilişkilere bağlamaktadırlar (Anur, 2014).

Kişi için her şey neredeyse altı yaşından önce belirlenir. Çocukların gelişiminin belirlenmiş ardışık bir sırayı izlediği, normal şartlar altında bu gelişimin altı yaşa kadar olduğu, bundan sonra ise psikolojik gelişiminin durakladığı bir dönem vardır. Ergenlikte gelişim kaldığı yerden devam etmektedir (Murdock, 2012).

Freud'un dürtü kuramıyla ilişkilendirilen *Nesne İlişkileri Psikolojisi*, ilişkinin dıştan görünüşüne değil, çocuğun ilişkiyi bilinçli ya da bilinçsiz nasıl gördüğüne ve içselleştirdiğine yoğunlaşır. Çocuğun nesne veya kişiye yüklediği anlam önemlidir. Örneğin anne, çocuğun yaşamındaki sevgi nesnelere işaret etmektedir (Sharf, 2014).

2.1.2.2. Adlerci Model

Anne ve baba, inanç ve değerler bakımından çocuğa model olurlar. Adler çocukları büyütürken yeterince onları dikkate almadıklarında suistimal ettiğinde, ihmal ettiğinde veya aşırı şımartılması durumlarında ortaya çıkabilecek sonuçları belirtmiştir. Şımartılan bir çocuk istediği her şeyi hemen anında dünyadan alması gerektiği anlayışı ile büyür. Suistimal edilmiş ya da ihmal edilmiş bir çocuk, dünyayı korkunç ve acımasız bir yer olarak görür. Aşırı katı ve cezalandırıcı bir çevre tarafından baskılanmış çocuklar, özgürlük kazanma dürtüsü geliştirebilmektedirler (Sharf, 2014).

2.1.2.3. Davranışçı Model

Davranışçılar, pekiştiricinin çocuğun gelişimindeki rolünü ve çocuğu nasıl etkilediği ile ilgilenmişlerdir. Davranışın tutumdan daha önemli olduğunu söylemişler bununla beraber anne-baba tutumlarını, anne-baba davranışları açısından gruplamışlardır. Çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıkların çocuğun öğrenme çevresindeki farklılıkları yansıttığı düşünülmektedir. Bu yüzden davranışçılara göre anne-baba tutumu bu çevreyi tanımlanan davranış örüntüleridir. Davranışçı model çocuğun sosyalleşmesinde, anne-babanın inançlarının ve çocuğun doğasının anne-baba davranışlarının en önemli belirleyicisi olarak görmektedirler (Yılmaz, 2000).

2.1.2.4. Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind (1991) okul öncesi dönemdeki çocuklarla ev ortamında yaptığı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi incelemiştir. Ebeveyn kontrolü, ebeveyn-çocuk iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek boyutları olmak üzere ana-baba stilinde dört boyut belirlemiştir. Ebeveyn kontrolü boyutu, ebeveynler tarafından konulan kurallara çocukların ne oranda uymak zorunda olduklarını gösterir. Ebeveyn çocuk iletişimde açıklık boyutu, anne ve babaların verilecek kararlarda çocuklarının fikirlerine ve düşüncelerine ne derece saygı gösterdiklerini, bu konuda çocuklarını ne derece teşvik ettiklerini ve çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriliyorsa bunun nedenlerini ne oranda açıkladıklarını gösterir. Olgunluk beklentisi boyutu, anne ve babaların çocuklarını zihinsel, sosyal ve duygusal alanda başarılı olmaları için ne derece teşvik ettiklerini gösterir. Bakım-destek boyutu, anne ve babaların çocuklarına bakarken ve onlarla ilişki kurarken ne derece yakın, sevecen ve sıcak davrandıklarını gösterir (Akt. Yılmaz, 2000).

Baumrind (1991), dört boyutun kombinasyonlarından üç temel ana-babalık stili ortaya koymuştur. Bu üç ana-babalık stili şunlardır; otoriter aile, izin verici aile, güvenilir otoriter ailelerdir. Otoriter aile, katı, disiplinli ve denetleyici, gücünü çocuk üzerinde kullanan ailedir. Bu ailede yetişen çocuklar korku duyarlar ve bağımsızlaşma sorunu yaşarlar. Saldırganlık, öfke ve düşmanlık duyguları içinde olup, atılgan değildirler. İzin verici aileler, çocuklarını elinden kaçırmamak için serbest bırakır. Bu aileler koruyucu olup, çocuklarının sorumluluklarını üstlenirler. İzin verici ailelerin çocukları, asi, kendine düşkün, saldırgan, tepkisel ve toplumsal beceriler konusunda yetersiz olurlar. İzin verici ailede disiplin

azaldığında toplumsal saldırganlık ortaya çıkar. Güvenilir otoriter aileler, çocukların davranışlarını anlamaya çalışırken ve değerlendirirken nesnelirler. Aşırı düzeyde sınırlayıcı olmayan bu aileler, tartışabilmeleri için çocuklarını destekler, yalnızca denetleyici olan bir tutum içinde bulunmazlar. Güvenilir otoriter ailede anne baba, çocuğun gereksinim ve ilgilerini anlamaya çalışır. Bu ailede yetişen çocuklar; kendini kabul eden, özgüven ve denetimleri yüksek ve toplumsal yeterliliğe sahip çocuklardır (Bilgin, 2010).

Tablo 1’de Baumrind’in anne-baba tutumuna ilişkin sınıflaması verilmiştir. Tabloya göre, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynler otoriter olarak adlandırılmaktadır. Bütün boyutlarda anılan özelliklere yüksek derecede sahip olan anne babalar ise demokratik olarak adlandırılmaktadır. Açık iletişim ve olgunluk beklentisinde yüksek, kontrol ve bakımda düşük olan ebeveynler ise izin verici tutuma sahip olmaktadır.

Tablo 1
Baumrind’in Anne-Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması (Yılmaz, 2000)

	Kontrol		Açık İletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım	
	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin Verici		*	*			*	*	

Y: Yüksek D: Düşük

2.1.2.5. Maccoby ve Martin’in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Maccoby ve Martin (1983)’e göre anne-babanın ergene yönelik tutumunun iki kritik ögesi vardır. Bunlar, anne-baba duyarlılığı ve anne-baba talepkarlığıdır. Anne-baba duyarlılığı, ebeveynin çocuğun gereksinimlerine kabul edici ve destekleyici bir biçimde karşılık verme derecesidir. Anne-baba talepkarlığı ise, ebeveynin çocuktan olgun ve sorumlu davranışlar bekleme derecesidir. Her anne-babada duyarlılık ve talepkarlık farklı düzeylerde olabilmekte ve birbirinden bağımsız sayılabilmektedir. Bu iki boyutun farklı birleşimlerinden dördü sınıflandırma meydana gelmiştir. Dört sınıflandırma Şekil 1’de verilmiştir.

		TALEPKARLIK	
		YÜKSEK	DÜŞÜK
DUYARLILIK	YÜKSEK	YETKİLİ	İZİN VERİCİ
	DÜŞÜK	YETKECİ	İLGİSİZ-KAYITSIZ

Şekil 1. Maccoby ve Martin'in ana-babalık üsluplarını sınıflandırması (Akt. Steinberg 2007)

Şekil 1'de görüldüğü üzere, bu dört sınıflandırmada, duyarlı ancak neredeyse hiç talepkar olmayan bir anne-baba izin verici olarak duyarlı ancak talepkar bir anne-baba yetkili olarak adlandırılır. Talepkar, ancak duyarsız anne-babalar yetkeci, ne duyarlı ne de talepkar olan anne-babalar ise ilgisiz/kayıtsız olarak adlandırılmaktadır (Steinberg 2007).

Yetkili anne-babalar sıcak, ancak disiplinlidir. Çocuğun davranışlarına ilişkin standartları koyar, çocuğun gelişim gereksinimlerine ve yeteneklerine uygun beklentiler geliştirirler. Çocuklarda özerklik gelişimine ve kendini yönlendirmeye önem verirler. Yetkili evlerde büyüyen ergenler daha sorumlu, daha kendine güvenli, uyumlu, yaratıcı, meraklı ve akademik açıdan daha başarılıdırlar. *Yetkeci anne-babalar* itaate önem verilmektedir. Cezalandırma, katı ve zorlayıcı disiplin önlemlerini kullanırlar. Ev ortamında sözlü iletişim çok kullanılmaz bununla birlikte çocuk kurallara soru sormaksızın uymaktadır. Çocuğun özerkliği kısıtlanmaktadır. Yetkeci evlerde büyüyen ergenler daha bağımlı, toplumsal olarak daha yetersiz, daha az güvenli ve meraklıdırlar. *İzin verici anne-babalar* kabul edici ve yumuşak bir davranış biçimi sergilemektedirler. Çocuğa çok fazla davranış özgürlüğü tanırlar bununla birlikte kontrol çocuğun özgürlüğüne müdahaledir ve çocuğun sağlıklı gelişimini engelleyebilir. Bu tarz evlerde büyüyen ergenlerin birçoğu olgun ve sorumluluk sahibi değildirler ve liderlik özellikleri daha az göstermektedirler. *İlgisiz-kayıtsız anne-babalar*, çocuklarıyla etkileşimleri ve çocuklarıyla ilgili bilgileri oldukça azdır. Karar verirken çocuğunun düşüncesine hemen hemen hiç dikkate almazlar. İlgisiz-kayıtsız evlerde yetişen ergenlerin birçoğu tepkiseldir ve alkol, madde bağımlılığı, cinsellik gibi yetişkin yaşantılarına girme, suç işleme olasılıkları daha yüksek olabilmektedir (Steinberg 2007).

2.1.3. Temel Psikolojik İhtiyaçları Destekleyici Ebeveynlik Uygulamaları

İlgili alanyazında ana babalık ile ilgili üç boyut öne çıkmaktadır. Bunlar duyarlı olma, davranışsal denetim, psikolojik kontroldür. Daha sonra Silk ve arkadaşları (2003)

özerklik desteğini ana babalık biçimlerinin dördüncü boyutu olarak tanımlamışlardır (Soenens, Beyers ve Goossens, 2004).

2.1.3.1. Psikolojik Kontrol

Psikolojik Kontrol, çocuğun kendisini özgür bir şekilde ifade etmesini engelleyen, çocuğun özerkliğine müdahale eden, psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmayan, ebeveynin kendi isteklerinin baskın olduğu davranış ve uygulamalar olarak tanımlanmaktadır (Barber ve Harmon, 2002). Psikolojik kontrol, çocuklarının ihtiyaçlarına cevap vermeyen, müdahaleci ve özerkliğe engel olan sosyalizasyon teknikleri ile çocuklarına baskı uygulayan ebeveynlerin karakteristik özellikleridir (Barber, 1996). Çocukları üzerinde psikolojik kontrol uygulayan ebeveynler psikolojik ve duygusal gelişimine, çocuğun kendi kendini düzenlemesine müdahale etmekle birlikte, kendini ifade etmede ve duygularını gösterebilmede ebeveyne bağlı, ebeveynin sevgiyi esirgeme, utandırma, eleştirme, göz ardı etme, suçluluk yaratma gibi manipülatif davranışlarla ebeveyn-çocuk ilişkisine zarar vermektedir (Barber, 1996).

Kındap, Sayıl, Kumru (2008)'un yaptığı bir araştırmada psikolojik kontrol uygulaması arttıkça çocukta benlik değeri ve algılanan okul başarısının düştüğü diğer yandan saldırganlık, yalnızlık ve sapkın arkadaşlık kurma davranışlarının arttığı bulunmuştur. Ayrıca psikolojik kontrolün olumlu arkadaşlara sahip olmayla ilişkili olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, aile ilişkilerinin yanında çocukların anne ve babadan algıladığı psikolojik kontrolün, akranlarıyla olan ilişkilerine de zarar verebileceği vurgulanmaktadır (Soens ve Vansteenkiste, 2010). Ayrıca ergeni eleştirme, suçlama, aşağılama ve dışlama içeren psikolojik kontrol girişimleri de ergende öfke uyandırarak saldırganlığa yol açabildiği gibi kaygı uyandırarak sosyal olarak içe kapanmaya ve ilişkilerde güven eksikliğine de yol açabilmektedir (Kındap, Sayıl, 2012). Ebeveynin çocuğuna karşı uyguladığı psikolojik kontrolün çocukları üzerinde olumsuz davranışları ergenlik döneminde suç işleme, riskli davranışlar, saldırganlık gibi olumsuz davranışlar ve düşük benlik saygısı, akademik başarının düşük olması ile ilişkili olduğu görülmüştür (Barber ve Harmon, 2002; Barber ve Olsen, 1997; Sayıl, Kındap, Kumru, 2008).

2.1.3.2. Özerklik Desteği

Ergenlikte özerklik gelişimi ile ilgili zaman içinde birbirinden farklı bakış açıları ve buna bağlı olarak farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Özerklik gelişimi, aileden ayrılarak

özerkliğin kazanılması, ardından aileden bir kopuş yaşamadan bireyselleşme ve günümüzde de aileyle yakın ilişkileri sürdürerek özerk olmaya doğru bir değişim yaşamıştır (Özdemir, Çok, 2011). Özerklik desteği, ana baba tarafından ergenlerin karar verme ve kendini anlatması için cesaretlendirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Sevim, 2014).

Özerklik, daha çok özerkliği destekleyen çevrede (aile, okul, iş, sosyal ortam) ortaya çıkmaktadır. Birey için özerklik destekleyiciliğinin yaşandığı ilk ortam ise aile olmaktadır. Aile çocuğun birtakım düşünce ve değerleri içselleştirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ailenin düzenlediği çevrenin özelliği, çocuğu baskı altında tutarak yaratıcı düşünme, akademik performans, yaşam doyumu ya da iyi olma halini baltalamak değil, çocuğun özgür anlayışta dolaşmasını sağlamak olmalıdır (Calp, 2013).

Ebeveynin özerk iradeyi desteklemesi, çocuğa seçim yapma fırsatı sağladığı ve onun özerk iradeyle davranmasına izin verdiği için içselleştirme sürecini, yani davranışların özerk bir şekilde düzenlenmesini kolaylaştırmaktadır (Kındap, 2011).

Özerklik desteği, çocukların bakış açılarının kabul edilmesi ve seçimin derece, miktarını belirlemesi ile alakalıdır. Ayrıca seçimlerin kısıtlanmasında anlamlı bir mantığa oturtulması gerekmektedir (Deci ve ark., 1994). Çocuklarından her şeyi sorgulamadan kabul etmelerini, aile içinde katı kurallara uyulmasını ve koşulsuz itaat etmelerini bekleyen otoriter aileler çocukların gereksinimlerine duyarlı olmayıp özerkliklerini desteklememektedirler (Barber, 1996; Baumrind, 1991; Vansteenkiste, Zhou, Lens ve Soenens, 2005). Özerk iradeyi desteklemenin, kuralsızlığı içeren izin verici ya da ilgisizliği içeren ihmal edici ebeveynlikle karıştırılmaması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu noktada özerk irade desteği ebeveynin çocuğun bakış açısına ve ihtiyaçlarına ne ölçüde önem verdiğiyle ilgili bir eğilim olarak görülmektedir (Kındap, 2011).

Ebeveynin psikolojik kontrolü konusunda en çok hayal kırıklığına uğrayan ihtiyaç özerkliğe duyulan gereksinimdir. Psikolojik olarak kontrol eden ebeveynlerin çocukları ebeveynleri tarafından dikte edilecek şekilde hareket etmeye, hissetmeye ya da düşünmeye zorlanmaktadır. Bu doğrultuda ergenlerde yapılan bir araştırmada özerkliği kısıtlanan ergenlerin eğitim için daha kontrollü oldukları ve motivasyonu daha düşük oldukları ve sınavda daha stresli ve endişeli olduklarını belirtti (Vansteenkiste, Zhou, 2005).

2.1.3.3. Davranışsal Denetim

Alan yazında ebeveyn izleme davranışı, davranışsal kontrol olarak da ele alınmıştır. Davranışsal kontrol ile psikolojik kontrol kavramlarının birbiri yerine kullanıldığı öne sürülmektedir. Bu yüzden davranışsal kontrol kavramının tanımının net bir şekilde yapılması önem taşımaktadır (Grolnick ve Pometrantz, 2009).

Ebeveynin denetleme davranışı, ergenin psikolojik özerkliğine izin verirken aynı zamanda ebeveynlere, ergenin nerede ve kimlerle olduğunu, neler yaptığını ve akranlarıyla ilişkileri hakkında görece daha fazla bilgi sahibi olma olanağı vermekte ve çocuğun davranışını, aile içi kurallar ve sosyal normlar çerçevesinde düzene sokma ve denetim altına alma girişimi olarak tanımlanmaktadır (Barber, 1996). Bir başka tanıma göre ebeveyn denetleme, genellikle ebeveynlerin çocuğun faaliyetlerinin nerede yaptığını ve arkadaşları hakkında bilgisi olarak tanımlanır (Jacobson ve Crockett, 2000).

Psikolojik kontrolün aksine davranışsal kontrol dışsallaştırılmış problemlerle bağlantılıdır. Yetersiz ebeveyn davranış kontrolü ile çocuğun kontrolsüz davranış sorunları arasında tutarlı bir ilişki vardır (Barber ve ark., 1994). Davranışsal denetimi yüksek ebeveynlerin çocukların olumlu gelişimsel davranışları gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Barber ve Harmon, 2002). Ebeveynler çocuklarını daha az izledikçe sapkın davranış sergileyen kişilerle arkadaşlık kurma ihtimallerinin daha yüksek olduğu, ebeveynin daha fazla izledikçe akademik başarılarının olumlu yönde arttığı bulunmuştur (Jacobson ve Crockett, 2000).

2.1.3.4. Duyarlılık

Duyarlılık alan yazında ebeveyn desteği, ilgisi ve yakınlığı olarak da adlandırılmaktadır. Ebeveyn desteği, ebeveynin kabulü, duygusal yakınlığı ve desteğinin, ilgisinin derecesi olarak tanımlanmaktadır (Schaefer, 1965). Bean ve diğ. (2006)' ne göre ebeveyn desteği genelde anne-babaların çocuklarını kabulü veya ısınma düzeyi olarak tanımlanır.

Ebeveyn desteğinin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri bağlanma teorisi çerçevesinde kapsamlı bir şekilde izah edilmiştir (Bowlby, 1969). Bağlanma teorisine göre, güvenli bağlanma çocuğun ebeveynlerden aldığı ebeveyn desteğinin düzeyi ve tutarlılığı ile güvensiz bağlanmadan ayrılmaktadır. Bağlanma teorisi üzerine yapılan araştırmalarda, güvenli bağlanan çocukların, daha iyi akran ilişkileri, sosyal ve akademik alanlarda yüksek

yeterlilikleri de içeren çok sayıda olumlu sonuçlara sahip olduğunu ortaya konmuştur (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Ergenlik döneminde ebeveyn ilgisi çok boyutlu olarak ele alınmaktadır. Ebeveynin davranışsal katılımı, çocuğu okulda izleme ya da çocuğu hakkında okuldan bilgi alma gibi ilgiler olarak tanımlanırken; *kişisel katılım*, çocuğun okul hakkında endişe duyduğu duygusal deneyimini ve okul çevresinde onlarla etkileşimde bulunulmasını içerir. Böyle bir algılama, okula ve çocuğa olumlu bir his verebilir. Çocuğun kitaplar ve güncel olaylar gibi faaliyetleri teşvik etmesi bilişsel ya da entelektüel ilgisini ifade eder (Grolnick ve Slowiaczek, 1994).

2.1.4. Ülkemizde Sıklıkla Rastlanan Anne-Baba Tutumları

Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005)' na göre Türkiye'de sıklıkla rastlanan üç tür anne-baba tutumu vardır. Bunlar; aşırı koruyucu, baskıcı otoriter ve demokratik anne- baba tutumlarıdır. Aşağıda bu anne- baba tutumlarının genel özellikleri açıklanmıştır.

2.1.4.1. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Anne babanın aşırı koruyucu olması, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu olarak çocuk başka insanlara karşı bağımlı, kendine güvensiz, duygusal açıdan mutsuzlukları olan bir kişi olabilmektedir. Çocuğun yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık, psiko-sosyal olarak olgunlaşmasını olumsuz etkilemekte ve çocuğun kendisine yetmesine olanak vermemektedir. Bu açıdan baktığımız zaman aşırı koruyuculuğu çocuğun okul başarısını ve okula uyumunu da etkilemektedir (Aydoğmuş, 1994).

Bu aileler çocuklarına karşı sevecenlik, düşkünlük ve ilgili olma gibi davranışlar sergilerler. Çocuğun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları karşılanır. Bu tutuma sahip olan ebeveynler çocuklarının sağlık ve eğitim konularına yakından ilgilenirler. Ancak çocuklarının yetenek ve ilgilerine karşı düşüncesiz tavırda olduklarından dolayı onlara özel dersler aldırıp, kurslara gönderirler. Tüm bunları da çocuklarının iyiliği için yaptıklarını söylerler. Aşırı koruyucu anne ve babalar aşırı vericidirler ama verdiklerinin karşılığını da çocuklarından beklerler (Yörükoğlu, 1990).

2.1.4.2. Baskıcı Otoriter Anne-Baba Tutumu

Baskıcı, otoriter tutum, çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Bu tutumda anne-baba katı bir disiplin uygular ve çocuktan her kurala uyması beklenir. Baskı altında olan çocuk sessiz, uslu, nazik ve dikkatli olmasına karşılık, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir (Yavuzer, 2003).

Suçlayan, cezalandıran ve sürekli karışan anne-babaların çocuklarının, kolayca ağlayan çocuklar olduğu görülmektedir. Baskı altında büyüyen çocuklarda, genellikle, isyankar davranışlarla birlikte aşağılık duygusu gelişebilir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk dışsal denetimli bir kişilik oluşturur. Çünkü içsel denetimli bir kişilik oluşturması yerine içinden geldiği gibi davranmaz. Olması gerektiği gibi davranmak şeklinde koşullandırılır (Yavuzer, 2003).

2.1.4.3. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik anne-babalar çocukları ile olan etkileşimde empatik anlayış içinde olma ve koşulsuz sevgi söz konusudur. Ayrıca tutum ve davranışlarını saydam bir şekilde ortaya koymaktadırlar. Ortaya çıkan sorunlar etkili iletişim ile çözülmektedir. Evde paylaşımın sağlandığı sıcak bir ortam bulunmaktadır. Ebeveynlerinin amacı çocuğun gelişimini sağlamak bunun yanı sıra sorumluluk duygusunu ve bu bilinci çocuğa kazandırmaktır. Çocuğun davranışlarına gerektiği zaman sınır konulmaktadır. Genellikle anne daha sıcak ve sevecen, baba ise daha otoriterdir (Özgüven, 2001).

Demokratik anne baba çocuğu disipline sokmak için sevgisini kullanmaz. Koşulsuz sevmeye tutumu anne babanın temel görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sayede çocuk temel güven duygusunu kazanmaktadır. Fikirlerini rahat bir şekilde söyleyebilen, girişimci, diğer insanlara saygılı, kendini gerçekleştirmeye istekli ve yaratıcı fikirler üretebilen çocuklar bu tutumda yetişmektedir (Kulaksızoğlu, 2011).

2.1.5. Anne Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler

Yapılan araştırmada yer alan değişkenlere göre anne baba tutumunu etkileyen faktörlere yer verilmiştir. Bu değişkenler, anne babaların sosyoekonomik durumu, eğitim durumu, çalışma durumu ve çocuğun cinsiyetidir.

2.1.5.1. Anne Babanın Sosyoekonomik Durumu

Sosyoekonomik durum anne- baba tutumlarını birçok açıdan etkilemektedir. Orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerde çocuğa karşı yaklaşım eşitlikçi ve çocuk merkezli tutum hakim olup düşük sosyoekonomik düzeydeki aileler de ebeveyn merkezli bir anlayış hakimdir ve kontrol, itaat odaklıdır. Yüksek sosyoekonomik düzeydeki ailelerde ise çocuklarına yakın sıcak davranan fakat çocuklarının hayatlarına aşırı dahil olup sınır koymayan ailelerdir (Bornstein & Zlotnik, 2008). Gökçedağ (2001) araştırmasında, sosyo ekonomik düzeyi düşük olan semt okullarında otoriter tutum gözlemlendiği ayrıca akademik başarılarının düşük ve sürekli kaygı düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Sosyo ekonomik düzey yükseldikçe anne ve baba tutumlarında demokratik tutum puanlarının arttığı, akademik başarıların yükseldiği ve sürekli kaygı düzeyinin azaldığını bulmuştur.

2.1.5.2. Anne Babanın Eğitim Durumu

Düşük eğitim düzeyi olan anneler çocuklarını disiplin edebilmek için fiziksel ceza uyguladıkları, yüksek eğitim düzeyine sahip olan annelerin ise daha çok çocuk merkezli anne baba tutumu sergiledikleri ve destekleyici oldukları görülmüştür (Bornstein & Zlotnik, 2008). Eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babalar demokratik tutumu benimsenirken, düşük eğitim düzeyine sahip olan ailelerde ise otorite tutum benimsenmektedir (Tola, 2003). Diğer bir çalışmada ise, düşük eğitim düzeyinde olan ebeveynler çocuk yetiştirmede daha geleneksel tutuma bağlı kalırken, yüksek eğitim düzeyinde olan ebeveynler ise, çocuklarının kendilerini yönetmelerini sağlayan, özgür gelişimi ve ana hedefin disiplin olmadığını savunan bir tutuma bağlı kalırlar (Şanlı 2007).

2.1.5.3 Anne Babanın Çalışma Durumu

Çalışan anne ve babaların çalışmayan anne babalara göre daha demokratik olduğu söylenmektedir. Çalışan ebeveynlerin çocuklarının akademik başarılarının ve sosyal ilişkilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Bornstein & Zlotnik, 2008). Diğer bir yandan Yavuzer (2001)'e göre annelerinin çalışması, işinden yorgun ve gergin gelebilmesi durumunda çocuğu ile sağlıklı iletişim kurmasına ve çocuğuna az zaman ayırmasına neden olabilmektedir. Bu durum ise, annenin çocuğuna karşı aşırı hoşgörü ile aşırı şımarma davranışına götürmektedir (Yavuzer, 1994).

2.1.5.4. Çocuğun Cinsiyeti

Kültür faktörü göz önünde bulundurularak anne babalar kız ver erkek çocuklarına farklı tutumda bulunabilmektedirler. Kız çocuklarına otorite ve baskı hakim iken, erkek çocuklarına daha demokratik ve hoşgörü tutum hakimdir (Yıldız-Bıçakçı, 2004). Diğer yandan, Baumrind (1966), çocukların cinsiyetlerine göre anne- baba tutumlarının farklılaşmadığı, tutumların birbirine benzediğini söylemekte, cinsiyet ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu böyle bir ilişki kurulması için kültürel değişkenlerden etkilenmesi gerektiğini belirtmektedir.

2.2. Akademik Başarının Kuramsal Temeli

Aşağıda akademik başarının kuramsal temelini açıklamak için araştırmamızla ilişkili olacak konulara değinilmiştir. Aile ve akademik başarı arasındaki ilişki daha sonra akademik başarı ve yükleme kuramı anlatılmıştır. Sonrasında başarıya motivasyonu ve aile etkilerinden bahsedilmiş olup son olarak benlik, akademik benlik ile akademik başarı arasındaki ilişki anlatılmıştır.

2.2.1. Aile ve Akademik Başarı

Martinez-Pons (1996) aileler hem okulda hem de aile içerisinde çocuklarının akademik başarıları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Aileye ilişkin farklı değişkenler ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında akademik başarıyı iki farklı bakış açısı ile ele almaktadır. Birincisi akademik başarı ve sosyal faktörler (çocuklarının gelecekteki başarılarına ilişkin beklentileri, ekonomik ve sosyal kültürel özellikler), ikincisi öğrenme süreçleri ve bu öğrenme süreçleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (ailelerin davranışları, benlik algıları, tutumlar ve diğer özellikleri ile akademik başarı). Aile içerisinde çok fazla ceza uygulanan, sıkı denetim/kontrol edilen veya uygun eğitim ortamlarında olmayan öğrenciler genellikle başarısız olmaktadır. Diğer bir yandan anne ve babanın çocuğa aşırı ilgi ve sevgi göstermesi çocuğunun eğitiminde hatalı bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Ebeveynlerin tutumlarındaki uç boyutlar çocuklarında akademik başarısızlığa neden olmaktadır. Böyle durumlarda ebeveynler kendilerini geliştirmeli çocuklarını oldukları gibi kabul etmeli, çocuklarına vermek istediği asıl mesajı bulup ve hoşgörülü ve anlayışlı bir tutum sergilemelidir (Razon 1981, 1987; Vural 2004).

Göknar (2004) çocuğun akademik başarısını etkileyen en önemli faktörlerden birinin aile tutumları olduğunu belirtmiş ve ailelerin nasıl davranmaları gerektiğini beş kategoride açıklamıştır.

1. Aileler çocuklarına özgüven, sorumluluk ve güdülenme gibi özellikleri kazandırmalıdır.
2. Aileler çocuklarına baskı yapmamalıdır. Bu durum çocuklarında kaygı ile korkuya neden olabilmekte ve çocuklarda tırnak yeme, kekemelik, yalan söyleme, altını ıslatma, baş ağrıları gibi sorunların çıkmasına neden olabilmektedir.
3. Aileler çocukları için yüksek beklenti içine girmemelidirler.
4. Anne ve babanın çocuğunun okuluna karşı olumsuz tutumda bulunmamalıdır. Öğretmenin küçümsenmesi anne babadan sonra rol model alınan kişi için çocuğunu hayal kırıklığına uğratabilir ve başarının körelmesine ve gerilemesine neden olabilmektedir.
5. Ev ortamların stresli ve gergin olması başarılarını olumsuz etkilemektedir.

Eastman (1988) eğitimde destekleyici anne baba tutumlarının bireylerin akademik başarılarını olumlu yönde geliştirdiğini belirtmiştir. Diaz (1989)' in yaptığı bir araştırmada sınıfta kalma riski olan ve akademik başarıları düşük olan öğrencilerin akademik başarıları yüksek olan öğrencilere göre anne baba ilgisizliğin daha fazla olduğunu bulmuştur. Bu araştırmada düşük akademik başarı riski taşıyan öğrencilerin, anne babalarının katı, tutarsız ve geçimsiz tutumlarının etkisi olduğunu belirtmiştir (Akt. Çelenk,2003).

Arcan (2006)'nın yaptığı araştırmasında lise öğrencilerine "İleride anne-babanızın size davrandığı gibi siz de çocuklarınıza davranır mıydınız?" sorusu anne ve babalar için ayrı ayrı sorulmuştur. "İleride kesinlikle annemin bana davrandığı gibi çocuklarına davranmam" diyen ergenlerin akademik başarı puan ortalamalarının "belki davranırım" ve "kesinlikle davranırım" diyen ergenlerin akademik başarı puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu bulunmuş ve aynı ilişki babalar için bulunmamıştır.

2.2.2. Akademik Başarı ve Yükleme

Akademik başarı kavramının ilk kez 1958 yılında Heider'in sosyal psikolojide yer alan Yükleme Teorisi'nde yer aldığı ve incelendiği görülmektedir. Heider'e göre, bireyin davranışının nedenleri ve davranışından doğan sonuçlara göre sorumlu tutulması çevresel ya

da kişisel faktörlere yüklenebilmektedir. Bireyin davranışları çevresel faktörlere yüklendiğinde, davranışın olumlu ya da olumsuz sonuçlarından sorumlu tutulmamaktadır. Kişisel faktörlere yüklendiğinde ise davranışın olumlu ya da olumsuz sonuçlarından sorumlu tutulmaktadır. Heider'e göre kişiler çevresindeki kişilerin davranışlarını yordamak ve kontrol etmek amacıyla yüklemelerde bulunmaktadırlar (Yörük, 2007).

Weiner'e (1972) göre, başarı durumlarını içsel ve dışsal sonuçlar olarak ikiye ayırmaktadır. Yetenek, çaba ile sağlık gibi nedenler içsel olarak kabul edilirken, görev zorluğu, başka kişilerden yardım almak ile şans algılanan dışsal sonuçlarındandır. Yükleme Kuramı, öncelikle kişilerin davranışlarının nedenlerini ortaya çıkarmak üzere güdülenir. Daha sonrasında içsel ve dışsal sonuçları nedenlere yükler tüm bu süreçleri de genel kurallar ve kişinin şemaları tarafından yönlendirildiğini ileri sürmektedir. Ancak kurama göre meydana gelen bu süreç düzen içindedir, gelişi güzel ve karışık olması değildir. Nedenlerle ilgili yüklemeler yapmak diğer insanları ve onların nasıl davranacaklarını anlamamızı kolaylaştırır (Aydın, 2010).

Düşük performanslı öğrenciler başarılarını dışsal, sabit olmayan ve kontrol edilemeyen bir yükleme olan şansa bağlılarsa, gelecek başarı beklentileri düşük olacaktır. Öte yandan, düşük performanslı öğrenciler başarılarını içsel, sabit olmayan ve kontrol edilebilir bir yükleme olan çabaya ve çok çalışmaya bağlılarsa, sınavlara ilişkin başarı beklentileri ve güvenleri artacaktır (Wigfield ve Eccles, 2002).

2.2.3. Başarma Motivasyonu

Arık'a göre (1996) başarma güdüsü yüksek olan bireyler, görevlerini tamamlamak için çaba sarf ederler, çok çalışırlar. Başarma güdüsü düşük olan bireyler ise başarıyı gerektiren görevleri almadan kaçınırlar. Heider'ın yükleme teorisine dayanılarak yapılan analizlere göre bunun açıklaması şu şekildedir: "Yüksek veya düşük seviyede başarma güdüsü olan bireyler, başarı veya başarısızlıklarını farklı sebeplere yüklerler". Aslında, Yükleme Teorisi'ne göre başarmayı gerektiren görevlere başlama, devam ettirme veya bunlardan kaçınma eğilimi, bireyin geçmiş hayat tecrübeleriyle ilgili olarak ne düşündüğüne ve bu tecrübeleri nasıl algılayıp yorumladığına bağlıdır. Örneğin; iki kişi aynı hayat tecrübesini geçirebilirler, fakat hayat tecrübelerini çok farklı şekillerde yorumlayabilirler veya bu tecrübelerle çok farklı özellikler, değerler yükleyebilirler. İşte bireylerin bu yorumlama tarzlarındaki farklılıklar da ilerideki onların davranışlarını etkiler.

Başarı güdüsünün akademik başarıda rolünü inceleyen araştırmalar özellikle; bireyin zorluklara meydan okuma, kararlı ve sabırlı olma, yaptığı işten zevk alması özellikleri üzerinde odaklanmışlardır. Bu özellikler bireyin “uyumlu akademik davranışları” olarak kabul edilmektedir. Bu özelliklerin tersi zorluklar karşısında hemen vazgeçmek, sabırsızlık-kararsızlık göstermek, yaptığı işten zevk almamak gibi özellikler ise bireyin “uyumsuz akademik davranışları” olarak kabul edilmektedir (Yörük, 2007).

2.2.3.1. Başarma Motivasyonunda Aile Etkisi

Ailelerin davranışlarının, tutumlarının çocukların başarıları üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Ebeveynler çocukları ile duyuşsal, bilişsel, sosyal alanlarda birçok etkileşimde ve davranışta bulunmaktadır. Bu davranışların hangisinin etki ettiği kararı vermek oldukça güçtür. Bu sebeple ebeveynler çocuklarını başarılı olmaları için cesaretlendirebilir, beklentilerini yüksek tutabilir, sıcak ve hoşgörü gibi olumlu duygular gösterebilir, ödül ceza verebilir ve çocukların bağımsızlıklarını destekleyebilmektedirler. Buna ek olarak aileler çocuklarında var olan eğilimleri desteklediklerinde çocukların başarma davranışlarını geliştirmelerinde yardımcı olmaktadır (Schunk, 2011).

Alan yazında ebeveynlerin erkek çocukları ile etkileşimini konu alan çalışmalar vardır. Buna göre düşük başarma motivasyonuna sahip ebeveynler yüksek başarma motivasyonuna sahip ebeveynlere göre çocuklarıyla daha fazla etkileşimde bulunmuşlar, daha çok ödül ve ceza yöntemi kullanmışlar ve daha yüksek beklentiler içinde bulunmuşlardır. Araştırmacılar başarma motivasyonu üzerinde, ebeveynlerin çocuklara başarılı olmaları için baskının, çocukların bağımsızlığını desteklemelerinden daha önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Schunk, 2011).

2.2.4. Benlik, Akademik Benlik ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki

Benlik kavramı, kişinin kendisini algılama biçimidir. Çok boyutludur ve öz güven, öz saygı, benlik kavramı kararlılığı, benlik-kristalleşmesi gibi unsurları kapsar. Benlik kavramı gelişim dönemlerine göre farklılık göstermesinin yanında çevrenin etkisi ile kişinin tecrübeleri ile değişimler göstermektedir. Öğrenme yeteneklerine güvenen ve kendinin değerli olduğunu hisseden, düşünen öğrenciler okula karşı daha büyük ilgi ve motivasyon göstermektedir ve bu da başarıyı doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden yüksek başarıya sahip öğrenciler öğrenmek için öz güvenini güçlendirir ve öz saygıyı devam ettirir (Schunk, 2011).

Akademik benlik kavramı, bir öğrencinin belli bir akademik uğraşı karşısında, diğer öğrenciler ile kıyasladığında kendinin ne kadar yetenekli olduğuna ilişkin algısı olarak tanımlanmaktadır (Arseven, 1986). Öğrencilerin başarılı ya da başarısız olmasına karşı beklentileri veya kendilerine olan algıları ne yönde ise derse karşı tutumları da o yönde olmaktadır. Bundan dolayı ailelerin çocuklarını yetiştirme biçimi çocukların kendilerine olan benlik algılarını etkilemekte ve bununla birlikte akademik benlik algısı da şekillenmektedir. Anne babaların çocuklarının olumlu bir benlik ve akademik benlik kavramı geliştirmelerine yardımcı olabilmeleri için şu durumlara dikkat etmelidir;

•Çocuklarını her yönden tanımak bu sayede davranışlarını olumlu yönde geliştirmelerine rehberlik etmeleri diğer yandan psikolojik ihtiyaçlarını da dikkate almaları,

•Çocuklarının girişimciliklerine ket vuracak tutumlardan kaçınmalı,

•Çocuklarının hataları karşısında fevri davranışlarda bulunmadan hoşgörü ve sakin bir şekilde yaklaşmalı,

•Çocuklarına karşı tutarsız davranışlarda bulunmamalı,

•Çocuğun başarısızlığı abartılmamalı, başarısızlığın sebebi araştırılmalı,

•Çocuğun olumlu davranışları onaylanmalı ve aşırılığa kaçılmadan ödüllendirilmeli,

•Anne ve baba çocuklarına karşı objektif olmalı,

•Anne ve baba davranışları ile çocuklarına iyi bir model olmalı,

•Anne ve baba çocuğunu başka çocuklar ile kıyaslamamalı,

•Anne ve baba çocuğun arkadaşlarını eleştirmemeli, sorular sorarak bu iş çocuğa yaptırılmalı, farkındalık sağlanmalı,

•Çocuğun sınırları olduğunu bilmeli ve çocuğuna karşı her zaman saygıya değer olduğu hissettirilmelidir (Kenç & Oktay, 2002).

2.3. Anne-Baba Tutumu ve Akademik Başarı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Aşağıda ilk olarak anne baba tutumları daha sonrada akademik başarı ile ilgili Türkiye’de ve yurtdışında yapılan bazı araştırmalara kronolojik sıralamaya göre yer verilmiştir.

2.3.1. Anne-Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Barnes ve Olson (1985), 426 ergen ve aileleriyle çalışma yapmıştır. Dengeli tutum sergileyen ailelerin aşırı ihmalkar, aşırı baskıcı gibi uç boyutlarda tutuma sahip olan ailelere göre anne baba ve ergen arasındaki daha sağlıklı iletişim kurduklarını sonucuna varmıştır. Ayrıca bu ailelerde ergenler ailelerini daha olumlu algıladığı ve daha fazla doyum sağladığı görülmüştür.

Lamborn, Mounts, Steinberg, Dornbusch (1991) psikososyal başarı ölçeğinden ailesini demokratik olarak gören ergenlerin puanı daha yüksek alınırken, psikolojik ve davranışsal yetersizlik ölçeğinden daha düşük puan almışlardır. Ailelerini demokratik olarak algılayan ergenler her iki ölçekten de olumlu yönde iyi puan almışlardır. Hoşgörülü ailelerde yetişen ergenlerin kendilerine olan güven duygusu yüksek çıkarken, okuldan kaçma, madde bağımlılığı gibi olumsuz davranışlar gösterdikleri bulunmuştur.

Slicker, Kim (1996), lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada okula ait kopya çekmek, okuldan kaçma gibi davranış bozuklukların otoriter anne baba tutum sergileyen ailelerin çocuklarında daha fazla görüldüğün bulmuştur. Aynı zamanda bu durum ilgisiz veya baskıcı yetişen ergenlerde, daha dengeli, esnek ailelerde yetişen ergenlere göre okula ait davranış bozukluğu daha fazla görülmüştür.

Sümer ve Güngör (1999) yaptığı araştırmasında anne ve babasından algıladığı kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutlarını karşılaştırmıştır. Çocukların annelerini babalarından daha ilgi gösterici ve daha fazla kontrol edici olarak algıladıkları sonucunu bulmuştur. Bunun yanında izin verici tutumda olan annelere sahip gençlerin otoriter tutum sergileyen annelere göre daha yüksek güvenli bağlanmaya sahip olduğu sonucuna varmıştır.

Edwards ve Price (2002) kolej öğrencileriyle yaptığı araştırmada, algılanan anne baba tutumu ile hedef koyma, hedefe ulaşma iradesi, hedefe ulaşmada umut arasındaki ilişkiyi

araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre demokratik aile tutumunun ergenlerde hedefe ulaşmada umuda dair olumlu sonuçlar ile ilişkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Sayiner, Köknel, Turanlı'nın (2005) 444 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada ana baba tutumunun çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Kişisel bilgi formu ile Kuzgun'un geliştirdiği 'Ana-Baba Tutumları Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, annenin veya babanın üvey olmasına göre öğrencilerin ana-babalarına yönelik tutumlarında anlamlı bir fark çıkmamıştır. İki çocuklu aileler çocuklar arası ayrımı engellemek için 'demokratik tutum' uygulamayı daha çok benimsemişlerdir. Cinsiyete göre tutumlar arasında anlamlı farklar çıkmıştır. 'Demokratik tutum' ile 'koruyucu-istekçi tutum' daha çok kız lise öğrencilerine uygulanırken, 'otoriter tutum' hem kız hem de erkek öğrencilere uygulanmaktadır.

Milevsky, Schlechter, Netter, (2006) 272 ergenle yaptığı araştırmaya 9. ve 11. sınıflardaki öğrenciler katılmıştır. Bu araştırma anneye özgü, babaya özgü aile tutumlarının öz-saygı, depresyon ve yaşamdan tatmin olma ile ilişkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre, izin verici anne tutumunda yetişen ergenler açıklayıcı-otoriter anne tutumuna göre yetişen ergenlere göre öz-saygı ve yaşamdan tatmin olma durumu daha yüksek çıkmıştır. Baba özgü tutumların çocuğun psikolojik gelişimindeki etkisi anneye özgü tutumlar kadar belirgin bir sonuca ulaşılmamıştır.

Tunç ve Tezer (2006)'in yaptığı çalışma 755 lise öğrencisi tarafından yürütülmüştür. Çocuk yetiştirme stilleriyle benlik saygısı arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, bu ilişkilerin cinsiyete göre değişip değişmediğine de bakılmıştır. 'Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği' ile 'Çocuk Yetiştirme Stilleri Envanteri' olmak üzere iki ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, anne babalarını otoriter algılayan öğrencilerin benlik saygısı açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilere göre düşük olduğu saptanmıştır.

Şanal (2008), Farklı sosyoekonomik düzeyde bulunan ergenlerin anne baba tutumları arasındaki farklılaşma olup olmadığını incelemiştir. Ankara ilinde lise 1 ve lise 2. Sınıf öğrencileri ile araştırmasını yapmış olup ergenlerin bakış açılarını incelemiştir. Algılanan anne baba tutumları ile farklı sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Özel'in (2009) çalışmasını Kocaeli ilinde 1455 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma ergenlerin denetim odakları ve algıladıkları ebeveyn çocuk yetiştirme tutumu ile karar verme davranışları arasındaki ilişkiye bakılması amacıyla yapılmıştır. 'Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği', 'Ana-Baba Tutum Ölçeği', 'Ergenlerde Karar Verme Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, Demokratik baba tutumu puanı yükseldikçe karar vermede öz saygı puanları anlamlı şekilde düşmekte; ihtiyatlı seçicilik umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyutu puanları da anlamlı şekilde yükselmekte, koruyucu-istekçi baba tutumu puanı yükseldikçe karar vermede umursamazlık ve sorumluluktan kaçma alt boyutu puanları da anlamlı şekilde yükselmekte, otoriter baba tutumu puanı yükseldikçe karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları anlamlı şekilde yükselmekte, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyutu puanları da anlamlı şekilde düşmekte olduğu görülmüştür.

Ayran'ın (2013) Erzincan ilinde bulunan üç ayrı ortaokulda okuyan öğrenci ve ebeveynleriyle yaptığı çalışmada ergenlerin zorbalığa maruz kalma sıklığı, ailenin çocuk yetiştirmedeki tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, 'Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği' ve 'Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, anne babası ayrı olan, aile üyeleri tarafından şiddet uygulanan öğrencilerin daha fazla zorbalık uyguladığı bulunmuştur.

Bülbül'ün (2014) yaptığı araştırma lise öğrencileri tarafından algılanan ana-baba tutumlarının yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleme amacıyla yapılmıştır. İstanbul ilinde öğrenim gören 387 öğrenci üzerinde çalışma yürütülmüştür. 'Anne Baba Tutum Ölçeği' ile 'Çok Boyutlu İlişki Ölçeği' ile demografik bilgileri içeren form uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, anne- baba tutumlarını ergenlerin yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerini etkilediği görülmektedir. Demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenlerin ilişki doyumları, ilişkide kendilerine güvenleri, ilişki girişkenlikleri, içsel ilişki kontrollerinin anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir. Koruyucu istekçi anne-baba tutumu ile yetişen ergenlerin ilişkiye yüksek düzeyde odaklandıkları, ilişki korkusu kaygısı ve ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolü düzeylerinin anlamlı olarak yüksek çıktığı görülmektedir. Otoriter anne-baba tutumuna sahip ergenlerin ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, dışsal ilişki kontrolünün anlamlı olarak yüksek düzeyde çıktığı görülmüştür.

Split ve ark. (2014), ebeveyn ve ergenlerdeki uyumsuz algısal çelişkiyi yakalamak için araştırma yapmışlardır. Anne, baba ve çocuğa ayrı ayrı uygulanan çocuğun öfkesine algılanan tepki ölçülmüştür. Ergen kendi öfkesini anne- babasının algısına göre daha yüksek algılamıştır. Diğer yandan ebeveyn- ergen algılarındaki farklılık sadece uyumsuzluk değil, yönlülük de sağlar. Yani mevcut tutum ve algılanan tutum arasında pozitif yönde ilişki de olabilmektedir.

2.3.2. Akademik Başarı ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Smith ve Sapp (1998) akademik başarı, benlik saygısı, akademik benlik saygısı, denetim odağı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yaptığı araştırmasındaki bulguları şu şekildedir; akademik benlik saygısı düzeyi yükseldikçe, akademik başarı düzeyi de yükselmektedir. Bir başka bulgu, akademik benlik saygısı, benlik saygısı ve denetim odağı arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur.

Berber (1990) 'in Konya ilinde okumakta olan 246 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmada öğrencilerin algıladığı anne baba tutumların, sosyo-ekonomik düzeylerin akademik başarıya etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre akademik başarıları daha yüksek olduğu, ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre okul başarılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aslan (1994) tarafından Ankara ilinde üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden üç okuldan 4. Sınıf düzeyinde 32 öğrenci ve 32 veliden oluşan araştırmasında öğrencilerin başarı ve başarısızlarında aile faktörünü araştırmıştır. Buna göre, öğrenci başarı düzeyi ile baba öğrenim düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığı; ancak anne öğrenim düzeyi ile anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Anne ve babanın meslekleri ile öğrenci başarı arasında ilişki görülmemiştir. Diğer bir yandan ailedeki birey sayısı ile başarı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Birey sayısı artıkça, akademik başarının düştüğü görülmüştür.

Chapell ve arkadaşları (2005) sınav kaygısı ile akademik performans arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu araştırmada sınav kaygısı düşük olan öğrencilerin sınav kaygısı yüksek olan öğrencilere göre akademik performanslarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca cinsiyete göre ayrı olarak ele alındığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sınav kaygılarının daha yüksek ve akademik performansların da daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yine benzer bir çalışma Culler ve Holahan (1980) üniversite öğrencilerinin sınav kaygısı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, sınav kaygısının öğrencilerin ders başarılarını düşürdüğü; ayrıca yüksek sınav kaygısı olan öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının zayıf olduğu görülmüştür.

Nimsi (2006) ilköğretim ikinci sınıf öğrencileri ile okul başarısını ve anne baba tutumları arasındaki durumu araştırmıştır. 300 öğrenci ile yaptığı araştırmada, demokratik tutum gösteren anne babaya sahip öğrencilerin akademik başarılarının, demokratik tutum göstermeyen anne ve babaya sahip öğrencilerin akademik başarılarında anlamlı bir düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Ayrıca sıkı bir disiplin uygulamayan ebeveynlere sahip öğrencilerin sıkı disiplin uygulayan ebeveynlere sahip öğrencilere göre akademik başarılarının anlamlı düzeyde farklılaştığını ifade etmektedir.

Arcan (2006)'nın yaptığı araştırmasında bulunmuştur. Algılanan tutum boyutlarının ergenlerin akademik başarı arasındaki ilişki incelenmiştir. Kız öğrencilerde; anne kabul/ilgi ve psikolojik özerklik boyutları ile ergenin akademik başarıları arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Anne kontrol/denetleme boyutu ile ilişki bulunmamıştır. Kız öğrencilerin akademik başarıları ile algılanan baba tutumu ilişkilerinde ise kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır; fakat algılanan psikolojik özerklik boyutu ile pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek öğrencilerde ise akademik başarı ile algılanan anne baba tutumları arasında sadece psikolojik özerklik boyutunda pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Kontrol denetleme/ ve kabul/ilgi boyutlarında kız öğrencilerin akademik başarıları ile ilişki bulunmamıştır.

Yörük (2007) yılında yaptığı araştırma, lise öğrencilerinin akademik başarı, başarı korkusu ve verimli ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 662 lise öğrencisi katılmıştır. “Başarı Korkusu Ölçeği” ile “Çalışma Alışkanlıkları Envanteri” kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarından birisi, öğrencilerin akademik başarı notları yükseldikçe başarı korkusu puanlarının düştüğünü ya da başarı korkusu puanları yükseldikçe akademik başarı notlarının düştüğü görülmektedir.

Kapkıran, Özgüngör (2009), ergenlerin sosyal destek düzeylerinin akademik başarı ve güdülenme düzeylerinin arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasını 386 lise öğrencisi ile yapmıştır.” Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve “Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği” uygulanmıştır. Bulguları, okul türü, güdülenme, kardeş sayısı ve algılanan

aile desteğinin akademik başarının en iyi yordayıcısı olarak bulunmuştur. Akademik ortalaması, algılanan aile desteği ve annenin eğitim düzeyi ise güdülenmenin en iyi yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Bower (2009) akademik öz yeterlilik, akademik amaçlar ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre akademik öz yeterlilik ile akademik başarı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca akademik performanslarını kontrol edebilme konusunda kendine inanan öğrencilerin daha yüksek akademik başarı elde ettikleri bulunmuştur.

Aydın (2010)'ın ortaöğretim öğrencilerinde akademik güdülenme, öz yeterlilik, sınav kaygısı ve akademik başarı ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmayı 856 lise öğrencisi üzerinde yapmıştır. ‘‘Sınav Kaygısı Ölçeği’’, ‘‘Akademik Güdülenme Ölçeği’’ ve ‘‘Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği’’ ve akademik başarı puanı olarak öğrencilerin yılsonu akademik başarı ortalamaları kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, akademik öz yeterlilik, sınav kaygısı kuruntu boyutu, cinsiyet, sayısal öz yeterlilik, sınav kaygısı duyuşsallık boyutu, akademik yardım yeterliliği, sosyal öz yeterlilik ve akademik güdülenme değişkenlerinin akademik başarıyı yordadığı bulunmuştur.

Ebru'nun (2011) 372 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmasında benlik saygısı, kontrol odağı ve öğrenme stillerinin akademik başarı üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, iç kontrol odağına ve yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerin akademik başarıları yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğrenme stillerinin birbirine göre farklı olduğu ve özümseyen öğrenme stilini benimseyen öğrencilerin akademik başarılarının diğer öğrenme stillerini benimseyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

3 BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve elde edilecek olan verilerin istatistiksel veri analizinde hangi yolların izleneceğinden bahsedilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, var olan durumu ortaya koyduğu ve duruma ilişkin kanıtlar bulmaya çalıştığı için araştırma yöntemlerinden biri olan genel tarama modelindedir. Tarama modelinde yapılan araştırmalar, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlarlar. Araştırmaya konu olan birey, olay veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2004).

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu 2016- 2017 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya İlçesi'nde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki temel lisesinde öğrenim gören öğrenciler ve anne babalarından oluşturmaktadır. Örneklem grubunda bulunan evli olan 310 anne ve 310 baba katılımcının tamamının verileri çalışmada kullanılmıştır. Diğer yandan ebeveynlerin çocuklarından oluşan, ergen katılımcılar yine 310 kişiden oluşmaktadır.

Bu çalışmada, Büyüköztürk'ün (2013) "Uygun/Kazara Örneklem" olarak belirttiği örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde; zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi söz konusu olmaktadır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmektedir.

3.3. Örneklem Grubuna Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Örneklem grubu olan ebeveyn ve ergenlere ait demografik değişkenlere ilişkin betimsel istatistiklere ve mevcut anne baba tutumlarına ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

3.3.1. Ebeveynlere Ait Betimsel İstatistikler

Örneklem hakkında ön bilgi oluşturmak ve örneklemin değişkenler üzerindeki dağılımını incelemek amacıyla demografik değişkenlerin frekans ve yüzdeleri belirtilmiştir. Tablo 2’de anneye ilgili demografik değişkenlere ilişkin dağılımlar, Tablo 3’de babaya ilişkin demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 2
Anne Değişkenine Ait Dağılımlar (N=310)

Anne Eğitim Durumu		
Eğitim Seviyesi	N	%
İlkokul	8	2,6
Ortaokul	18	5,8
Lise	105	33,9
Üniversite	154	49,7
Yüksek lisans	25	8,1

Anne Çalışma Durumu		
Çalışma Durumu	N	%
Çalışıyor	183	59,0
Çalışmıyor	127	41,0

Anne Sosyo-Ekonomik Durum		
Gelir Dilimi	N	%
0-1500	93	30,0
1501-3000	93	30,0
3001-6000	91	29,4
6001 ve Üstü	33	10,6

Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan 310 annenin eğitim düzeyi, 8 ilkokul (2.6%), 18 ortaokul (5.8%), 105 lise (33.9%), 154 üniversite (49,7%) ve 25 (%8) yüksek lisans mezunudur. Annelerin çalışma durumuna ait frekans ve yüzdeleri değerlerinde ise annelerin 183 (59 %) kişisi çalışmaktadır. Öte yandan 127 (41%) katılımcının bir işi yoktur. Annelere (N=310) ait sosyoekonomik durumlarına ait frekans ve yüzdeleri değerlerinde toplanılan veriye göre, 0-1500 ve 1501-3000 lira geliri olan kişi sayısı eşittir ve her bir gelir aralığında 93 (30%) kişi vardır. 3001-6000 aralığında gelire sahip annelerin sayısı 91 (29.4%) kişidir. 6000 ve üzerinde geliri olan annelerin sayısı ise 33 (10.6%) kişidir.

Tablo 3
Baba Değişkenine Ait Dağılımlar (N=310)

Baba Eğitim Durumu		
Eğitim Seviyesi	N	%
İlkokul	5	1,6
Ortaokul	13	4,2
Lise	96	31,0
Üniversite	139	44,8
Yüksek lisans	57	18,4

Baba Çalışma Durumu		
Çalışma Durumu	N	%
Çalışıyor	276	89,0
Çalışmıyor	34	11,0

Baba Sosyo-Ekonomik Durum		
Gelir Dilimi	N	%
0-1500	18	5,8
1501-3000	47	15,2
3001-6000	150	48,4
6001 ve Üstü	95	30,6

Tablo 3 incelendiğinde, babaların 5 tanesi (1.6%) ilkokul, 13 tanesi (4.2%) ortaokul, 96 tanesi (31%) üniversite, 57 tanesi (18.4%) yüksek lisans derecesine sahiptir. Araştırmaya katılan babaların çalışma durumlarına ilişkin frekans ve yüzdeler incelendiğinde araştırmaya katılan 310 babadan 276 (89%) kişi çalışmakta, 34 (11%) babanın ise işsiz olduğu gözlemlenmiştir. Babaların N=310) sosyoekonomik durumlarına ait frekans ve yüzdeler incelendiğinde 1500 lira geliri olan kişi sayısı 18 (5.8%)' dir. 1501-3000 gelir aralığında 47 (15,2%) kişi vardır. 3001-6000 aralığında gelire sahip babaların sayısı ise 50 (48.4%) kişidir. 6000 ve üzerinde geliri olan babaların sayısı ise 95 (30.6%) kişidir.

3.3.2. Ergenlere Ait Betimsel İstatistikler

Bu bölümde ergenlerin sınıf düzeyleri ve cinsiyetleri Tablo 4'de, başarı puanlarına ait bulgular ise Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4
Ergenlere Ait Dağılımlar (N=310)

Ergen Cinsiyet		
Cinsiyet	n	%
Kız	136	43,9
Erkek	174	56,1

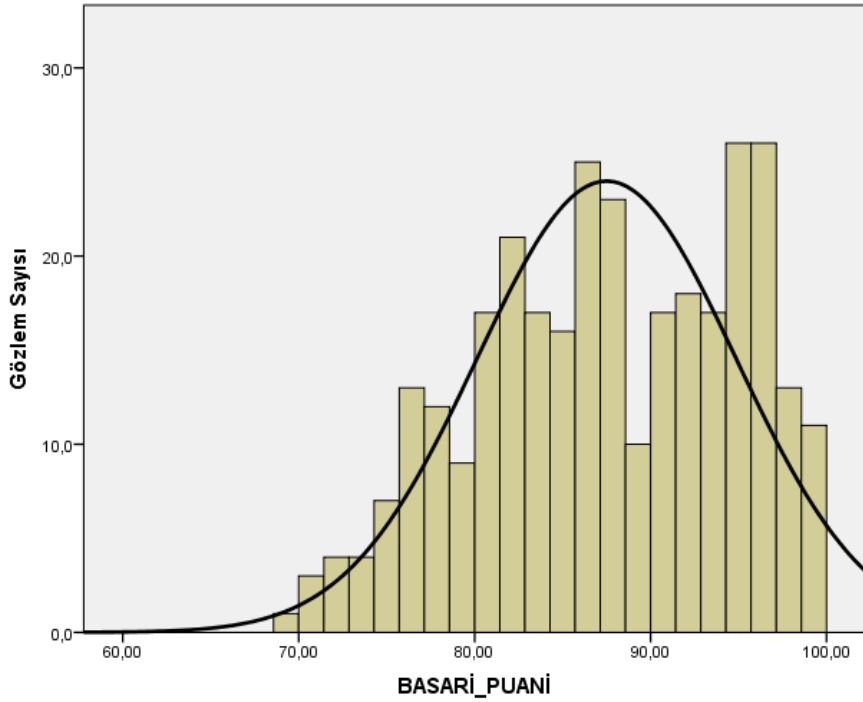
Ergenlerin Sınıf Düzeyleri		
Sınıf Düzeyi	n	%
9.Sınıf	32	10,3
10.Sınıf	70	22,6
11.Sınıf	168	54,2
12.Sınıf	40	12,9

Tablo 4’de çalışmaya katılan toplam 310 ergenin cinsiyetlerine göre sayı ve yüzdeleri verilmiştir. Buna göre, katılımcı ergenlerin 136 (%43.9) tanesi kız, 174 (%56.1) tanesi erkektir. Ergenlerin (N=310) sınıf düzeylerinin sayı ve yüzdeleri ise, 9. sınıfa 32 (%10,3), 10. sınıfa 70 (%22.6), 11. sınıfa 168 (%54.2) ve 12. sınıfa 40 (%12.9) kişi devam etmektedir.

Tablo 5
Ergenlerin Başarı Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

	n	En Az	En Çok	$\bar{X}$	ss	ÇK	BK
Başarı Puanı	310	68,89	99,40	87,49	7,36	-,27	-,86

Katılımcı ergenlerin başarı puanına ait betimsel istatistiklerine göre başarı puanlarının ortalaması ($\bar{X}= 87,49$) bulunmuştur. Ek olarak, Şekil 2’de katılımcı ergenlerin başarı puanlarına ait dağılımı görülebilir.

Şekil 2. Başarı Puanına Ait Grafiği

Tablo 5’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan tüm ergen katılımcıların ortalama başarı puanı 87.49, standart sapması 7.36’dır. Başarı puanlarında en düşük değer 68.89 puan olarak gözlemlenirken, 99.40 en yüksek başarı puanı olarak gözlemlenmiştir. Başarı puanına ait histogram grafiği Şekil 2’de verilmiştir. Buna göre başarı puanlarının pozitif yönde basık bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Başarı puanlarının basıklık katsayısı (BK) ve çarpıklık katsayısına (ÇK) bakıldığında ise BK’nın $-0,86$, ÇK’nın ise $-0,27$ olduğu görülmüştür. BK ve ÇK değerleri normal dağılımda 0’dır ve dağılımın normal olduğunu kabul etmek için BK ve ÇK değerlerinin -1 ve $+1$ aralığında olması beklenir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2014). Bu çalışmada BK ve ÇK değerleri -1 ve $+1$ aralığında olduğu için başarı puanlarının dağılımı manidar düzeyde normalden farklılaşmadığı gözlemlenmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak, Leuven’in Algılanan Ana- Babalık Ölçeği (LAABÖ) kullanılmıştır. Anne ve baba için “LAABÖ Ana Baba Sürümü” kullanılmıştır. Ergenler için ise “LAABÖ Ergen Sürümü” kullanılmıştır. Kişisel bilgileri tespit etmek için de araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.4.1. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAABÖ) Ergen Sürümü

Soenens, Beyers ve Goossens (2004) tarafından ergenlerin ebeveyn davranışlarına yönelik algılarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. LAAÖ/E duyarlık, özerklik desteği, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim olarak isimlendirilen dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlardan; psikolojik kontrol, ergenin özellikle psikolojik yaşantılarına yönelik baskıcı ve müdahale edici kontrol sürecini; duyarlık, çocuk ve ergenlerin anne babalarıyla sıcak ve sevgiye dayalı ilişki yaşama derecesini göstermekte; özerklik desteği, ergenin aldığı karar ve kendini anlatması anne babası tarafından desteklenme durumunu; davranışsal denetim, kurallar ve ilkeler doğrultusunda anne ve babanın etkin kontrol davranışını ifade etmektedir. Her alt boyutunda 7 madde bulunan ölçek toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ergenlerin anne-babalarının kendilerine yönelik davranışlarını değerlendirdikleri ölçekte her bir maddeyi 1-5 (1-hiç doğru değil, 2-genellikle doğru değil, 3-biraz doğru, 4-genellikle doğru, 5-her zaman doğru) arasında derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçek toplam puan vermemekte ve her alt boyut için ayrı puan ile hesaplanmaktadır. LAAÖ/E'nin orjinal formunun geçerlik-güvenirlilik çalışmaları 15-22 yaş arası 1883 kişilik örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre hem anne hem de babalardan elde edilen verilerle dört faktörlü model doğrulanmış ve elde edilen standardize edilmiş doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ergenlerin anne ve babaları için elde edilen uyum iyiliği göstergelerinin iyi uyuma işaret ettiğini göstermiştir. Ölçeğin güvenirliliğine ilişkin yapılan analizler sonucunda ise boyutların iç tutarlılık katsayıları ergen- anne sürümü için .76-.90 arasında ve ergen-baba sürümü için .71-.91 arasında yer aldığı belirlenmiştir.

3.4.1.1. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAAÖ) Ergen Sürümüne Ait Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları

LAAÖ/E'nin Türk kültürüne uyarlaması Sevim (2014) tarafından farklı bölgelerde (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve İstanbul, Ankara, Niğde, Kahramanmaraş ve Siirt'teki bazı liseler) yer alan farklı üniversite ve liselerde okuyan 14-23 yaş arası 643 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk analiz sonuçlarında anne ve baba formlarında bazı maddelerin faktör yükleri düşük olduğundan analizden çıkarılmış ve modifikasyon uyarıları dikkate alınarak model yeniden test edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, dört faktörlü model (duyarlılık, özerklik desteği,

psikolojik kontrol ve davranışsal denetim) hem anne hem de baba formu için doğrulanmış ancak orjinal ölçekte 28 olan madde sayısının ergen-anne sürümü için 21, ergen-baba sürümü için 19 maddeye düştüğü görülmüştür. Yapı geçerliliğinin incelenmesinin ardından ölçüt bağıntılı geçerlik durumu araştırılmış ve ölçeğin Ana- Baba ve Akran Bağıntılı Ölçeği (AABÖ), Beck Depresyon Envanteri ve Stresle Baş Etme Ölçeği ile ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğinin olduğu bulunmuştur.

Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık güvenirliğine ilişkin sonuçlar, ergen-anne sürümünde duyarlılık .88, davranışsal denetim .58, psikolojik kontrol .81 ve özerklik desteği .72; ergen-baba sürümünde ise duyarlılık .91, davranışsal denetim .78, psikolojik kontrol .77 ve özerklik desteği .67 olarak hesaplanmıştır.

Algılanan Ana-Babalık Ölçeği madde toplam korelasyonları incelendiğinde, ergen-anne sürümünde duyarlılık .55-.77, davranışsal denetim .30-.56, psikolojik kontrol .53-.67 ve özerklik desteği .52-.70; ergen-baba sürümünde ise duyarlılık .67-.81, davranışsal denetim .52-.70, psikolojik kontrol .47-.55 ve özerklik desteği .30-.55 arasında olduğu görülmüştür.

Geliştirme ve uyarlama çalışmalarından farklı olarak, bu çalışmada, ergenin anne ve babasından algıladığı kontrolün belirlenmesi amacıyla ölçeğin sadece psikolojik kontrol ve davranışsal denetim boyutlarından yararlanılmıştır. Buna göre psikolojik kontrol boyutunda 8 ve davranışsal denetim boyutunda 9 olmak üzere 17 madde kullanılarak belirtilen boyutlara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Kullanılan boyutlara ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve iç tutarlılık katsayıları anne psikolojik kontrol için .71, anne davranışsal denetim için .73 ve baba psikolojik kontrol için .76, baba davranışsal denetim için .76 bulunmuştur. Sonuç olarak, elde edilen değerler ölçeğin psikometrik özelliklerinin bu çalışmada kullanılmak için yeterli olduğu şeklinde yorumlanmış ve ölçek maddelerinin bazıları EK I'de verilmiştir.

3.4.2. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAABÖ) Ana-Baba Sürümü

Ölçek, ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarını ve dolayısıyla çocuklarıyla olan ilişkilerini kendilerinin değerlendirmesi amacıyla da kullanılmaktadır. Ergenlere sorulan maddeler anne babalara uygun hale dönüştürüldükten sonra geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Orijinal ölçeğin tutarlılık katsayıları, anne babalardan oluşan 336 kişilik bir

örneklem üzerinde yapılan çalışmada belirlenmiştir. Sonuçlara göre boyutların iç tutarlılık katsayıları duyarlılık 0.82, davranışsal denetim 0.74, psikolojik kontrol 0.73 ve özerklik desteği 0.52 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. İlk modelde maddelerin uyum iyiliği değerleri kabul edilen değerlerin altında olduğu için üç madde (13, 16, 25 numaralı maddeler) atıldıktan sonra revize edilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre üç madde atıldıktan sonra ölçeğin dört faktörlü yapısı Türk örnekleminde de doğrulanmıştır. İç tutarlılık katsayısı, ana baba sürümünün de güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Duyarlık 0.75, davranışsal denetim 0.66, psikolojik kontrol 0.82 ve özerklik desteği 0.63 olarak hesaplanmıştır.

3.4.2.1. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği (LAAÖ) Ana- Baba Sürümüne Ait Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

İç tutarlılık katsayısı, ana baba sürümünün de güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Duyarlık 0.75, davranışsal denetim 0.66, psikolojik kontrol 0.82 ve özerklik desteği 0.63 olarak hesaplanmıştır.

Ana baba sürümünde bir madde dışında tüm maddelerin madde toplam korelasyonları 0.25'in üstündedir. Madde toplam korelasyonları incelendiğinde duyarlılık boyutundaki maddelerin 0.40 ile 0.55 arasında, davranışsal denetim 0.25 ile 0.53, psikolojik kontrol 0.53 ile 0.63, özerklik desteği 0.30 ile 0.42 arasında değişmektedir. Güvenirlik analizleri esnasında dört madde, toplam korelasyonları düşük olduğu için ölçek dışında bırakılmıştır. Ölçek dışında bırakılan bu maddelerin korelasyonları 0.15'in altındadır.

Ölçeğin son halinde dört boyut yer almakta ve duyarlık boyutunda 7 madde davranışsal denetimde 4 madde, psikolojik kontrolde 7 madde, özerklik desteğinde 6 madde bulunmaktadır. Türkçeye uyarlanan ölçeğin her iki sürümünün de doyurucu bir geçerlik ve güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Ana-baba sürümü ölçek maddelerinin bazıları EK II'de verilmiştir.

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında ebeveynlerden ve ergenlerden çeşitli bilgilerin elde edilmesi amacı ile yararlanılacak olan kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından hazırlanarak

katılımcılardan doldurmaları istenmiştir. Ebeveynler için; eğitim düzeyleri, çalışma durumu ve sosyo-ekonomik durumu, ergenler için; cinsiyet sorulmuştur. Kişisel bilgi formu EK III'de verilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin elde edilmesi aşamasında öncelikle ölçeğin anneye babaya ve ergene eş olarak uygulanabilir olmasına önem verilmiştir. Ölçeği Türkçeye uyarlayan araştırmacı ile iletişime geçilmiş ve ölçeklerin kullanılabilmesi için izin alınmıştır. Ayrıca Ufuk Üniversitesi Etik Kurulu'ndan araştırmanın yapılabilmesi için izin alınmıştır.

Uygulama araştırmacı tarafından 2016-2017 Öğretim yılında yapılmıştır. Öğrencinin uygulayacağı ölçek ile öğrencinin anne ve babasının uygulayacağı ölçeklere aynı numaralar verilmiştir. Uygulama öncesinde ders sorumlularıyla görüşülmüş, araştırmanın içeriği ile ilgili bilgi verilmiştir. Uygulama sırasında öğrencilere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra soruları samimi ve içtenlikle doldurmaları istenmiştir. Anne ve babalara ise öğrenci aracılığıyla kapalı zarflarda ölçekler ve kişisel bilgi formu iletilmiştir. Verilerin 120 tanesi, eksik katılımcıdan dolayı iptal edilmiş ve analiz kapsamı dışında tutulmuştur.

3.6. Veri Analizleri

Verilerin analizinde SPSS 22.0 Paket Programı kullanılmıştır. Öğrencilerin yıl sonu başarı puanları ile Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği'nin hem ergen hem de anne babalar için oluşturulan sürümlerinden elde edilen veriler kodlanarak her birey için bilgisayara aktarılmıştır. Verilerin analizi alt problemlere bağlı olarak yapılmıştır. Alt problemlere geçmeden önce veriler incelenerek eksik veri girişi yapıp yapılmadığı frekans tablosu analizlerinden yararlanılarak belirlenmiş ve eksik veri girişi yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu işlemler kişisel bilgi formundaki değişkenler için de tekrarlanmıştır.

Aşağıda her araştırma sorusu için yapılan analizler açıklanmıştır:

“Ergenlerin algıladıkları anne baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) ile anne ve babalarının mevcut alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında ilişki var mıdır?” alt problemini test etmek için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

“Ergenlerin cinsiyetlerine göre algıladıkları anne/baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemlerini test etmek için bağımsız örneklem t testinden yararlanılmıştır.

“Anne eğitim durumuna göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?” alt problemini test etmek için MANOVA analizinden yararlanılmıştır. MANOVA analizinin varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığını belirlemek için analiz öncesinde çoklu normalliğin incelenmesi için Mardia testi, kovaryans matrislerinin eşitliği için, Box’ın M Testi ve varyansların homojenliği için ise Levene Testi uygulanmıştır. MANOVA varsayımlarının karşılanmadığı belirlenince analize Kruskal Wallis ve Mann Whitney testi ile devam edilmiştir

“Baba eğitim durumuna göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?” alt problemini test etmek için yine MANOVA analizinden yararlanılmıştır.

“Annelerin/babaların çalışma durumuna göre ergenlerin algıladıkları anne/baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?” alt problemlerine yanıt aramak için MANOVA analizinden yararlanılmıştır.

“Annelerin sosyoekonomik düzeylerine göre ergenlerin algıladıkları anne alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?” alt problemini test etmek için MANOVA analizinden yararlanılmıştır. MANOVA’nın analizi uygulanmak istenmiştir. MANOVA analizinin ön koşulu olan normallik varsayımı sağlanamadığından Kruskal Wallis ve Mann Whitney testi ile devam edilmiştir.

“Babaların sosyoekonomik düzeylerine göre ergenlerin algıladıkları baba alt boyut tutumları (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) arasında fark var mıdır?” alt problemini test etmek için MANOVA analizinden yararlanılmıştır.

“Ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları alt boyut tutumlar (duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerkliği destekleme) ile akademik başarı arasında ilişki var mıdır?” alt problemine yanıt aramak için ise Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Başarı puanları karne not ortalamalarından elde edilmiştir.

4 BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Anne, Baba ve Ergenlerin Mevcut Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Aşağıda anne ve babaların mevcut alt boyut tutumlarının ve ergenlerin algıladıkları alt boyut tutumlarının ortalama, standart sapma, en yüksek ve en düşük puanları verilmiştir.

Tablo 6

Annelerin Mevcut Alt Boyut Tutumlarının Betimsel İstatistikleri

Anne Alt Boyut Tutumları	N	En Az	En Çok	$\bar{X}$	Ss
Anne Duyarlık	310	13,00	35,00	29,8742	3,64887
Anne Özerklik Desteği	310	14,00	30,00	23,2032	3,25715
Anne Psikolojik Kontrol	310	9,00	57,00	15,4935	4,69300
Anne Davranışsal Denetim	310	4,00	20,00	10,8677	3,08959
Toplam	310				

Tablo 6’da Annelerinin mevcut tutumlarının alt boyutlarının betimsel istatistikleri verilmiştir. Buna göre anne duyarlık boyutunda gözlemlenen en düşük puan 13 ve en yüksek puan 35’dir. Anne duyarlık boyutunda katılımcıların ortalama puanı 29.87, standart sapması ise 3.64 olarak gözlemlenmiştir. Anne özerklik desteği alt boyutunda bulunan en düşük puan 14 olarak saptanmıştır. Öte yandan anne özerklik desteği en yüksek puanı 30 olarak belirlenmiştir. Anne katılımcıların özerklik desteği alt boyut tutumundan elde ettikleri ortalama puan 23.2 ve bu puanın standart sapması 3.25 olarak bulunmuştur. Anne psikolojik kontrol alt boyutuna verilen cevaplardan elde edilen en düşük puan 9, en yüksek puan 57, anne psikolojik kontrol için örneklemin ortalaması 15.49 ve standart sapması 4.69 olarak gözlemlenmiştir. Anne tutum alt boyutlarından en yüksek standart sapma annenin psikolojik kontrol alt boyutuna aittir. Son tutum alt boyutu ise anne davranışsal denetim alt boyutudur. Bu alt boyut için elde edilen en düşük puan 4 ve en yüksek puan 20, grubun ortalama ve standart sapması sırasıyla 10.86 ve 3.08 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 7
Baba Katılımcıların Alt Boyut Tutumlarının Betimsel İstatistikleri

	N	En Az	En Çok	$\bar{X}$	Ss
Baba Duyarlık	310	7,00	35,00	28,0194	4,22961
Baba Davranışsal Denetim	310	4,00	56,00	11,2548	4,18847
Baba Psikolojik Kontrol	310	9,00	35,00	16,4452	4,55906
Baba Özerklik Desteği	310	6,00	74,00	22,8742	4,36969
Toplam	310				

Tablo 7 incelendiğinde baba katılımcılardan oluşan örneklemin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanları verilmiştir. Tablo 7’de de görülebileceği gibi, bu örneklem grubu için baba duyarlık alt boyutundan bulunan en düşük puanın 7, en yüksek puanın 35 olduğu gözlemlenirken, baba duyarlık alt boyutu için ortalama puan 28.01 ve standart sapma 4.22 olarak elde edilmiştir. Baba davranışsal denetim alt boyutundan elde edilen en düşük puan 4, en yüksek puan 56 olarak saptanmıştır. Bu alt boyut için bulunan ortalama 11.25, standart sapma 4.10 olarak hesaplanmıştır. Baba katılımcıların psikolojik kontrol alt boyutu için verdikleri yanıtların en düşüğü 9 ve en yükseği 35 olarak gözlemlenmiştir. Bu alt boyut için elde edilen ortalama puan 16.44 ve standart sapma 4.5 olarak bulunmuştur.

Tablo 8
Ergenlerin Anne ve Babasından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarının Betimsel İstatistikleri

Algılanan Anne-Baba Alt Boyut Tutumlar	N	En Az	En Çok	$\bar{X}$	Ss
Algılanan Anne Alt Boyut					
EAD	310	9,00	35,00	26,0903	4,63680
EADD	310	4,00	18,00	8,8194	2,32608
EAPK	310	9,00	23,00	19,2258	2,85133
EAÖD	310	7,00	23,00	14,6645	2,98600
Algılanan Baba Alt Boyut					
EBD	308	7,00	35,00	26,1299	6,92510
EBDD	308	4,00	20,00	11,6169	3,71843
EBPK	310	4,00	20,00	10,6613	3,74574
EBÖD	310	6,00	20,00	15,8742	3,02529

Ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları alt boyut tutumları Tablo 8’de verilmiştir. Ergenlerin annelerinden algıladıkları duyarlık alt boyutunda gözlemlenmiş en düşük değer 9 ve en yüksek değer 35, bu alt boyutun ortalaması 26.09, standart sapması 4.6 olarak belirlenmiştir. Çocukların annelerinden algıladıkları davranışsal denetim alt tutumu en düşük 4 olarak belirlenmiştir. En yüksek değer 18 olduğu bu alt tutumun ortalaması 8.81 ve standart sapması 2.2 olarak gözlemlenmiştir. Psikolojik kontrol alt boyutu için elde edilen en düşük puan 9, en yüksek puan 23, ortalama 19.22 ve standart sapma 2.98 olarak bulunmuştur. Çocukların algıladıkları son tutum anne özerklik desteğidir. Bu alt tutum en az 7 puan alırken, en çok alınabilmiş puan 23 olarak bulunmuştur. Ortalama 14.66 ve 2.98 standart sapma puanıyla anne özerklik desteği en yüksek standart sapmaya sahiptir.

Çocuğun babadan algıladığı alt boyutlardan duyarlılık en düşük 7 ve en yüksek 35 puan olarak gözlemlenmiştir, bu boyutun ortalaması 26.09, standart sapması 2.32 olarak hesaplanmıştır. Çocuk katılımcıların algıladığı babanın davranışsal denetimi en düşük 4, en yüksek 20 puan olarak gözlemlenmiştir. Bu en düşük ve yüksek puanlar babanın psikolojik kontrol alt boyutu içinde aynıdır. Babanın algılanan davranışsal denetim ortalaması 11.61 olarak bulunurken, standart sapması 3.71 olarak hesaplanmıştır. Diğer yandan psikolojik kontrol alt boyutu ortalaması 10.66 ve standart sapması 3.74 olarak ilan edilmiştir. Çocuğun algıladığı babanın özerklik desteği için yapılan betimsel analizde, bu alt boyut için verilen en düşük puan 6, en yüksek puan 20 olarak tanımlanmıştır. Çocuğun algıladığı babanın özerklik desteği için ortalama puan 15.87, standart sapması 3.02 olarak gözlemlenmiştir.

4.2. Ergenlerin Algıladıkları Anne Alt Boyut Tutumları İle Mevcut Anne Alt Boyut Tutumları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu bölümde annenin mevcut, ergenin ise anneden algıladığı tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Korelasyon analizinin sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9
Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumları ile Mevcut Anne Alt Boyut Tutumları Arasındaki Korelasyona Ait Bulgular

	EAD	EADD	EAPK	EAÖD	AD	ADD	APK	AÖD
EAD	—							
EADD	-,551**	—						
EAPK	,700**	-,584**	—					
EAÖD	,129*	-,349**	,038	—				
AD	,235**	-,154**	,260**	-,024	—			
ADD	,102	-,156**	,149**	,003	,106	—		
APK	,008	,014	-,124*	,221**	-,370**	,062	—	
AÖD	,156**	-,161**	,203**	,001	,494**	,323**	-,138*	—

** . Korelasyon 0.01 seviyesinde anlamlıdır. (2-yönlü)

* . Korelasyon 0.05 seviyesinde anlamlıdır. (2-yönlü)

Tablo 9’da verilen korelasyon analizi sonucuna göre ergenin algıladığı ve annenin mevcut alt tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ergenin algıladığı duyarlılık ve annenin mevcut duyarlılığı arasında düşük pozitif yönlü bir ilişki görülmektedir ($r=0.235$, $p<0.000$). Diğer yandan ergenin algıladığı duyarlılık ve annenin mevcut özerklik desteği arasında düşük pozitif yönlü ilişki vardır ($r=0.156$, $p<0.006$). Ergenin algıladığı davranışsal denetim, annenin mevcut duyarlılığı ile negatif yönlü düşük bir ilişki göstermiştir ($r=-0.154$, $p<0.007$). Ergenin algıladığı davranışsal denetim ve annenin mevcut davranışsal denetim alt boyutu yine zayıf bir negatif ilişki göstermektedir, $r = -0.156$, $p<0.006$. Ergenin algıladığı davranışsal denetim alt boyutu ve annenin mevcut özerklik desteği de yine benzer olarak zayıf negatif yönlü bir ilişki göstermektedir ($r=-0.161$, $p<0.004$).

Ergenin algıladığı ile annenin mevcut psikolojik kontrol alt tutumu negatif yönlü düşük bir ilişki gösterirken ($r= -0.124$, $p<0.029$), annenin mevcut duyarlılığı ile ergenin anneden algıladığı psikolojik kontrol alt tutumu arasında düşük ancak pozitif bir ilişki göstermektedir ($r=0.26$, $p<0.000$). Ergenin algıladığı psikolojik kontrol ile annenin mevcut davranışsal denetim alt boyutları arasında pozitif yönde düşük bir ilişki gözlemlenirken ($r=0.149$, $p<0.009$), ergenin algıladığı psikolojik kontrol ve annenin mevcut özerklik desteği arasında yine pozitif yönde düşük ancak annenin mevcut davranışsal denetime göre biraz daha yüksek bir ilişki gözlemlenmektedir ($r=0.203$, $p<0.000$). Son olarak çocuğun algıladığı

özerklik desteği ile annenin mevcut özerklik desteği alt boyutu anlamlı bir ilişki göstermezken, ergenin bu alt boyutu, annenin mevcut psikolojik kontrol alt boyutu ile pozitif yönde düşük bir ilişki göstermektedir ($r=0.203$, $p<0.000$).

4.3. Ergenlerin Algıladıkları Baba Alt Boyut Tutumları İle Mevcut Baba Alt Boyut Tutumları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu bölümde ergen ve baba arasındaki alt tutumların korelasyonları incelenmiştir. Ergenin babadan algıladığı ve babanın mevcut tutum alt boyutlarının korelasyon sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10
Ergenlerin Babadan Algıladığı Alt Boyut Tutumları ile Mevcut Baba Alt Boyut Tutumları Arasındaki Korelasyona Ait Bulgular

	BD	BDD	BPK	BÖD	EBD	EBDD	EBPK	EBÖD
BD	1							
BDD	,133*	1						
BPK	-,444**	-,009	1					
BÖD	,358**	,230**	-,166**	1				
EBD	,314**	-,035	-,188**	,102	1			
EBDD	-,126*	-,130*	,045	-,070	-,386**	1		
EBPK	-,084	,035	,115*	-,038	-,111	,009	1	
EBÖD	,097	,053	,038	,057	,307**	-,379**	-,114*	1

** . Korelasyon 0.01 seviyesinde anlamlıdır. (2-yönlü)

* . Korelasyon 0.05 seviyesinde anlamlıdır. (2-yönlü)

Tablo 10’a göre, ergenlerin babadan algıladığı alt tutumları ile baba mevcut alt tutumları arasındaki ilişkilere bakıldığında, babanın duyarlılık alt boyutu ile ergenin algıladığı arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki gözlemlenmiştir ($r= 0.314$, $p<0.000$). Babanın duyarlılık alt boyutu, ergenin algıladığı davranışsal denetim alt boyutu ile de negatif yönlü düşük bir ilişki içerisindedir ($r=-0.126$, $p<0.027$). Babanın mevcut davranışsal denetim alt boyutu ile ergenin algıladığı davranışsal denetim alt boyutu arasında negatif yönlü düşük bir ilişki gözlemlenmiştir ($r= -0.13$, $p<0.022$). Son olarak babanın psikolojik kontrol alt boyutu ile ergenin algıladığı duyarlılık arasında negatif ve düşük bir ilişki gözlemlenirken ($r=-,188$, $p<0.001$), ergenin algıladığı psikolojik kontrol ile babanın mevcut psikolojik alt tutumu arasında düşük ve pozitif yönlü bir ilişki gözlemlenmiştir ($r=0.115$, $p<0.043$).

4.4. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Anne Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Ergenlerin cinsiyetlerine göre annelerinden algıladıkları alt boyut tutumlarının ortalaması arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t-test sonuçları ile incelenmiştir. Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11
Cinsiyete Göre Algılanan Anne Alt Boyut Tutumlarına Ait T-testi Bulguları

Algılanan Anne Alt Boyut Tutumları	Kız		Erkek		Sd	t	P
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	ss			
EAD	25,860	4,494	26,270	4,751	308	-,772	,441
EADD	8,949	2,272	8,718	2,369	308	,864	,388
EAPK	19,250	2,953	19,207	2,777	308	,132	,895
EAÖD	14,272	3,059	14,971	2,900	308	-2,057	,041

Tablo 11’de görüldüğü üzere, ergenlerin anneden algıladıkları tutumlar arasında sadece ergenlerin algıladıkları özerklik desteği alt boyutu cinsiyet üzerinde anlamlı bir fark göstermiştir. Bu sonuca dayanarak kız ergenlerin ($\bar{X}$ =14,272, SS=3,059) ve erkek ergenlerin ($\bar{X}$ =14,971, SS=2,900) algıladıkları anne özerlik desteği alt tutumu arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (t =-2.05, p =.041). Bu bulguya göre erkek ergenlerin annelerinden algıladıkları özerklik desteği puanlarının ortalamasının kız ergenlerden bir miktar yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

4.5. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Baba Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Ergenlerin cinsiyetlerine göre babalarından algıladıkları alt boyut tutumlarının ortalaması arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t-test ile incelenmiş bulgular-Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12
Cinsiyete Göre Algılanan Baba Alt Boyut Tutumlarına Ait T-testi Bulguları

Algılanan Baba Alt Boyut Tutumları	Kadın		Erkek		Sd	t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	ss			
EBD	25,787	8,087	26,401	5,910	308	-,746	,440
EBDD	12,640	3,491	10,808	3,703	308	4,420	,000
EBPK	10,191	3,780	11,030	3,688	308	-1,963	,051
EBÖD	15,680	3,043	16,029	3,011	308	-1,017	,310

Tablo 12’de görüldüğü üzere, ergenlerin babadan algıladıkları tutumlar arasında sadece çocukların algıladıkları davranışsal denetim alt boyutu, cinsiyet üzerinde anlamlı bir fark göstermiştir. Bu sonuca dayanarak kız ($\bar{X}$ =12,640, SS=3,491) ve erkek ergenlerin ($\bar{X}$ =10,808, SS=3,703) babadan algıladıkları davranışsal denetim alt tutum arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (t =4,420, p =,000). Bu bulguya göre kız ergenlerin babalarından algıladıkları davranışsal denetim puanlarının ortalamasının erkek ergenlerden fazla olduğu gözlemlenmiştir

4.6. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre algıladıkları anne tutum alt boyutlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13**Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumların Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistikleri**

	Anne Eğitim	n	$\bar{X}$	ss
EAD	İlkokul	8	26,250	5,898
	Ortaokul	18	26,000	5,961
	Lise	105	26,410	4,385
	Üniversite	154	25,772	4,607
	Yüksek lisans	25	26,720	4,623
	Toplam	310	26,090	4,637
EADD	İlkokul	8	7,750	1,909
	Ortaokul	18	9,111	2,784
	Lise	105	8,648	2,219
	Üniversite	154	8,922	2,319
	Yüksek lisans	25	9,040	2,606
	Toplam	310	8,819	2,326
EAPK	İlkokul	8	20,500	1,773
	Ortaokul	18	18,444	3,329
	Lise	105	19,476	2,531
	Üniversite	154	19,097	2,948
	Yüksek lisans	25	19,120	3,370
	Toplam	310	19,226	2,851
EAÖD	İlkokul	8	16,125	2,357
	Ortaokul	18	14,444	3,185
	Lise	105	14,857	2,982
	Üniversite	154	14,468	3,012
	Yüksek lisans	25	14,760	2,905
	Toplam	310	14,665	2,986

Bu bilgilere dayanarak anneden algılanan duyarlılık ortalama puanları incelendiğinde lisans mezunu annelerin ($\bar{X}$ =26.72, SS=4.62), lise mezunu annelerin ($\bar{X}$ =26.41, SS=4.4), ilkokul mezunu annelerin ($\bar{X}$ =26.25, S=5.9), ortaokul mezunu annelerin ($\bar{X}$ =26, SS=6), üniversite mezunu annelerin ($\bar{X}$ =25.77, S=4.61) ortalamaları bulunmuştur. Ergenlerin algıladığı davranışsal denetim ortalamaları incelendiğinde değerler sırasıyla şu şekildedir: İlkokul ($\bar{X}$ =7.76, SS=1.91), lise ($\bar{X}$ =8.65, SS=2.22), üniversite ($\bar{X}$ =8.92, SS=2.32), yüksek lisans ($\bar{X}$ =9.04, SS=2.61), ve ortaokul ($\bar{X}$ =9.11, SS=2.8). Algılanan psikolojik kontrol alt boyutundan annenin eğitim durumuna göre elde edilen ortalamalara ait değerler ise yine sırasıyla, ilkokul ($\bar{X}$ =20.5, SS=1.8), lise ($\bar{X}$ =19.48, SS=2.53), yüksek lisans ($\bar{X}$ =19.12, SS=3.37), üniversite ($\bar{X}$ =19.1, SS=2.95), ve ortaokul ($\bar{X}$ =18.44, SS=3.33) olarak

bulunmuştur. Son olarak ergenin algıladığı özerklik desteği ortalamalarında ise ilkokul mezunun anneler ($\bar{X}=16.13$, $SS=1.77$), lise ($\bar{X}=14.86$, $SS=2.95$), ortaokul ($\bar{X}=14.44$, $SS=3.2$), üniversite ($\bar{X}=14.47$, $SS=3.01$), ve yüksek lisans ($\bar{X}=14.76$, $SS=2.91$) mezunu anneler gelmektedir.

Ergenin annelerinin eğitim durumuna göre, algıladıkları anne tutumlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA analizi uygulanmak istenmiş MANOVA analizinin gereği olarak öncelikle Box'ın M testi sonucu değerlendirilmiştir. Box'ın M testi sonucu grupların kovaryanslarının eşit olduğunu göstermektedir. $F(40,3864)=1.123$, $P=0.275$. Ek olarak yapılan Levene testi sonucunda bağımlı değişkene ait varyans homojenliğinin eşit olduğu gözlemlenmiştir (EAD için $F=1.134$, $p=0.341$; EADD için $F=0.637$, $p=0.637$; EAPK için $F=1.836$, $p=0.112$; EAÖD için $F=0.341$, $p=0.850$). Son olarak yapılan normallik testinde çocuğun algıladığı tutum alt boyutlarında normalliğin bozulduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple, parametrik olmayan bir test ile gruplar arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Ergenlerin anneden algıladıkları alt boyut tutumlarının annenin eğitim durumlarına göre dağılımları normal olmadığı için, ortanca değerlerine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi kullanılarak bakılmıştır. Ergenlerin annelerinden algıladığı alt boyutların, annenin eğitim durumuna göre yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları ise Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14**Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Tutumların Annelerin Eğitim Durumuna Göre
Kruskal Wallis Test Bulguları**

	Anne Eğitim	n	$\bar{X}_{sıra}$	χ^2	p
EAD	İlkokul	8	164,06	2,253	,689
	Ortaokul	18	159,50		
	Lise	105	162,43		
	Üniversite	154	147,98		
	Yüksek lisans	25	167,12		
EADD	İlkokul	8	113,50	3,385	,496
	Ortaokul	18	163,11		
	Lise	105	147,97		
	Üniversite	154	160,78		
	Yüksek lisans	25	162,58		
EAPK	İlkokul	8	193,63	3,267	,514
	Ortaokul	18	134,33		
	Lise	105	161,00		
	Üniversite	154	151,49		
	Yüksek lisans	25	160,12		
EAÖD	İlkokul	8	205,69	4,286	,369
	Ortaokul	18	155,47		
	Lise	105	161,95		
	Üniversite	154	147,81		
	Yüksek lisans	25	159,72		

a. Kruskal Wallis Test

b. Gruplanan Değişken: ANNE_EGİTİM

Kruskal Wallis testi değerleri ergenin anneden algıladığı duyarlılık için $\chi^2(4) = 2,253$, $p=,689$, ergenin anneden algıladığı davranışsal denetim için $\chi^2(4) = 3,385$, $p=,496$, ergenin anneden algıladığı psikolojik kontrol için $\chi^2(4) = 3,267$, $p=,514$, ve ergenini anneden algıladığı özerlik desteği için $\chi^2(4) = 4,286$, $p=,369$ 'dur.

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda algılanan tutum alt boyutlarıyla annelerin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.7. Babaların Eğitim Durumuna Göre Ergenlerin Babadan Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre, algıladıkları baba tutum alt boyutlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 15’te ve çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 15
Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarının Babaların Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistikleri

	Baba Eğitim	n	$\bar{X}$	ss
EBD	İlkokul	5	28,400	5,640
	Ortaokul	13	24,539	7,763
	Lise	95	26,695	7,023
	Üniversite	138	26,609	6,517
	Yüksek lisans	57	24,193	7,420
	Toplam	308	26,130	6,925
EBDD	İlkokul	5	13,000	2,739
	Ortaokul	13	11,308	3,521
	Lise	95	11,158	3,720
	Üniversite	138	11,471	3,591
	Yüksek lisans	57	12,684	4,010
	Toplam	308	11,617	3,718
EBPK	İlkokul	5	12,600	2,191
	Ortaokul	13	11,692	3,038
	Lise	95	10,821	3,736
	Üniversite	138	10,348	4,043
	Yüksek lisans	57	10,754	3,275
	Toplam	308	10,662	3,756
EBÖD	İlkokul	5	15,600	1,517
	Ortaokul	13	16,231	3,370
	Lise	95	15,821	3,313
	Üniversite	138	16,188	2,495
	Yüksek lisans	57	15,368	3,436
	Toplam	308	15,916	2,978

Tablo 15'e göre, babadan algılanan duyarlılık alt tutumuna ait elde edilen ortalama ve standart sapma değerleri sırasıyla şöyledir: ilkokul mezunu babalar için ($\bar{X}$ =28.40, SS=5.64), lise ($\bar{X}$ =26.7, SS=7.023), üniversite ($\bar{X}$ =26.61, SS= 6.52) ve ortaokul ($\bar{X}$ =24.54, SS=7.77), yüksek lisans mezunu olanlar için ise ($\bar{X}$ =24.54, SS=7.76) şeklinde bulunmuştur. Ergenlerin babadan algıladıkları davranışsal denetim alt boyutu puanlarının ortalama ve standart sapmaları ise sırasıyla, ilkokul (M=13.00, SS=2.74), yüksek lisans ($\bar{X}$ =24.2, SS=7.42), üniversite($\bar{X}$ =11.48, SS=3.4), ortaokul ($\bar{X}$ =11.31, SS=3.52) ve lise ($\bar{X}$ =11.16, SS=3.72) mezunu babalar şeklindedir. Babadan algılanan psikolojik kontrol alt boyutuna ait ortalama ve standart sapmalar ise sırasıyla ilkokul ($\bar{X}$ =12.6, SS=2.2), ortaokul ($\bar{X}$ =11.7, SS=3.04), lise ($\bar{X}$ =10.82, SS=3.74), yüksek lisans ($\bar{X}$ =10.75, SS=3.3), üniversite ($\bar{X}$ =10.35, SS=4.04) mezunu babalar şeklindedir. Son olarak algılanana baba özerklik desteği alt tutumu ortalamaları ve standart sapmaları; ortaokul ($\bar{X}$ =16.23, SS=3.34), üniversite ($\bar{X}$ =16.19, SS=2.45), lise ($\bar{X}$ =15.82, SS=3.31), ilkokul ($\bar{X}$ =15.6, SS=1.52) ve yüksek lisans ($\bar{X}$ =15.36, SS=3.43) mezunu babalar şeklindedir.

Babaların eğitim durumuna göre ergenlerin algıladıkları baba tutumlarında anlamlı düzeyde fark olup olmadığı MANOVA testi yardımı ile incelenmiştir. MANOVA testi uygulanmadan önce test için gerekli olan varsayımlar hesaplanmıştır. Bağımsız gözlem, normallik ve varyansların homojenliği varsayımları sağlanmıştır. Varyans homejenliği için Box'ın M testi yapılmıştır, yapılan Box'ın M testi $F(40,1191)=1.292$, $P=0.107$ sonucuna göre varyans eşitliği sağlanmaktadır. Öte yandan, babadan algılanan alt tutumların varyans homojenliği bütün alt boyutlar için sağlanmıştır, Levene testi sonuçlarına göre (EAD için $F=0.394$, $p=0.813$, EADD için $F=0.445$, $p=0.776$, EAPK için $F=1.83$, $p=0.123$; EAÖD için $F=3.654$, $p=0.06$). Babadan algılanan alt tutumlara verilen puanların babanın eğitim seviyesine göre basıklık ve çarpıklık katsayıların değerleri incelendiğinde, dağılımların normallikten sapmadığı gözlemlenmiştir. Bunların dışında uç değerler kontrol edilmiş, doğrusallık, ikili normallik ve çoklu normallik varsayımlarına bakılmış herhangi bir problem bulunamamıştır. Çoklu normalliğe Mardia testi kullanılarak bakılmış test sonucu istatistiksel olarak anlamsız bulunmuş başka bir deyişle değişkenler arasındaki çoklu normallik sağlanmıştır. Varsayımlar sağlandıktan sonra MANOVA testi uygulanmış, bu analize ait sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16**Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Tutumların Babaların Eğitim Durumuna Göre Çoklu Varyans Analizi Bulguları**

Kaynak	Bağımlı Değişken	KT	Sd	KO	F	p
Düzeltilmiş Model	EBD	334,480 ^a	4	83,620	1,761	,137
	EBDD	98,692 ^b	4	24,673	1,803	,128
	EBPK	49,090 ^c	4	12,273	,868	,483
	EBÖD	29,975 ^d	4	7,494	,844	,498
Kesişim	EBD	54487,821	1	54487,821	1147,445	,000
	EBDD	11384,337	1	11384,337	831,976	,000
	EBPK	10121,043	1	10121,043	716,213	,000
	EBÖD	20093,574	1	20093,574	2261,789	,000
Baba Eğitim	EBD	334,480	4	83,620	1,761	,137
	EBDD	98,692	4	24,673	1,803	,128
	EBPK	49,090	4	12,273	,868	,483
	EBÖD	29,975	4	7,494	,844	,498
Hata	EBD	14388,325	303	47,486		
	EBDD	4146,101	303	13,684		
	EBPK	4281,793	303	14,131		
	EBÖD	2691,830	303	8,884		
Toplam	EBD	225016,000	308			
	EBDD	45810,000	308			
	EBPK	39346,000	308			
	EBÖD	80740,000	308			
Düzeltilmiş Toplam	EBD	14722,805	307			
	EBDD	4244,792	307			
	EBPK	4330,883	307			
	EBÖD	2721,805	307			

a. R Kare = ,023 (Düzeltilmiş R Kare = ,010)

b. R Kare = ,023 (Düzeltilmiş R Kare = ,010)

c. R Kare = ,011 (Düzeltilmiş R Kare = -,002)

d. R Kare = ,011 (Düzeltilmiş R Kare = -,002)

Yapılan MANOVA testi sonuçlarını değerlendirmek için alfa değerine bakılmıştır. Fakat dört adet bağımsız değişken olduğu için ve familywise hata oranını kontrol etmek için alfa'ya Bonferroni düzeltmesi yapılmış yeni alfa değeri 0,012 olarak belirlenmiştir. Familywise, her grup anlamlılık testi yapıldığı zaman bir veya daha fazla anlamlı test

sonucunun 1. Tip hata yapma olasılığı olarak tanımlanır. Buna göre baba eğitim düzeylerine göre ergenin babadan algıladığı alt boyut tutumlar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

4.8. Annelerin Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguları

Anneden algılanan alt tutumların, annenin çalışma durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumların Annenin Çalışma Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

	Anne Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	ss
EAD	Çalışıyor	183	26,060	4,583
	Çalışmıyor	127	26,134	4,731
EADD	Çalışıyor	183	8,847	2,280
	Çalışmıyor	127	8,780	2,400
EAPK	Çalışıyor	183	19,213	3,013
	Çalışmıyor	127	19,244	2,612
EAÖD	Çalışıyor	183	14,541	2,961
	Çalışmıyor	127	14,843	3,025

Bu bilgilere dayanarak, duyarlılık alt boyutunda, annenin çalışıyor olma durumuna ait değerler ($\bar{X}=26.13$, $SS=4.73$) iken çalışmıyor olma durumuna ait değerler ($\bar{X}=26.06$, $SS=4.58$) şeklindedir. Çocuğun anneden algıladığı davranışsal denetim alt boyutunda elde edilen değerler annenin çalışıyor olma durumu için ($\bar{X}=8.84$, $SS=2.28$), annenin çalışmıyor olma durumu için ise ($\bar{X}=8.78$, $SS=2.40$) şeklindedir. Ergenin algıladığı psikolojik kontrol değerleri incelendiğinde ise, çalışıyor olma durumu için ($\bar{X}=19.21$, $SS=3.01$) ve çalışmıyor olma durumu için ($\bar{X}=19.24$, $SS=2.61$) şeklindedir. Son olarak çocuğun anneden algıladığı özerklik desteği boyutu ise annenin çalışma durumu için ($\bar{X}=14.54$, $SS=2.96$), çalışmıyor olma durumu için ise ($\bar{X}=14.84$, $SS=3.02$) olarak bulunmuştur.

Annenin çalışma durumuna göre ergenin anneden algıladığı alt tutumlar arasında fark olup olmadığını bulmak için MANOVA analizi kullanılmıştır. MANOVA analizi kullanılmadan önce analizi gerçekleştirmek için gerekli olan varsayımlar kontrol edilmiştir. Bunların ilki normallik varsayımlarıdır. Normallik varsayımı için değerlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiş ve normallik testleri yapılmıştır. Tek değişkenli normallik testlerine herhangi bir soruna rastlanmamıştır. Sonrasında çoklu normalliğe Mardia testi kullanılarak bakılmış test sonucu istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Buna göre değişkenler arasındaki çoklu normallik varsayımı sağlanmıştır. Son olarak kovaryans matrisinin eşitliği varsayımını test etmek için Box M testi uygulanmıştır. Box'ın M testi $F(10, 344292)=1,033, P=,412$ sonucuna göre varyans eşitliği sağlanmaktadır. Öte yandan, anneden algılanan alt tutumların varyans homojenliği bütün alt boyutlar için sağlanmıştır. Leneve testi sonuçlarına göre (EAD için $F=,756, p= ,385$, EADD için $F= ,464, p=,496$, EAPK için $F= ,881, p=,349$; EAÖD için $F=,557, p=,456$). MANOVA için gerekli olan varsayımlar sağlandıktan sonra anne çalışma durumunun ergenlerin anneden algıladıkları alt tutumlar üzerinde fark olup olmadığı incelenmiştir. MANOVA sonuçları Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18**Annelerin Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Çoklu Varyans Testi (MANOVA) Bulguları**

Kaynak	Bağımlı Değişken	KT	Sd	KO	F	p
Kaynak Doğrulanmış Model	EAD	,408 ^a	1	,408	,019	,891
	EADD	,341 ^b	1	,341	,063	,802
	EAPK	,072 ^c	1	,072	,009	,925
	EAÖD	6,817 ^d	1	6,817	,764	,383
Kesişim	EAD	204236,679	1	204236,679	9469,261	,000
	EADD	23293,051	1	23293,051	4291,999	,000
	EAPK	110878,833	1	110878,833	13594,358	,000
	EAÖD	64729,204	1	64729,204	7254,174	,000
Baba Çalışma Durumu	EAD	,408	1	,408	,019	,891
	EADD	,341	1	,341	,063	,802
	EAPK	,072	1	,072	,009	,925
	EAÖD	6,817	1	6,817	,764	,383
Hata	EAD	6643,063	308	21,568		
	EADD	1671,543	308	5,427		
	EAPK	2512,122	308	8,156		
	EAÖD	2748,293	308	8,923		
Toplam	EAD	217662,000	310			
	EADD	25784,000	310			
	EAPK	117098,000	310			
	EAÖD	69420,000	310			
Düzeltilmiş Toplam	EAD	6643,471	309			
	EADD	1671,884	309			
	EAPK	2512,194	309			
	EAÖD	2755,110	309			

a. R Kare = ,000 (Düzeltilmiş R Kare = -,003), b. R Kare = ,000 (Düzeltilmiş R Kare = -,003), c. R Kare = ,000 (Düzeltilmiş R Kare = -,003), d. R Kare= ,002 (Düzeltilmiş R Kare = -,001)

Yapılan MANOVA analizi sonuçlarını değerlendirmek için alfa anlamlılık değerine bakılmış fakat öncelikle dört adet bağımsız değişken olduğu için ve familywise hatalı oranını kontrol etmek için alfa'ya Bonferroni düzeltmesi yapılmış yeni alfa değeri 0,012 olarak belirlenmiştir. Familywise, bir grup anlamlılık testi yapıldığı zaman bir veya daha fazla anlamlı test sonucunun 1. Tip hata yapma olasılığı olarak tanımlanır. Buna göre anne eğitim düzeylerinin ergenin anneden algıladığı tutuma etkisi olmadığı bulunmuştur.

4.9. Babaların Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmamasına İlişkin Bulgular

Ergenlerin babalarının çalışma durumuna göre betimsel istatistikleri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19
Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumların Babaların Çalışma Durumuna Göre Betimsel İstatistikler

	BABA CALISMA DURUMU	n	$\bar{X}$	ss
EBD	Çalışıyor	274	26,110	6,909
	Çalışmıyor	34	26,294	7,154
EBDD	Çalışıyor	274	11,631	3,771
	Çalışmıyor	34	11,500	3,305
EBPK	Çalışıyor	274	10,628	3,788
	Çalışmıyor	34	10,941	3,524
EBÖD	Çalışıyor	274	15,909	3,003
	Çalışmıyor	34	15,971	2,801

Tablo 19’deki bilgilere dayanarak ergenin babadan algıladığı duyarlılık, babanın çalışıyor olma durumuna göre ($\bar{X}=26.11$, $SS=6.90$) iken çalışmıyor olma durumuna göre ise ($\bar{X}=26.29$, $SS=7.15$) şeklindedir. . Ergenlerin babalarından algıladığı davranışsal denetim alt tutum boyutundaki değerlere bakıldığında ise, çalışıyor olma durumu için ($\bar{X}=11.63$, $SS=3.77$) ve çalışmıyor olma durumu için ($\bar{X}=11.50$, $SS=3.30$) olduğu görülmektedir. Ergenin babadan algıladığı psikolojik kontrol alt boyutunda, babanın çalışıyor olma durumu ($\bar{X}=10.62$, $SS=3.78$) iken babanın çalışmıyor olma durumu ($\bar{X}=10.94$, $SS=3.52$) şeklindedir. Son olarak ergenin babadan algıladığı özerklik desteği ortalamaları incelendiğinde babanın çalışıyor olma durumu ortalaması ($\bar{X}=15.90$, $SS=3.00$), çalışmıyor olma durumuna ait ortalaması ise ($\bar{X}=15.97$, $SS=2.80$) olarak bulunmuştur.

Babanın çalışma durumunun ergenin babadan algıladığı alt tutumlara göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA analizi yapılmıştır. MANOVA analizinden önce analizi gerçekleştirmek için gerekli olan varsayımlar kontrol edilmiştir. Bunların ilki normallik varsayımlarıdır. Normallik varsayımı için değerlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiş ve normallik testleri yapılmıştır. Tek değişkenli normallik testlerine herhangi bir soruna rastlanmamıştır. Sonrasında çoklu normallik Mardia testi kullanılarak

incelenmiş test sonucu istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Buna göre değişkenler arasındaki çoklu normallik sağlanmıştır. Son olarak kovaryans matrisinin eşitliği varsayımını test etmek için Box M testi uygulanmıştır. Box'ın M testi $F(10, 14510)=9,115$, $P=,560$ sonucuna göre varyans eşitliği sağlanmaktadır. Ayrıca babadan algılanan alt tutumların varyans homojenliği bütün alt boyutlar için sağlanmıştır, Leneve testi sonuçlarına göre (EBD için $F=,049$, $p= ,826$, EBDD için $F= ,636$, $p=,426$, EBPK için $F= ,479$, $p=,489$, EBÖD için $F=1,028$, $p=,311$). MANOVA için gerekli olan varsayımlar sağlandıktan sonra anne çalışma durumunun, öğrencilerin anneden algıladıkları alt tutumlar için farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. MANOVA analizi sonuçları Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20**Babaların Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Çoklu Varyans Testi (MANOVA) Bulguları**

Kaynak	Bağımlı Değişken	KT	Sd	KO	F	p
Kaynak Doğrulanmış Model	EBD	1,031 ^a	1	1,031	,021	,884
	EBDD	,522 ^b	1	,522	,038	,846
	EBPK	2,972 ^c	1	2,972	,210	,647
	EBÖD	,116 ^d	1	,116	,013	,909
Kesişim	EBD	83061,758	1	83061,758	1726,483	,000
	EBDD	16183,860	1	16183,860	1166,811	,000
	EBPK	14071,335	1	14071,335	994,898	,000
	EBÖD	30739,557	1	30739,557	3456,053	,000
Baba Çalışma Durumu	EBD	1,031	1	1,031	,021	,884
	EBDD	,522	1	,522	,038	,846
	EBPK	2,972	1	2,972	,210	,647
	EBÖD	,116	1	,116	,013	,909
Hata	EBD	14721,774	306	48,110		
	EBDD	4244,270	306	13,870		
	EBPK	4327,912	306	14,144		
	EBÖD	2721,690	306	8,894		
Toplam	EBD	225016,000	308			
	EBDD	45810,000	308			
	EBPK	39346,000	308			
	EBÖD	80740,000	308			
Düzeltilmiş Toplam	EBD	14722,805	307			
	EBDD	4244,792	307			
	EBPK	4330,883	307			
	EBÖD	2721,805	307			

a. R Kare = ,000 (Düzeltilmiş Kare= -,003), b. R Kare = ,000 (Düzeltilmiş R Kare = -,003), c. R Kare = ,001 (Düzeltilmiş R Kare = -,003), d. R Kare = ,000 (Düzeltilmiş R Kare = -,003)

Yapılan MANOVA analizi sonuçlarını değerlendirmek için alfa değerine bakılmıştır fakat dört adet bağımsız değişken olduğu için ve familywise hata oranını kontrol etmek için alfa'ya Bonferroni düzeltmesi yapılmış yeni alfa değeri 0,012 olarak belirlenmiştir. Buna göre baba çalışma durumunun ergenin babadan algıladığı tutumlara göre anlamlı bir şekilde fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

4.10. Annelerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguları

Anneden algılanan alt boyutların, annenin sosyo ekonomik durumuna göre ortalamaları Tablo 22'de görülmektedir. MANOVA analizine geçilmeden önce bu analize ait varsayımlar test edilmiştir. Buna göre yapılan Box's test sonucuna göre farklı sosyo ekonomik statüsü olan anneler için ergenler tarafından algılan tutumların dağılımlarında varyans ve kovaryansların eşitliği sağlanmış durumdadır. Box'ın M testi $F(40, 3864)=1,123$, $P=,275$ sonucuna göre varyans eşitliği sağlanmaktadır. Ek olarak Levene testi sonuçları gruplar arasındaki dağılımın eşit olduğunu göstermektedir. Levene test sonuçları EAD için $F=1.393$, $0 = 0.245$; EADD için $F= 1.761$, $p=0.155$; EAPK için $F= 2.149$, $p=0.094$; EAÖD için $F=0.219$, $p=0.883$. Bu testlerin yanı sıra 6001 ve üstü grubundaki örneklem sayısı azlığından dolayı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri uygulanmıştır. Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21**Annelerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumlar için Normallik Varsayımı Testi**

	ANNE SED	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Test istatistiği	Sd	p	Test istatistiği	Sd	p
EAD	0-1500	,116	93	,003	,955	93	,003
	1501-3000	,123	93	,001	,955	93	,003
	3001-6000	,083	91	,156	,970	91	,034
	6001 ve Üstü	,146	33	,071	,953	33	,159
EADD	0-1500	,159	93	,000	,962	93	,009
	1501-3000	,130	93	,001	,963	93	,010
	3001-6000	,121	91	,002	,970	91	,034
	6001 ve Üstü	,184	33	,006	,943	33	,080
EAPK	0-1500	,151	93	,000	,934	93	,000
	1501-3000	,158	93	,000	,900	93	,000
	3001-6000	,147	91	,000	,924	91	,000
	6001 ve Üstü	,148	33	,064	,943	33	,085
EAÖD	0-1500	,084	93	,115	,985	93	,366
	1501-3000	,129	93	,001	,963	93	,010
	3001-6000	,143	91	,000	,938	91	,000
	6001 ve Üstü	,140	33	,102	,951	33	,140

Tablo 21’de görüldüğü üzere algılanan anne alt tutumların annelerin sosyo ekonomik düzeylere göre dağılımını veren tablo incelendiğinde; 6001 ve üzeri düzeye sahip olan annelerin dağılımlarının normal olduğu gözlemlenmiştir. Ek olarak, algılanan özerklik desteği verilerinde 0-1500 düzey aralığında bulunan annelerin algılanan tutumları normal dağılmıştır. Diğer yandan diğer tüm alt tutumlarda gözlemlenen sosyoekonomik düzeyi aralıklarında elde edilen verilerin normalden saptığı yapılan normallik testinde gözlemlenmiştir. Dağılımlardaki bu normalden sapmalar parametrik bir testin kullanılmasına olanak vermediğinden Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Tablo 22**Annelerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları**

	ANNE SED	N	$\bar{X}_{sıra}$	χ^2	p
EAD	0-1500	93	164,36	11,042	,012
	1501-3000	93	167,34		
	3001-6000	91	129,43		
	6001 ve Üstü	33	169,06		
EADD	0-1500	93	157,06	9,153	,027
	1501-3000	93	137,69		
	3001-6000	91	176,05		
	6001 ve Üstü	33	144,62		
EAPK	0-1500	93	153,26	3,418	,332
	1501-3000	93	167,27		
	3001-6000	91	143,70		
	6001 ve Üstü	33	161,15		
EAÖD	0-1500	93	161,20	4,594	,204
	1501-3000	93	165,98		
	3001-6000	91	139,53		
	6001 ve Üstü	33	153,94		

a. Kruskal Wallis Test

b. Gruplanan Değişken: Anne Sosyo-Ekonomik Durumu

Tablo 22'den de anlaşılacağı üzere, çocukların annelerinden algıladığı duyarlılık $\chi^2(3)=11.042$, $p=,012$ ve davranışsal denetim $\chi^2(3)=9.330$, $p=,027$ alt boyutları, annelerin sosyoekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde fark göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney testlerine göre 3001-6000 aralığındaki sosyo ekonomik düzeye sahip olan annelerin algılanan duyarlılık alt boyut tutumu için anlamlı bir fark görülmektedir. Mann-Whitney ardıl testlerinin sonuçları Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23**Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Duyarlılık Alt Boyut Tutumu için Annenin Sosyo-Ekonomik Düzey Aralıklarına İlişkin Mann-Whitney Testi Sonuçları**

	Anne SED	n	S.O.	S.T.	U	Z	p
EAD	0-1500	93	92,52	8604,50	4233,500	-,249	,804
	1501-3000	93	94,48	8786,50			
EAD	0-1500	93	102,74	9555,00	3279,000	-2,644	,008
	3001-6000	91	82,03	7465,00			
EAD	0-1500	93	63,10	5868,00	1497,000	-,209	,835
	6001 ve üstü	33	64,64	2133,00			
EAD	1501-3000	93	103,41	9617,50	3216,500	-2,817	,005
	3001-6000	91	81,35	7402,50			
EAD	1501-3000	93	63,45	5900,50	1529,500	-,028	,978
	6001 ve Üstü	33	63,65	2100,50			
EAD	3001-6000	91	58,05	5282,50	1096,500	-2,297	,022
	6001 ve Üstü	33	74,77	2467,50			

Tablo 23'den anlaşılacağı üzere ergenin algıladığı anne duyarlılık alt tutumu sırasıyla; 0-1500 ve 1501-3000 sosyoekonomik düzeylerinde, 0-1500 ve 6001 ve üstü sosyoekonomik düzeylerinde ve 1501-3000 ve 6001 ve üstü sosyo ekonomik düzeylerinde anlamlı bir farka sahip değildir. Mann-Whitney testi sonucuna göre 0-1500 ile 3001-6000 sosyoekonomik düzeye sahip olan annelerden algılanan duyarlılık alt boyut tutumu anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($U(1)=3279$, $Z=-2,644$, $p=.008$). Buna göre 0-1500 aralığında sosyo-e konomik düzeye sahip olan annelerden algılanan duyarlılık, 3001-6000 aralığında sosyoekonomik düzeye sahip olan annelerden algılanan duyarlılıktan daha fazla olduğu söylenebilir. 1501-3000 sosyoekonomik düzeye sahip olan annelerden algılanan duyarlılık tutumu 3001-6000 sosyoekonomik düzeyine sahip annelere istatistiksel olarak manidar derecede farklıdır ($U(1)= 1096,500$, $Z=-2,817$, $p=.005$). Buna göre 15001-3000 aralığındaki ergenlerin 3001-6000 düzeyindeki ergenlere göre annelerini daha duyarlı olarak algıladığı gözlemlenmiştir. 3001-6000 ve 6001 üzeri aralığındaki annelerin algılanan duyarlılıkları arasında anlamlı düzeyde fark görülmüştür. ($U(1)= 3216,500$, $Z=-2,297$, $p=.022$). 3001-6000 sosyoekonomik düzeye sahip annelerin algılanan duyarlılık puanları 60001 ve üzeri aralıktaki annelerin algılanan duyarlılıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Tablo 22 'e geri dönüldüğünde çocuğun algıladığı davranışsal denetimin annenin sosyo ekonomik düzeyi açısından anlamlı düzeyde bir fark gösterdiği görülebilir. Dolayısıyla bu sosyo ekonomik düzey için de ardıl testler yapılmıştır ve Mann-Whitney testi sonuçları tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24

Ergenlerin Annelerinden Algıladığı Davranışsal Denetim Alt Boyut Tutumu için Annenin Sosyo-Ekonomik Düzey Aralıklarına İlişkin Mann-Whitney Testi Sonuçları

	Anne SED	n	S.O.	S.T.	U	Z	p
EADD	0-1500	93	99,23	9228,00	3792,000	-1,466	,143
	1501-3000	93	87,77	8163,00			
EADD	0-1500	93	87,02	8093,00	3722,000	-1,424	,155
	3001-6000	91	98,10	8927,00			
EADD	0-1500	93	64,81	6027,50	1412,500	-,685	,493
	6001 ve üstü	33	59,80	1973,50			
EADD	1501-3000	93	81,43	7573,00	3202,000	-2,876	,004
	3001-6000	91	103,81	9447,00			
EADD	1501-3000	93	62,48	5811,00	1440,000	-,531	,595
	6001 ve Üstü	33	66,36	2190,00			
EADD	3001-6000	91	66,14	6019,00	1170,000	-1,893	,058
	6001 ve Üstü	33	52,45	1731,00			

Tablo 24'de verilen Mann-Whitney testi sonucuna göre, algılanan anne davranışsal denetimi, 3001-6000 ve 1501-3000 aralığındaki sosyoekonomik düzeye sahip anneler dışında diğer sosyoekonomik düzeye sahip anneler için anlamlı bir fark göstermemiştir. Tablo 24 özetlenecek olursa: 0-1500 ve 1501-3000 sosyoekonomik düzeyleri arasında bir fark gözlemlenmemiştir. Annelerin algılanan davranışsal denetimi 0-1500 ve 3001-600 aralığında sosyoekonomik düzeye sahip anneler için istatistiksel olarak farklılaşmamıştır. Yine 0-1500 ve 6001 üzeri sosyoekonomik düzeyindeki annelerin algılanan davranışsal denetimi istatistiksel olarak birbirinden farklı değildir. 3001-6000 aralığındaki sosyoekonomik düzeye sahip annelerin davranışsal denetimi 1501-3000 aralığındaki annelere göre daha yüksek algılanmaktadır ($U(1)=3202$, $Z=-2,876$, $p=.004$). Mann-Whitney testine göre 1501-3000 ve 6001 ve üzeri aralıktaki annelerin algılanan davranışsal denetimi alt boyutu istatistiksel olarak birbirinden anlamlı bir şekilde farklı değildir. Son olarak, 3001-6000 ve 6001 ve üzeri sosyoekonomik düzeye sahip olan annelerin algılanan davranışsal denetim alt boyutu için istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

4.11. Babaların Sosyo -Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Babalarından Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguları

Babanın sosyo-ekonomik durumunun çocuğun algıladığı baba alt tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılacak olan analizleri belirlemek adına normallik varsayımları kontrol edilmiştir. Bunun için Kolmogorov-Smirnova ve Shapiro-Wilk normallik testleri, Box'ın M testi ve Leneve Testi yapılmıştır. Box'ın M testi $F(30, 15751)=43,259$, $p=,084$ sonucuna göre varyansların eşitliği sağlanmaktadır. Ek olarak Levene testi sonuçları gruplar arasındaki dağılımın eşit olduğunu göstermektedir. Levene test sonuçları EBD için $F=,658$, $p=,621$; EBDD için $F= 2,211$, $p=0,068$; EBPK için $F= 2.039$, $p=0.089$; EBÖD için $F=1,321$, $p=0.262$. Grup varyans homojenliği göstermesine rağmen Tablo 25 incelendiğinde Kolmogorov-Smirnova ve Shapiro-Wilk normallik testleri babanın duyarlılık alt boyutunda 0-1500 aralığında ve davranışsal denetim, psikolojik kontrol ile özerkliği destekleme alt boyutlarında 1501- 3000 aralığı için anlamlı, diğer alt tutumlardaki SED aralıkları için anlamsız sonuçlar vermiştir. Bu testlerin yanı sıra gruplardaki örneklem sayısı farklılığından dolayı Kruskal-Wallis testiyle analize devam edilmiştir.

Tablo 25

Babaların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlar için Normallik Varsayımı Testi

	BABA_SED	Normallik testi					
		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Test istatistiği	Sd	p	Test istatistiği	Sd	p
EBD	0-1500	,143	18	,200*	,911	18	,090
	1501-3000	,154	47	,007	,928	47	,006
	3001-6000	,112	148	,000	,920	148	,000
	6001 ve Üzeri	,124	94	,001	,943	94	,000
EBDD	0-1500	,189	18	,089	,926	18	,166
	1501-3000	,107	47	,200*	,971	47	,286
	3001-6000	,081	148	,018	,980	148	,026
	6001 ve Üzeri	,117	94	,003	,976	94	,076
EBPK	0-1500	,214	18	,029	,904	18	,068
	1501-3000	,093	47	,200*	,969	47	,250
	3001-6000	,101	148	,001	,973	148	,005
	6001 ve Üzeri	,125	94	,001	,966	94	,015
EBÖD	0-1500	,215	18	,028	,864	18	,014
	1501-3000	,096	47	,200*	,952	47	,051
	3001-6000	,161	148	,000	,900	148	,000
	6001 ve Üzeri	,117	94	,003	,948	94	,001

Ergenlerin babadan algıladığı alt boyut tutumlarının babanın sosyo-ekonomik düzeyine göre değişip değişmediğini anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır.

Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucu Tablo 26’da verilmiştir. Buna göre ergenlerin babalarından algıladığı hiçbir alt tutum boyutu babanın sahip olduğu sosyo-ekonomik düzey aralığına göre fark göstermemiştir.

Tablo 26

Babaların Sosyo -Ekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları

	Baba SED	n	$\bar{X}_{sıra}$	χ^2	p
EBD	0-1500	18	156,92	4,176	,243
	1501-3000	47	158,72		
	3001-6000	148	161,93		
	6001 ve Üstü	94	138,60		
EBDD	0-1500	18	165,03	4,446	,217
	1501-3000	47	131,90		
	3001-6000	148	153,26		
	6001 ve Üstü	94	164,10		
EBPK	0-1500	18	184,81	2,360	,501
	1501-3000	47	157,96		
	3001-6000	148	151,18		
	6001 ve Üstü	94	153,88		
EBÖD	0-1500	18	155,36	,079	,994
	1501-3000	47	155,93		
	3001-6000	148	156,01		
	6001 ve Üstü	94	152,88		

a. Kruskal Wallis Testi

b. Gruplanan Değişken: Anne Sosyo-Ekonomik Durumu

4.12. Ergenlerin Anneden Algıladığı Alt Boyut Tutumların Akademik Başarı İle İlişisine Ait Bulguları

Ergenlerin anneden algıladıkları alt tutumların, akademik başarılarıyla ilişkisini ortaya koymak için korelasyon analizi yapılmıştır. Hem alt boyut değişkenleri hem de başarı değişkeni sürekli değişkenler oldukları için korelasyon analiziyle ilişki yönü ve gücüne bakılmıştır. Korelasyon analizine geçilmeden önce normallik varsayımları kontrol edilmiştir. Normallik test sonuçları, başarı puanlarının normal dağılım sağladığını göstermiştir. Bu yüzden Pearson korelasyon analiziyle devam edilmiştir. Korelasyon analizinin sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27
Ergenlerin Anneden Algıladıkları Alt Boyut Tutumlar İle Akademik Başarıları
Arasındaki İlişkisi

	$\bar{X}$	ss	Alt Tutumlar			
			EAD	EADD	EAPK	EAÖD
Başarı Puanı	87,495	7,366	-,131*	,009	-,024	-,079

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır. (2-yönlü)

* . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. (2-yönlü)

Pearson korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde ergenin algıladığı anne alt tutumları içinde başarıyla anlamlı ilişkisi olan sadece ergenin anneden algıladığı duyarlılık alt boyutu olduğu gözlemlenmiştir ($r=-0,131$, $p<,05$). İlişkinin yönü negatiftir. Buna göre algılanan anne duyarlılığı artıkça başarı düşmektedir. İki değişken arasındaki korelasyon katsayısı ilişkinin oldukça zayıf olduğunu göstermektedir.

4.13. Ergenin Babadan Algıladığı Alt Boyut Tutumların Akademik Başarı İle İlişkisine Ait Bulguları

Ergenlerin babadan algıladıkları alt tutumların, akademik başarılarının etkisinin olup olmadığına bakmak için korelasyon analizi yapılmıştır. Hem alt boyut değişkenleri hem de başarı değişkeni sürekli değişkenler oldukları için korelasyon analiziyle ilişki yönü ve kuvvetine bakılmıştır. Korelasyon analizine geçilmeden önce normallik varsayımları kontrol edilmiştir. Normallik varsayımı karşılandıktan sonra Pearson korelasyon analiziyle devam edilmiştir. Korelasyon testinin sonuçları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28
Ergenlerin Babadan Algıladıkları Alt Boyut Tutumlar İle Akademik Başarıları
Arasındaki İlişkisi

	$\bar{X}$	ss	Alt Tutumlar			
			BD	BDD	BPK	BÖD
Başarı Puanı	87,495	7,366	070	092	,069	,103

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır. (2-yönlü) * . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. (2-yönlü)

Pearson korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde ergenin algıladığı baba alt tutumları içinde başarıyla anlamlı ilişkisi olan hiçbir alt boyut bulunamamıştır.

5 BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada incelenen alt problemlere ilişkin verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgular sırasıyla tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Ergenin Algıladıkları Anne ve Baba Alt Boyut Tutumları İle Mevcut Anne ve Baba Alt Boyut Tutumları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgularının Tartışma ve Yorumu

Ergenin anneden algıladığı duyarlılık alt boyutu ile annenin mevcut duyarlılık alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük ilişki bulunmuştur ($r= ,23$). Bu durum annenin gösterdiği tutum ve ergenlerin algıladığı tutum arasında tutarlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Annenin çocuğuna gösterdiği ilgiyi, yakınlığı ve desteği çocuğu da aynı şekilde algılamaktadır. Tein ve arkadaşlarının (1994) çalışması da bu sonucu destekler niteliktedir. Bu çalışmaya göre, ebeveynlerin genellikle çocuklarıyla ilgili de olumlu bir algıya sahip olduğu başka bir deyişle, çocuklarının kendileriyle ilgili olumlu olarak algıladıklarında ebeveynler de çocuklarını daha destekleyici, kabul edici ve daha az kontrol ve reddetme davranışı gösteren bireyler olarak algılamaktadırlar.

Ergenlerin babadan algıladığı duyarlılık alt boyut tutumları ile mevcut baba duyarlılık alt boyut tutumları arasında pozitif yönde düşük ilişki bulunmuştur ($r= ,31$). Buna göre babaların çocuklarına karşı destekleyici ve ilgili tutumu çocuklar tarafından da aynı şekilde algılanabilmektedir. Bu durum tam tersi olarak da yorumlanabilmektedir. Buna göre babalar çocuklarına karşı destekleyici ve ilgili bir tutuma sahip değilse çocuğu da babanın tutumunu bu şekilde algılamaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde, anne ve babaların duygusallığı ve sıcaklığının ergenler tarafından da olumlu olarak algılandığını ortaya koyan araştırmaların olduğu görülmüştür (Mc Carty ve ark. 2005; Stormshak ve ark 2000).

Ergenin anneden algıladığı davranışsal denetim alt boyutu ile annenin mevcut davranışsal denetim alt boyutu arasında negatif yönlü düşük bir ilişki bulunmuştur ($r= -,12$). Aynı şekilde ergenin babadan algıladığı davranışsal denetim alt boyutu ile babanın mevcut davranışsal denetim alt boyutu arasında negatif yönlü düşük bir ilişki bulunmuştur ($r= -,13$). Anne veya baba çocuğuna karşı davranışsal denetleme ve takipte olduğuna dair tutuma sahipken çocukları böyle bir tutumun olmadığını algılamaktadır. Bu durum diğer bir deyişle

yorumlanabilir. Buna göre anne veya baba çocuğuna karşı denetleme ve takip tutumunda değilken çocuk denetlendiğini ve takip edildiğini düşünmektedir. Ebeveynlerin ve ergenlerin algıları arasında uyumsuzluk olmakta ve bu durum ergendeki olumsuz davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Olumsuz anne baba tutumlarını ergenler olumsuz olarak algılamayabilmektedir. Mevcut çalışmanın bu bulgusu Dimler ve arkadaşları (2016)'nın yaptığı çalışmanın bulgularıyla uyumludur.

Ergenin anneden algıladığı psikolojik kontrol alt boyutu ile annenin mevcut psikolojik kontrol alt boyutu arasında negatif yönlü düşük bir ilişki bulunmuştur ($r = -.12$). Annenin, çocuğuna karşı baskıcı, özerkliğine müdahale eden ve psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmayan tutumu çocuğu tarafından tam tersi olarak algılayabilmektedir. Başka bir deyişle annenin olumsuz olan bu tutumunu baskıcı olmayan, özerkliğine müdahale edilmeyen ve psikolojik ihtiyaçları göz ardı edilmeyen bir tutum olarak algılayabilmekte. Bu durum diğer bir deyişle de yorumlanabilmektedir. Buna göre annenin psikolojik baskı kurmadığı tutumunu çocuk baskı altında olarak yorumlayabilmektedir. Split ve arkadaşları (2014), ebeveyn ve ergenlerdeki uyumsuz algısal çelişkiyi belirlemek için bir araştırma yapmışlardır. Ergenin öfkesini algılamasıyla ilgili ergene, anneye ve babaya ölçek uygulanmıştır. Ergen kendi öfkesini anne- babasının algısına göre daha yüksek algılamıştır. Diğer yandan ebeveyn-ergen algılarındaki farklılık sadece uyumsuzluk değil, yönlülük de sağlar. Mevcut tutum ve algılanan tutum arasında pozitif yönde ilişki de olabilmektedir. Ebeveyn ve ergen arasındaki bu algı farklılığının sebebi olarak aile çatışması, zayıf iletişim ve duygusal eksiklik gibi sorunlardan kaynaklanabilmektedir. Ayrıca ergenlik döneminden kaynaklı gelişim dönemine bağlı algılarda farklılık olabilmektedir (Ferdinand ve ark., 2004; Grills ve Ollendick, 2002).

Ergenin babadan algıladığı psikolojik kontrol alt boyutu ile babanın mevcut psikolojik kontrol alt boyutu arasında pozitif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur ($r = .11$). Bu korelasyon katsayısı çok düşük olmakla birlikte, babanın çocuğuna karşı baskıcı, özerkliğine müdahale eden, psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmayan veya babanın kendi isteklerinin baskın olduğu davranışların, çocuk tarafından da aynı şekilde algılandığını göstermektedir. Bu durum diğer bir deyişle de yorumlanabilmektedir: Babanın baskıcı olmayan tutumlarını çocuk da baskıcı olmayan bir tutum olarak algılayabilmektedir. Araştırma sonuçları bu bulguları destekler niteliktedir (Garside, Klimes-Dougan, 2002; Haskins, 2014). Aile içerisinde babanın daha baskın olduğu kültürel yapıdan kaynaklı olarak ergenin algıladığı psikolojik kontrol tutumu ile babanın mevcut psikolojik kontrol tutumu arasındaki algılarda farklı sonuçlar çıkmasına sebep olabilmektedir.

Ergenin anneden ve babadan algıladığı özerklik desteği alt boyut tutumu ile babanın ve annenin mevcut özerklik desteği alt boyut tutumu arasında ilişki bulunamamıştır. Bu durum ergenlik dönemi özellikleri ile yorumlanabilmektedir. Bu dönemde ergenlerde aileden uzaklaşma arkadaşlara ve dışarıya yönelme başlamaktadır. Kuşak farkının olması, bakış açılarını etkileyebilmektedir. Doğru yanlış kavramlarının ve sosyal yaşam farklılıklarının farklılığı nedeniyle algılar arasında ilişki çıkmaması yorumu yapılabilir.

5.2. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Anne ve Baba Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyet algılanan anne tutumlarından duyarlılık, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim alt boyutları için fark göstermemektedir. Aynı şekilde araştırmada cinsiyet, algılanan baba alt tutumlarından duyarlılık, psikolojik kontrol ve özerklik desteği alt boyutları için de fark göstermemektedir. Algılanan anne-baba tutumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen alanyazın çalışmalarında, cinsiyet ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin çok zayıf olduğu ve çoğunlukla kız ve erkek çocuklarının algıları arasında fark olmadığı gösteren araştırmalar mevcuttur (Baumrind, 1966; Ünüvar, 2003; Alpoğuz ve Şahin, 2014; Erginbay, 2014; Karasan, 2015) .

Diğer yandan araştırmada cinsiyet, algılanan anne tutumlarından özerklik desteği alt boyutu algılanan baba tutumlarından davranışsal denetim alt boyutu için farklılık göstermektedir. Buna göre algılanan anne tutumlarından özerklik desteği alt boyutu ortalaması erkeklerde daha yüksek iken, algılanan baba tutumlarından davranışsal denetim alt boyutu ortalaması kız ergenlerde daha yüksektir. Tokgöz (2017)'nin araştırmasında kız çocukların ebeveynlerini daha fazla denetleyici olarak algıladıkları bulunmuştur. Yılmaz (2014)'ün yaptığı araştırmada ise algılanan ana-baba tutumlarından sadece davranışsal denetim alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Psikolojik kontrol, duyarlılık ve özerkliği destekleme alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Bu bulgu mevcut araştırmadaki algılanan baba tutumundaki davranışsal denetim alt boyut ile tutarlı bir sonuç göstermektedir.

5.3. Anne ve Babaların Eğitim Durumuna Göre Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Annenin eğitim düzeyi ile ergenin anneden algıladığı alt boyut tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aynı durum babanın eğitim düzeyi ile babadan algılanan alt tutumlar için de geçerlidir. Yılmaz (2014) yaptığı araştırmasında anne-baba tutumlarının eğitim düzeyleriyle farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Sadece davranışsal denetim alt boyutunda anlamlı fark bulmuştur. Duyarlılık, psikolojik kontrol ve özerklik desteği alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu bulgular mevcut araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Mevcut araştırmanın bulgularını destekleyen bir diğer araştırma da Yurttaş (2010) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmaya göre anne-baba tutum ölçeği kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutları puanlarının öğrencinin babasının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Yine bu araştırmaya göre anne-baba tutum ölçeği kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutları puanlarının öğrencinin annesinin eğitim düzeyi değişkenine göre de anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur. Eğitim düzeyi, algılanan anne baba tutumları ile farklılaşmaması günümüzde teknolojinin gelişmesi, televizyondaki programların artması, internette çocuk gelişimi, gelişim dönemleri ile ilgili birçok bilgiye rahat bir şekilde ulaşılması eğitim düzeyinin algılanan anne baba tutumları üzerindeki etkisini kaybetmiş olabilmektedir.

5.4. Anne ve Babaların Çalışma Durumuna Göre Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmamasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Annenin çalışma durumuna göre ergenin anneden algıladığı alt boyut tutumlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı şekilde babanın çalışma durumuna göre ergenin babadan algıladığı alt boyut tutumları da anlamlı şekilde fark göstermemektedir. Şirin (2015)' in çalışmasında demokratik anne tutumunun annenin çalışma durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Mevcut araştırmada, annenin ve babanın çalışma durumunun anneden ve babadan algılanan duyarlılık alt boyutunda bir etkiye sahip olmamasının nedeni; çocukla harcanacak zamanın çokluğu değil, niteliğinin önemli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Günümüz yaşam koşulları düşünüldüğünde anne ve babaların çalışma hayatında daha aktif bir katılım gösterdiği bir gerçektir. Bundan dolayı çalışan anne babalar çocuklarıyla daha kaliteli zaman geçirmenin yollarını aramaktadırlar. Hem aile hem de iş

hayatını dengede tutabilmek için zamanı kaliteli kullanabilmek gerekmektedir (Yörükoğlu, 2000; Şendil, Balkan, 2005). Tekin (2017)'nin yaptığı çalışmasının bulguları da mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Çalışmaya göre algılanan anne baba tutumları babanın çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır.

5.5. Anne ve Babaların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladıkları Alt Boyut Tutumları Arasında Fark Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Mevcut araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin babalarından algıladığı hiçbir alt tutum boyutu babanın sahip olduğu sosyoekonomik düzey aralığına göre fark yoktur.

Şanal (2008)'in yaptığı çalışma da bu sonucu destekler niteliktedir. Buna göre lise öğrencileriyle yapılan bu araştırmanın bulgularına göre; algılanan anne baba tutumları ile farklı sosyoekonomik düzeylere sahip babalar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anne sosyoekonomik düzeyine bakıldığında, ergenin anneden algıladığı duyarlık alt tutumu ve davranışsal denetim alt tutumu, annelerin sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Duyarlılık alt boyutundaki bu farklılık; 0-1500 ile 3001-6000, 1501-3000 ile 3001-6000, 3001-6000 ile 6001 ve üzeri sosyoekonomik düzeye sahip olan anneler arasında gözlenmektedir. 3001-6000 aralığındaki sosyoekonomik düzeye sahip annelerin davranışsal denetimi 1501-3000 aralığındaki annelere göre daha yüksek algılanmaktadır. Ailelerdeki sosyoekonomik durumdan en çok etkilenen grup çocuklardır. Ailenin geliri yükseldikçe çocuklarına ilgi, ihtiyaçlarını karşılamada, fırsatların sağlanmasında ve sosyal hayatlarına etkin bir şekilde katılmada rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra imkanların fazla olması ailenin çocuklarını fazla takip ve denetlemede bulunmasına neden olabilmektedir. Çünkü fazla imkanlara sahip ergenlerin yaş döneminden dolayı yanlışa yönelmesi bu durumun üzerine aile tarafından takip edilmesini artırabilir. Diğer yandan psikolojik kontrol ve özerkliği destekleme alt tutumları için annenin sosyoekonomik düzeyi anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Yurttaş (2010) 'un yaptığı çalışmada, anne baba tutum ölçeği kabul/ilgi ve psikolojik özerklik alt boyutları puanlarının sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu mevcut araştırmanın, annenin psikolojik kontrol alt tutumunun ve davranışsal denetleme alt tutumunun sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermediği bulgusunu destekler niteliktedir.

5.6. Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladığı Alt Boyut Tutumların Akademik Başarıları İle İlişkisine Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu

Ergenlerin algıladığı baba alt boyut tutumları içinde başarıyla anlamlı ilişkili hiçbir alt boyut bulunamamıştır. Scott (1975)' in yaptığı çalışma bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu çalışmada 5. sınıf öğrencilerinin okul başarıları üzerinde aile tutumlarının etkisi olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma sonucunda, aile tutumlarına göre akademik başarının farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır (Akt: Nimsi, 2006). Gelir (2009) yaptığı araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmaya göre anne baba tutumlarının akademik başarıyla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenlerin algıladığı anne alt boyut tutumları içinde başarıyla anlamlı ilişkisi olan sadece çocuğun anneden algıladığı duyarlılık alt boyutudur. Bu ilişki anlamlı olmasına karşın ($r = -.13$) oldukça düşük bir ilişkiye işaret etmektedir. Diğer bir deyişle ilişki yok denecek kadar azdır. Arcan (2006)'nın yapmış olduğu çalışma da bu bulguyu destekler niteliktedir. Duyarlılık alt boyutu, çocuk ve ergenlerin anneleriyle sıcak ve sevgiye dayalı ilişki yaşama derecesini ifade etmektedir. Mevcut araştırmanın sonucuna göre annesini duyarlı olarak algılayan ergenlerin akademik başarılarının düştüğü görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri; annenin çocuğa karşı gereğinden fazla hoşgörü bir tutum göstermesi, bu durumda çocuğun annesini duyarlı olarak algılaması ama diğer taraftan da üstüne düşen görevleri yerine getirmekte rahat davranması olabilir. Dolayısıyla araştırma örnekleminde akademik başarısı düşük olan çocuklar annesi tarafından düşük başarılarına rağmen desteklenen çocuklardır denilebilir.

6 BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından yola çıkılarak elde edilen sonuçlar sunulmuş ve bu sonuçlar kapsamında araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmada lise dönemindeki ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile mevcut anne baba tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığı, algılanan tutumların bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ve ergenlerin akademik başarılarıyla ilişkisi incelenmiştir. Belirlenen alt amaçlar doğrultusunda sonuçlar madde halinde aşağıda sunulmuştur:

1. Ergenin anneden algıladığı duyarlılık alt boyutu ile annenin mevcut duyarlılık alt boyutu arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.
2. Ergenlerin babadan algıladığı duyarlılık alt boyutu ile mevcut baba duyarlılık alt boyutu arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur.
3. Ergenin anneden algıladığı davranışsal denetim alt boyutu ile annenin mevcut davranışsal denetim alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.
4. Ergenlerin babadan algıladığı davranışsal denetim alt boyutu ile babanın mevcut davranışsal denetim alt boyutu arasında da negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.
5. Ergenin anneden algıladığı psikolojik kontrol alt boyutu ile annenin mevcut psikolojik kontrol alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.
6. Ergenin babadan algıladığı psikolojik kontrol alt boyutu ile babanın mevcut psikolojik kontrol alt boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.
7. Ergenin anneden algıladığı özerklik desteği alt boyut tutumu ile annenin mevcut özerkliği desteği alt boyut tutumu arasında ilişki bulunmamıştır.
8. Çocuğun babadan algıladığı özerklik desteği alt boyut tutumu ile babanın mevcut özerklik desteği alt boyut tutumu arasında ilişki bulunmamıştır.
9. Cinsiyet, anne tutumlarından duyarlılık, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim alt boyutları için farklılık göstermemektedir.
10. Cinsiyet, algılanan baba alt tutumlarından duyarlılık, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim alt boyutları için farklılık göstermemektedir.

11. Cinsiyet, algılanan anne tutumlarından özerklik desteği alt boyutu için anlamlı derecede farklılık göstermektedir.
12. Cinsiyet, algılanan baba tutumlarından davranışsal denetim alt boyutu için alt boyutu için anlamlı derecede farklılık göstermektedir.
13. Annenin eğitim düzeyine göre ergenin anneden algıladığı alt boyut tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.
14. Babanın eğitim düzeyine göre ergenin babadan algıladığı alt boyut tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.
15. Annenin çalışma durumuna göre ergenin anneden algıladığı alt boyut tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.
16. Babanın çalışma durumuna göre ergenin babadan algıladığı alt boyut tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.
17. Babaların sosyo-ekonomik düzeylerine göre ergenlerin babalarından algıladığı alt boyut tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.
18. Annelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre ergenlerin anneden algıladığı duyarlılık ve davranışsal denetim alt tutum boyutları arasında anlamlı bir fark vardır.
19. Annelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre ergenlerin anneden algıladığı psikolojik kontrol ve özerkliği destekleme alt tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.
20. Ergenlerin babalarından algıladığı duyarlılık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerkliği destekleme alt boyutları ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
21. Ergenlerin annelerinden algıladığı duyarlılık alt boyutu ile akademik başarı arasında negatif yönde düşük bir ilişki vardır.
22. Ergenlerin annelerinden algıladığı davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerkliği destekleme alt boyutları ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

6.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar ve araştırmanın sınırlılıkları kapsamında ortaya konulan önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

1. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çok sayıda anne baba tutumları ile akademik başarı çalışıldığı görülmektedir; ancak ergenlerin algıladığı anne baba tutumları ile anne ve

babanın mevcut tutumları arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalara sınırlı sayıdadır. Bu sebeple bu konu üzerinde farklı değişkenleri de kapsayan çalışmalar planlanabilir.

2. Bu araştırmanın örneklemini iki özel lise ile sınırlıdır. Türkiye çapında farklı türden liseleri kapsayan bir çalışma alan yazına katkı sağlayabilir.
3. Uygulanan ölçekten alınan sonuç toplam puan vermemektedir. Araştırmada kullanılan ölçek gibi, hem anne ve babalara hem de çocuklarına yönelik paralel olarak uygulanan fakat toplam puan veren ölçek geliştirilebilir.
4. Başka bir araştırmada kardeşlere ölçek uygulanarak kardeşlerin anne baba tutumlarına karşı algılarındaki ilişkinin incelenmesi alanyazına katkı sağlayabilir.

Psikolojik danışmanlara yönelik öneriler;

1. Ergenlik dönemi özellikleri anne ve babalara anlatılabilir. Özellikle okullarda çalışan psikolojik danışmanlar, ergenler ile anne babalardaki algılayış farklılıkların anlatılması ve aile içi iletişim becerilerinin de artmasını sağlayabilir.
2. Okul psikolojik danışmanlarının, anne babalara yönelik olarak, anne babaların çocuklarının akademik başarıları üzerindeki etkisini konu alan seminerler düzenlemeleri yerinde olacaktır.
3. Ergenlik döneminde olan çocukların özerkliğinin kazandırılması, sorumluluğunu alabilen, kendi kararlarını verebilen, ev içerisinde kurallara uyan bireylerin yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Psikolojik kontrolün çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerin bilinmesi veya demokratik ortamda yetişen ergenlerin akademik anlamda daha başarılı olması gibi durumlar ile ilgili anne ve babalara bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Bunun için ailelerin çeşitli eğitimlere tabi tutularak destek almaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaý, S. E. & Gizir, C. (2010). Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışı; Akademik Yükleme Stillerinin Rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1): 60-78
- Akça, H. (2002). *Başarının sekiz temel direği*, Ankara: Tuğra Yayıncılık.
- Akhun, İ. (1980). Akademik başarının kestirilmesi çoklu regresyon yaklaşımının uygulanmasına ilişkin bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 88: 325-334.
- Alpoğuz, D. & Şahin, A. (2014). Demokratik veya otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi. *Ana Dili Eğitim Dergisi*, 2(3), 53-67.
- Anur, H. (2014). *Anne-babaların yaşam tutumu ile çocukların öğrenilmiş çaresizlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arcan, K. (2006). *Özel okullara giden, lise düzeyindeki ergenlerin, akademik başarıları ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arık, A. (1996). Arkadaşları: *Motivasyon ve heyecana giriş*. 1. Baskı, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Arseven, A. (1986). Benlik tasarımı okul gelişimi ve başarısı ile ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 18
- Aslan, G. (1994). *İlkokul öğrencilerinin başarı ve başarısızlıklarında aile faktörü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aydın, F. (2010). *Akademik başarının yordayıcısı olarak akademik güdülenme, öz yeterlilik ve sınav kaygısı*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aydoğmuş, K. (1994). *Arkadaşları: ana baba okulu*, 4. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ayran, G. (2003). *Ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi.
- Barber, B. K. & Olsen, J. A. (1997). Socialization in context: Connection, regulation, and autonomy in the family, school, and neighborhood, and with peers. *Journal of Adolescent Research*, 12: 298-315.
- Barber, B.K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 63: 3296-3319
- Barber, B.K., Harmon, E.L. (2002). *Violating the self: parental psychological control of early adolescents and adolescents*. In B.K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: how psychological control affects children and adolescents* (pp. 15-52). Washington, DC: American Psychological Association Press.
- Barber, B.K., Olson, J.E. & Shagle, S.C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internal and externalized behaviors. *Child Development*, 65, 1120-1136.
- Barnes, N. & Olson, D. (1985). Parental-adolescent communication and the circumplex model. *Child Development*, 56: 438-447.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1): 56-95.
- Baumrind, D. (1998). Authoritative parental control. *Adolescence*, 3(11): 255-272.
- Baysal, A. (1981). *Sosyal ve örgütsel psikolojide tutumlar*, İstanbul: Yalçın Ofset Matbaası.
- Bean, R.A., Barber, B.K. & Crone, D.R. (2006). Parental support, behavioral control and psychological control among African American youth: The relationships to academic grades, delinquency and depression. *Journal of Family*, 27 (10), 1335-1355.
- Berber, Ş. (1990). *Sosyoekonomik faktörlerin ve ana-baba tutumlarının okul başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Bower, J., Carrol, A., Hattie, J., Houghton, S., Unsworth, K., Wood, R.. (2009). Self-efficacy and academic achievement in australian high school students: the mediating effects of academic aspirations and delinquency. *Journal of Adolescence*,32: 797-817
- Bowlby, J. (1969). *Attachment: Vol 1. attachment and loss*. New York: Basic Books.
- Bumpus, M.F.; Crouter, A.C.; McHale, S.M. (2001) "Parental autonomy granting during adolescence exploring gender differences in context", *Developmental Psychology*, 37, 163-173.
- Bülbül ,A. (2014). *Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumları ile Yakın İlişkilerindeki Psikolojik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 16. Baskı. Ankara: Pegem Akedemi.
- Calp, Ş. (2013). *Algılanan akademik yeterlik ve algılanan özerklik desteğinin özerk akademik motivasyon ve akademik başarıyla ilişkisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Canpolat, M. A. & Çetinkal K.Z. (2011). İlköğretim II. kademe öğrenci- sporcuların başarı algısı ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 1(13): 14-19
- Cenk, D. (2008). *The relationship between parenting style, gender and academic achievement with optimism among adolescents*. The degree of master of Science In the Department of Educational Sciences. Middle East Technical University.
- Chapell, M. S., Blanding, Z. B., Silverstein, M.E., Takahashi, M., Newman, B. Gubi, A., McCann, N. (2005). Test anxiety and academic performance in undergraduate and graduate students. *Journal of Educational Psychology*,97: 268-274
- Culler, R. & Holahan, C. (1980). Test Anxiety and Academic Performance the Effect of Study Related Behaviors. *Journal of Educational Psychology*. 2(72).
- Cüceloğlu, D. (2011). *Başarıya götüren aile: sınav döneminde ana babalık*. İstanbul: Remzi Yayınevi.

- Cüceoğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı psikolojinin temel kavramları*. 9. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çelenk, S. (2003). Okul aile işbirliği ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24: 33-39.
- Çelik, E. (2015). *Algılanan ebeveyn kontrolü ile ergen iyi oluşu arasındaki ilişkide duygusal özerklik ve empatinin aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Dale H. & Schunk, D. (2011). *Öğrenme teorileri eğitimsel bir bakışla*. Muzaffer Şahin (Çev.), 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Deci, E.L., Eghrari, H., Patrick, B.C. & Lenae, D.R. (1994). Facilitating internalization: The self-determination theory perspective. *Journal of Personality*, 62: 119-142.
- Dimler, L., Natsuaki, M., Hastings, p., Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B., 2006, Parenting effects are in the eye of the beholder: parent-adolescent differences in perceptions affects adolescent problem behaviours, *J Youth Adolescence*, 46: 1076-1088.
- Dişbudak, C. (edt.). (2014). Belçika'da ve Türkiye'de yaşayan lise öğrencilerinin danışma gereksinimleri ve ana babalarının davranışlarını algılamaları bakımından karşılaştırılması. *Eğitim Bilimi Toplum Dergisi. Hakemli Dergi*. 12(46).
- Edwards, L., Price, G. (2002). *The relationship between perceived parenting style and hope in college students*. ED: 464310, (www.eric.ed.gov).
- Erginbay, Ş. (2014). *Ortaokul 5.ve 8. Sınıflarda algılanan anne baba tutumları ve ailelerin çocuk yetiştirme stillerinin akademik başarıya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Ferdinand, R. F., van der Ender, J., Verhulst, F. C. (2004). Parent- adolescent disagreement regarding psychopathology in adolescents from the general population as a risk factor for adverse outcome. *Journal of Abnormal Psychology*, 113: 198-206.
- Garside, R., Klimes-Dougan, B. (2002). Socialization of discrete negative emotions: Gender differences and links with psychological distress. *Sex Roles*, 47: 115-128.

- Gelir, E. (2009). *Ana baba tutumları, aile sosyal atomu ve cinsiyere göre ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş çaresizlik ve akademik başarılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Gordon, T. (2005). *Çocukta dış disiplin mi iç disiplin mi?*, B. Özkan (Çev.), 7. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gökçedağ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Göknar, Ö. (2004). *Bilinçli Çocuk yetiştirme*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Granick, W.S. & Slowiaczek, M. (1994). Parents' involvement in children's schooling: Amultidimensional conceptualization and motivational mode. *Child Development*, 65: 237-252.
- Greenberger, E. & Q'neil, R. (1992). Maternal employment and perceptions of young children. *Child Development*, 63: 431-448.
- Grilles, A. E., Ollendick, T. H., (2002). Issues in parent- child agreement: The case of structured diagnostic interviews. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5: 57-83.
- Grolnick, W.S. & Pomerantz, E.M. (2009). Issues and challenges in studying parental control: Toward a new conceptualization. *Child Development Perspectives*, 3(3), 165-170.
- Güneysu, S. & Bilir, Ş. (1982). Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeylerine algılanan anne baba tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22): 127-131.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocukla ilişkiler: ana baba, kardeş ve akrabalar*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- İnanç, B., Bilgin, M. & Atıcı M. (2010). *Gelişim psikolojisi*. 6. Baskı, Ankara,: PegemA Yayıncılık.
- Jacobson, K.C. & Crockett, L.J. (2000). Parental monitoring and adolescent adjustment: An ecological perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 10(1), 65-97.

- Kapkıran, Ş. & Özgüngör, S. (2009). Ergenlerin sosyal destek düzeylerinin akademik başarı ve güdülenme düzeyi ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1(16): 21-30.
- Kaplan, H. (2003). *İlköğretim öğrencilerinin aile ortamını algılayış biçimleriyle öğrenilmiş çaresizlik davranışlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Karasan, S. (2015). *Bireylerin ebeveynlerinin göstermiş oldukları ebeveyn tutumları ile sahip oldukları düşünme stilleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasan, S. (2015). *Bireylerin Ebeveynlerinin göstermiş oldukları düşünme stilleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kenç, M. F. & Oktay, B. (2002). Akademik benlik kavramı ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27(124): 71-79.
- Kındap, Y. & Sayıl, M. (2010). Ergenin anne-babadan algıladığı psikolojik kontrol: psikolojik kontrol ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25): 62-71.
- Kındap, Y., Sayıl, M. (2012). Ebeveyn kontrolü ve ergenin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişkisel saldırganlığın aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27 (70): 119-132.
- Kındap, Y., Sayıl, M., & Kumru, A. (2008b). Anneden algılanan kontrolün niteliği ile ergenin psikososyal uyumu ve arkadaşlıkları arasındaki ilişkiler: benlik değerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, (23)61: 95-110.
- Kulaksızoğlu, A. (2005). Almanya'daki üçüncü kuşak türk gençlerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21: 169-182.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. 13. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. (2014). *İlköğretimde rehberlik*. 7. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. Ve Eldeklioğlu, J. (2005). *Anne- baba tutumları ölçeği*. Yıldız Kuzgun ve Feride Bacanlı (Ed.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Lomborn, S. D., Mounts, N.S., Steinberg, L.& Dornbusch, S.M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from aauthoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 63: 1049-1065.
- Maccoby, E. E., Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent- child interaction. Mussen, P.H., Hetherington, E.M. (Ed.), *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development*, (1-101). New York: Wiley.
- Martinez-Pons, M. (1996). Test of a model of parental inducement of academic self-regulation. *The Journal of Experimental Education*, 64: 213-227.
- McCarty, C. A, Zimmerman, F. J., Diguseppe, D. L., Christakis, D. A. (2005). Parental emotional support andsubsequent internalizing and externalizing problems among children. *Journal of Devolepmental and Behavioral Pediatrics*, 26: 276-275.
- Mikyliner, M., Shaver, P.R. (2007). Attachment in adulthood: structure, Dynamics and change. London: The Guildford Press
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S. (2006). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: associations with self-esteem, depression and life-sitatisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 1(16): 39-47.
- Murdock, N.L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi yaklaşımları olgu sunumu yaklaşımıyla*. Füsun Akkoyun (Çev.), 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Nimsi, E. (2006). *İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin ana-baba tutumları ile okul başarıları ve sınıf etkinlik düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.
- Nirun, N. (1994). *Sistematik sosyoloji yönünden aile ve kültür*. Ankara: A.K.M Yayınları.
- Özcan, H. (1996). *İlkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. 1. Baskı. Ankara: PDREM Yayınları
- Razon, N. (1981). Tembel çocuk. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 6(32): 37-44.

- Razon, N. (1982). Öğrenme olgusu ve okul başarısını etkileyen faktörler. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 11(63)
- Schaefer, E.W. (1965). Children's reports of parental behavior: An inventory. *Child Development*, 36, 413-424.
- Seher, S. (2014). Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği ergen ve ana baba sürümlerinin uygulanması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27: 291-300.
- Shahrak, J. (2013). *Lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumu, özsaygı ve akademik başarı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Sharf, R. (2014). *Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları Kavramlar ve Örnek Olaylar*. Nilüfer Voltan Acar (Çev.), 5. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Silk JS, Morris AS, Kanaya T, Steinberg L. (2003). Psychological control and autonomy granting: Opposite ends of a continuum or distinct constructs?. *Res Adolescence* 13: 113-128.
- Slicker, El. K. And Kim, J. K. (1996). *Parenting style and family type revisited: Longitudinal relationship to order adolescent behavioral outcomes*, ED: 418350, (www.eric.ed.gov).
- Smith, C.L. & Sapp, M. (1998). Psycho educational correlates of achievement for high school senior at a private school: the relationship among locus of control, self-esteem, academic achievement and academic self-esteem. *High School Journal*, 81(3): 161-167.
- Soenens, B. & Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30: 74-99.
- Soennens, B., Beyers, W. Ve Goossens, L. (2004). Leuven adolescent perceived parenting scale. *Yayımlanmamış araştırma raporu*.

- Sonyer, B., Köknel, Ö. & Turanlı, M.. (2005). Lise öğrencilerinde ana-baba tutumunun çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *M.Ü Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21: 193-212.
- Split, J., Van Lier, P., Branje, S., Meeus, W., Koot, H., 2014, Discrepancies in perceptions of close relationship of young adolescents: A risk for psychopathology?. *Journal of Youth and Adolescence*, 46: 1076-1088
- Stormshak, E.A., Bierman, K. L., McMahon, R. J., Lengua, L. J. (2000), Parenting practices and child disruptive behavior problems in early elementary school. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29: 17-29.
- Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44): 35-58.
- Şanal, M. (2008). *Farklı Sosyoekonomik düzeyde bulunan ergenlerin bakış açısıyla ana-baba tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şendil, G., Balkan, İ.K. (2005) *Anne baba olmak*, 1. Baskı, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şirin, I. (2015). *Annenin çocuğuna karşı aşırı korumacı tutumuyla annenin çocukluk çağında yaşadığı ayrılık anksiyete travması arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS veri analizi*. 4. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tein, J. Y., Roosa, M. W., Michaels, M. (1994). Agreement between parent and child reports on parental behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 56: 341-355.
- Tekin, Ö.E. (2017). *Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının yaratıcılık düzeyleri ve duygu düzenleme süreçleri üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

- Tokgöz, Ö. (2017). *Lise sınavlarına hazırlanan çocuklarda kaygı düzeyi, yaşam kalitesi ve ebeveyn tutumları açısından cinsiyetler arasındaki farkların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Toktamış, A. (2008). *Erinlik Dönemi Öğrencilerinin Ebeveyn Tutumları ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yedi Tepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Topuksal, D. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana-baba tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Tunç, A. & Tezer, E. (2006). çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25): 37-44
- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme ve benlik saygısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Vansteenkiste, M., Zhou, M., Lens, W. & Soenens, B. (2005b). Experience of autonomy and control among Chinese learners: vitalizing of immobilizing?. *Journal of Educational Psychology*, 97: 468-483.
- Wigfield, A. & Eccles, J. (2002). Motivational beliefs, values and goals. *annual review of psychology*, 53: 109-132
- Yavuzer, H. (2003). *Ana-baba ve çocuk*. 16. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Yılmaz, E. (2011). Benlik saygısı, kontrol odağı ve öğrenme stillerinin akademik başarıya etkisi: üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. Ankara Kara Harp Okulu, Yüksek Lisans Tezi.

- Yılmaz, F. (2014). *Ortaokul 6.7.8. sınıf öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yörük, D. (2007). *Lise öğrencilerinin akademik başarıları, başarı korkuları ve verimli ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı*. 7. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları
- Yurttaş, A. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili Kadıköy İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

EKLER

EK-1. Leuven'in Ana-Babalık Ölçeği/ Ergen Sürümü (Örnek Maddeleri)

Sevgili Öğrenci, Bilimsel bir araştırma yapmak amacıyla size bazı sorular sormaktayım.

Aşağıda **BABANIZIN** size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve **BABANIZA** uygunluğu açısından parantezin içine bir çarpı (X) işareti koyunuz. Doğru veya yanlış cevap yoktur. **Boş seçenek bırakmayınız ve birden fazla işaretleme yapmayınız.** Kararsız kaldığınız sorularda ilk aklınıza geleni cevaplayınız. Soruları içten ve doğru bir şekilde cevaplamanız çok önemlidir. Duyarlılığınız için teşekkürler.

Cinsiyet: K ( ) E ( )

		Hiç doğru değil	Genellikle doğru değil	Biraz doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
1.	Onunla endişelerim hakkında konuştuktan sonra kendimi daha iyi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	<i>Hoşlandığım her şeyi yapmama izin verir.</i>	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Moralim bozuk olduğunda kendimi daha iyi hissetmemi sağlayabilir.	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Onu hayal kırıklığına uğrattığımda, benimle yüz yüze gelmekten kaçınır.	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Beni kendisinden bağımsız davranmaya cesaretlendirir.	( )	( )	( )	( )	( )

Aşağıda **ANNENİZİN** size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve **ANNENİZE** uygunluğu açısından parantezin içine bir çarpı (X) işareti koyunuz. Doğru veya yanlış cevap yoktur. **Boş seçenek bırakmayınız ve birden fazla işaretleme yapmayınız.** Kararsız kaldığınız sorularda ilk aklınıza geleni cevaplayınız. Soruları içten ve doğru bir şekilde cevaplamanız çok önemlidir. Duyarlılığınız için teşekkürler.

		Hiç doğru değil	Genellikle doğru değil	Biraz doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
1.	Onunla endişelerim hakkında konuştuktan sonra kendimi daha iyi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Bana sık sık gülümser.	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Moralim bozuk olduğunda kendimi daha iyi hissetmemi sağlayabilir.	( )	( )	( )	( )	( )
16.	İstediğim şeyler için kendi planlarımı yapmama izin verir.	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Beni kendisinden bağımsız davranmaya cesaretlendirir.	( )	( )	( )	( )	( )

EK-2. Leuven'in Algılanan Ana-Babalık Ölçeği/ Ana-Baba Sürümü (Örnek Maddeleri)

Değerli Katılımcı,

Yüksek lisans tezi kapsamında araştırılma yapılacak olup, bazı sorular bulunmaktadır. Aşağıda çocuğunuza yönelik bazı davranışlarınız yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve sizin davranışınız hangisine uyuyorsa parantez içine bir çarpı (X) işareti koyunuz. Boş seçenek bırakmayınız ve birden fazla işaretleme yapmayınız. Ad-soyad gibi kimlik bilgilerinizi yazmanıza gerek yoktur. Soruları içten ve doğru bir şekilde cevaplamamız çok önemlidir. Duyarlılığınız için teşekkürler.

Katılımcı: Anne( ) Baba( )

		Hiç doğru değil (1)	Genellikle doğru değil (2)	Biraz doğru (3)	Genellikle doğru (4)	Her zaman doğru (5)
1.	Çocuğumla endişeleri hakkında konuştuğundan sonra kendini daha iyi hisseder.					
2.	Ona sık sık gülümserim.	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Kendi yolunu çizmesine yardımcı olurum.	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Ona istediği kadar özgürlük tanırım.	( )	( )	( )	( )	( )
22.	Çocuğumla bir şeyler yapmaktan zevk alırım.	( )	( )	( )	( )	( )
23.	Beni hayal kırıklığına uğrattığında, onunla yüz yüze gelmekten kaçınırım.	( )	( )	( )	( )	( )
24.	Çocuğumu benden bağımsız davranmaya cesaretlendiririm.	( )	( )	( )	( )	( )

EK-3. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Yüksek lisans tezi kapsamında araştırılma yapılacak olup, bazı sorular bulunmaktadır. Size verilen formdan elde edilen bilgiler sadece kendi tez çalışmamda kullanılacak olup sonuçlarımız kimseyle paylaşılmayacaktır. Gerekli hassasiyeti ve özeni göstereceğiniz için şimdiden hepinize teşekkür ediyorum.

Psikolojik Danışman

Merve Gülkaya

Katılımcı: Anne( ) Baba( )

1-) Eğitim Düzeyi: İlkokul( ) Ortaokul( ) Lise( ) Üniversite( ) Yüksek Lisans veya üstü( )

2-) Çalışıyorum ( ) Çalışmıyorum ( )

3-) Sosyo-Ekonomik Düzeyi: Alt( ) Orta( ) Üst( )